

VZDELÁVANIE

Frodova cesta

Kapitola XXIV.

Natura 2000

Milí mladí priatelia,

nič nie je stále, všetko je v pohybe, mení sa. A tak aj ochrana prírody na Slovensku podlieha rôznym zmenám a úpravám. Jednu zo zásadných zmien priniesol aj vstup SR do Európskej únie.

Tou zásadnou zmenou je vytyčovanie území, ktoré sú cenné pre obyvateľov celej Európy, teda nielen pre nás, a to na základe výskytu istých druhov živočíchov, rastlín, vtákov, prípadne biotopov (charakteristických miest výskytu). Tieto územia tvoria spoločne sústavu chránených území, ktorá sa volá NATURA 2000.

Na svojich pochôdkach po Slovensku som si všimol, že mnohí ľudia nepochopili význam tejto sústavy chránených území, nechcú ju, dokonca ju považujú za prekážku pre podnikanie, ťažbu dreva, poľovníctvo a pod.

Pre mňa, Froda, je úplne nepochopiteľné, ako môžu byť ľudia naštvaní na to, že sa na ich pozemku vyskytuje niečo vzácné, špecifické, čo priťahuje pozornosť celej Európy. My, hobyti, ak nájdeme vo svojom kraji niečo, čo nikde inde nemajú, alebo majú v oveľa menšom rozsahu, sa to snažíme skôr chrániť, zveľaďovať a nevzdycháme: „Načo to tu rastie? Prečo to tu lieťa? Ako sa toho zbaviť?“ Ale to sme my, hobyti.

NATURA 2000, samozrejme, prináša isté obmedzenia, ale vo svojej podstate je to systém, kde sa uplatňuje heslo: Krajina pre ľudí, ľudia pre krajinu. Na väčšine „naturáckych“ území sa bude môcť pokosiť lúka, ťažiť drevo, chodiť na turistické výlety..., jedinou zmenou je iba to, že sa určí akým spôsobom sa to má realizovať a v ktorom období.

Okrem toho, na mnohých územiach je činnosť človeka viac ako vítaná. Bez pravidelného kosenia lúk by nám napr. zanikli orchideové lúky a to predsa nechceme.

Myslím si, že obmedzenia sú normálnou súčasťou ľudského života, ak chceme, aby naše spoločstvo fungovalo. Malé spoločstvo zvané rodina sa musí dohodnúť na „pravidlách hry“, aby nikto z členov rodiny netrpel konaním a lahostajnosťou iného člena rodiny. Delia sa tu povinnosti (upratovanie, varenie, vynášanie smetí...), jedlo, peniaze, radosti a starosti.

Prečo by sa nemalo dohodnúť „veľké spoločstvo“ zoskupené v štáte, prípadne v spoločnosti štátov akým je EÚ? Ak chceme zachovať kvetnaté lúky, prirodzené lesy, meandrujúce toky, slatiny a i. pre budúce generácie, musí každý z nás prevziať kúsok lokálnej zodpovednosti a strpieť maličký kúsok obmedzenia svojho vlastného ja.

NATURA 2000 je aj šancou pre vás, milí mladí priatelia, ako priložiť ruku k dielu. Možno neďaleko od vás je „naturácka“ lúčka, ktorú nemá kto pokosiť, pohrabať a vás je v škole „158“, čo predstavuje 316 rúk...

Myslím si, že ak máte vôľu byť súčasťou príbehu NATURY 2000, stačí sa ozvať profesionálnym ochrancom prírody vo vašom okolí s otázkou, s čím by ste mohli pomôcť. Som na sto percent presvedčený, že vašu pomoc neodmietnu. Krajina je predsa pre ľudí a ľudia pre krajinu.

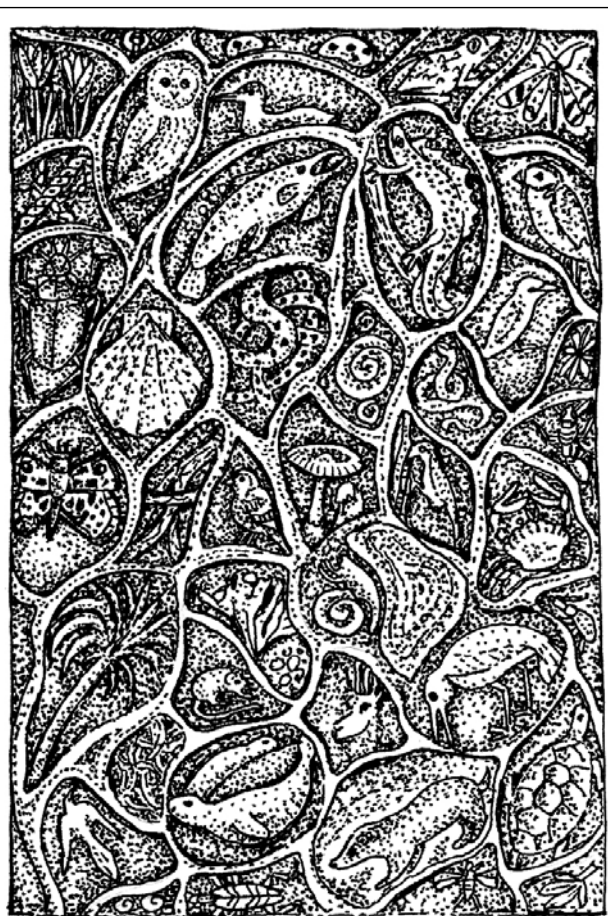
Apropo, napíšte mi, čo ste podnikli. A nebojte sa pracovať! Plúzgieri na rukách a bolesti chrbta rýchlo prejdú, dobrý pocit ostáva veľmi dlho.

Vaše listy, kresby, fotografie... očakávam na adrese: **Enviromagazín, „Frodova cesta“, Tajovského 28, P. O. Box 252, 975 90 Banská Bystrica.**

Obálku označte: „Prísne tajné! Len pre Froda“. Najšikovnejších Frodových pomocníkov čakajú knižné odmeny.

Majte sa krásne!

Váš Frodo

Ilustračná kresba: Lenka Milonová

NATURA 2000 symbolizuje ochranu prírodných hodnôt Európskej únie. NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských štátov Európskej únie, ktorej cieľom je zachovať prírodné dedičstvo významné pre Európsku úniu ako celok a nielen pre príslušný členský štát.

NATURA 2000 predstavuje sústavu chránených území európskeho významu vyhlásených na ochranu biotopov, živočíchov a rastlín, ktoré sú na území členských štátov EÚ vzácné alebo ohrozené.

NATURA 2000 sa skladá z území chránených podľa dvoch druhov smerníc (právnych noriem EÚ): smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (tzv. smernica o vtákoch) a smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (tzv. smernica o biotopoch).

Podľa smernice o vtákoch musia byť pre vybrané druhy vtákov vyhlasované „SPA územia“ (Special Protection Areas) – zvlášť chránené územia pre vtáky, na Slovensku nazývané **chránené vtáčie územia**.

Podľa smernice o biotopoch je nevyhnutné vyhlásiť „SAC územia“ (Special Areas of Conservation) – osobitné územia ochrany biotopov a druhov, na Slovensku **územia európskeho významu**.

Obe smernice sú záväzné odo dňa vstupu Slovenska do Európskej únie.

Prečo je ochrana vtákov dôležitá? Počet druhov vtákov a ich populácií (počet jedincov daného druhu žijúcich na určitom území), ktoré sa prirodzene vyskytujú na území členských štátov Európskej únie, klesá. Tento pokles ohrozuje biologickú rovnováhu, a tým aj zachovanie zdravého životného prostredia. Keďže väčšina európskych vtákov je sťahovavá, ich ochrana je problémom, ktorý prekračuje hranice štátov a vyžaduje si spoločnú zodpovednosť a spoluprácu viacerých krajín.

Smernica chráni všetky pôvodné európske druhy vtákov, a to počas celého ich života, teda aj vajcia, mláďatá a hniezda. Okrem toho chráni aj biotopy, na ktoré sa jednotlivé druhy vtákov viažu. V praxi to znamená, že nikto nesmie usmrcovať, odchytať alebo inak poškodzovať žiaden vtáčí druh ani jeho hniezda a biotop, v ktorom žije. Zvláštny režim sa uplatňuje v prípade, ak ide o druhy, na ktoré sa môže poľovať.

Smernica o vtákoch uvádza zoznam 181 druhov a poddruhov vtákov, pre ktoré sa musia vyčleniť špeciálne chránené územia - chránené vtáčie územia. V SR z toho pravidelne hniezdi, migruje alebo zimuje 141 druhov vtákov (73 je v prílohe I. smernice o vtákoch a 68 patrí medzi sťahovavé druhy).

Pre ochranu európsky významných druhov vtákov a ich biotopov sú určené pravidlá regulujúce činnosti, ktoré ich vážne ohrozujú, v záujme toho, aby:

- nedochádzalo k úmyselnému zabíjaniu druhu, poškodzovaniu a obmedzovaniu žiadneho vtáčieho druhu,
- nedochádzalo k úmyselnému poškodzovaniu hniezd a hniezdných biotopov vtákov,
- dôsledne sa rešpektovali pravidlá hospodárenia a správania sa v chránených vtáčích územiach,
- sa nezákonne neodoberali a nechovali v zajatí žiadne druhy voľne žijúcich vtákov,
- sa lovili len druhy, na ktoré sa môže poľovať,
- sa obchodovalo len s druhmi, ktoré sa môžu uviesť na trh,
- sa nepoužívali otrávené návnady, pasce ani iné zakázané spôsoby lovu a odchyty vtákov.

Smernica o biotopoch bola prijatá na ochranu biotopov, druhov rastlín a živočíchov, ktoré sú výnimočné z hľadiska Európskej únie. V tomto prináša radikálnu zmenu v doterajšej koncepcii ochrany prírody, kde sú vytvárané územia ochrany pre významné a vzácné typy biotopov, druhov rastlín a živočíchov, ktorých zachovanie je významné v európskom kontexte.

Smernica o biotopoch chráni:

- biotopy, ktorým hrozí zánik v ich prirodzenom areáli rozšírenia alebo majú malý areál, prípadne predstavujú výnimočné príklady európskych biotopov. Špeciálny dôraz sa kladie na tzv. prioritné biotopy.
- populácie chránených druhov, ktoré možno efektívne chrániť v prípade zachovania ich celého biotopu. Aj v tomto prípade sa zdôrazňuje ochrana prioritných druhov rastlín a živočíchov. Druhy rastlín a živočíchov,

ktoré sú ohrozené alebo sa postupne stávajú ohrozenými, rovnako ako druhy, ktoré sú veľmi vzácne a vyskytujú sa len v niektorých oblastiach Európy.

V súčasnosti sa v rámci Európskej únie chráni 253 najohrozenejších typov prirodzených biotopov, 200 druhov živočíchov, 434 druhov rastlín a už spomínaných 181 druhov vtákov.

Na Slovensku sa z nich vyskytuje 66 typov biotopov, 138 druhov živočíchov, 51 druhov rastlín a 141 druhov vtákov.

Právny rámec sústavy chránených území NATURA 2000 v Slovenskej republike určuje zákon o ochrane prírody a krajiny (zákon NR SR č. 543/2002 Z. z.). Odborný návrh chránených území (CHVÚ) pripravený pod koordináciou Spoločnosti pre ochranu vtáctva obsahoval 45 území. Vláda SR schválila 38 CHVÚ:

Boheľovské rybníky, Bukovské vrchy, Cerová vrchovina - Porimavie, Dolné Pohronie, Dolné Považie, Dubnické štrkovisko, Dunajské luhy, Horná Orava, Košická kotlina, Kráľová, Laborecká vrchovina, Lehnice, Malá Fatra, Malé Karpaty, Medzibodrožie, Záhorské Pomoravie, Muránska planina - Stolica, Nízke Tatry, Ostrovné lúky, Parížske močiare, Píplie, Polana, Úľanská mokraď, Senianské rybníky, Slanské vrchy, Slňava, Slovenský kras, Strážovské vrchy, Sysľovské polia, Tatry, Tríbeč, Trnavské rybníky, Veľká Fatra, Veľkoblahovské rybníky, Vihorlat, Volovské vrchy, Ondavská rovina, Žitavský Luh.

Druhým typom chránených území patriacich do sústavy NATURA 2000 sú územia európskeho významu, ktoré zabezpečujú ochranu v Európe najohrozenejším živočíchom, rastlinám a typom biotopov. **Návrh slovenského národného zoznamu** území európskeho významu obsahuje 382 území zaberajúcich 11,7 % výmery Slovenska. Väčšina území európskeho významu (86 %) je v súčasnosti už chránená prostredníctvom národných parkov, chránených krajinných oblastí, prírodných rezervácií a ďalších území národnej sústavy. Návrh bol predložený Európskej komisii

v roku 2004, ktorá ho v súčasnosti posudzuje z pohľadu jeho dostatočnosti.

Viac informácií nájdete na internetovej stránke Štátnej ochrany prírody SR – www.sopsr.sk/natura a Spoločnosti pre ochranu vtáctva na Slovensku (SOVS) – <http://www.sovs.sk>.

Na chránených územiach by mala byť ochrana druhov a biotopov nadradená nad všetky ostatné ľudské činnosti. Neznamená to však, že tam bude ľudská činnosť úplne vylúčená.

V mnohých prípadoch sú práve ľudské aktivity na ochranu prírody nevyhnutné, musia však zostať v súlade s jej cieľmi. Ako príklad je možné uviesť kosenie a paseenie na niektorých typoch lúk, ktoré významne prispievajú k ochrane ohrozených druhov rastlinných spoločenstiev.

Straty v dôsledku obmedzeného hospodárenia alebo nutnosť vykonávať špecifické činnosti na území NATURA 2000 budú finančne kompenzované alebo na ne budú k dispozícii finančné prostriedky v európskych fondoch.

Základom starostlivosti o územie NATURA 2000 je vypracovanie programov starostlivosti pre každé územie NATURA 2000, ktorých podstatou je aktívna ochrana chránených území aplikáciou vhodných spôsobov hospodárenia (poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo) a regulácia ďalších činností (výstavba, rekreácia, turizmus, poľovníctvo, rybárstvo atď.). Programy starostlivosti budú pripravované na obdobie 10 rokov s 5-ročným prehodnotením ich plnenia.

Do tvorby programu starostlivosti sú prizvaní zástupcovia všetkých dotknutých strán (poľovníci, lesníci a pod.).

Európska komisia sleduje uplatňovanie smerníc v národnom právnom systéme. V prípade, že členský štát Európskej únie ich nedostatočne uplatňuje v praxi, má právo požadovať nápravu tohto stavu. V krajnom prípade môže zasiahnuť Európsky súdny dvor a uvaliť na členský

štát vysoké pokuty za ich neplnenie, ako sa to už stalo v prípade Holandska, SRN a ďalších krajín.

Všetky členské štáty Európskej únie musia v 6-ročných intervaloch podávať Európskej komisii hlásenie o stave lokalít sústavy NATURA 2000 (tzv. reporting).

Niektoré zaujímavé internetové stránky:

<http://www.sopsr.sk/natura>

<http://www.sovs.sk/natura2000.htm>

<http://www.natura2000.cz>

Zákony, vyhlášky a nariadenia:

<http://www.zbierka.sk>

Informácie od mimovládnych organizácií:

<http://www.changenet.sk>

Informácie priamo z Európskej komisie:

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm>

V prípade záujmu o poznanie konkrétnej situácie v jednotlivých oblastiach odporúčame kontaktovať jednotlivé správy národných parkov a chránených krajinných oblastí alebo strediská Štátnej ochrany prírody SR.

Kontaktné adresy na ústredia uvedených inštitúcií:

Ministerstvo životného prostredia SR

odbor ochrany prírody

Nám. Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava

Tel: 02/59 56 22 00

<http://www.enviro.gov.sk>

Štátna ochrana prírody SR – ÚŠOP Banská Bystrica

Lazovná 10, P. O. BOX 5, 974 01 Banská Bystrica

Tel: 048/47 13 639

<http://www.sopsr.sk>

PRÍLOHY K ČLÁNKOM

NOVÝ ZÁKON O POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE (príloha k článku na s. 10 - 12)

Posudzovanie návrhov strategických dokumentov, vrátane strategických dokumentov s celoštátnym dosahom

Posudzovanie návrhov strategických dokumentov podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa vykonáva s menšími odlišnosťami pre:

- Strategické dokumenty s celoštátnym dosahom
- Strategické dokumenty s regionálnym a miestnym dosahom
- Strategické dokumenty, ktorými sú územnoplánovacie dokumentácie

Účastníci procesu posudzovania strategických dokumentov sú:

- a) obstarávateľ – subjekt, ktorý zabezpečuje vypracovanie strategického dokumentu,
- b) príslušný orgán – je orgán štátnej správy, ktorý plní povinnosti na úseku posudzovania vplyvov na ŽP; je ním Ministerstvo životného prostredia SR, krajský úrad životného prostredia, obvodný úrad životného prostredia, okrem prípadov posudzovania strategických dokumentov s celoštátnym dosahom,
- c) rezortný orgán – ústredný orgán štátnej správy, ktorý predkladá návrh strategického dokumentu s celoštátnym dosahom na rokovanie vlády SR,
- d) dotknutý orgán – orgán verejnej správy, ktorého vyjadrenie sa vyžaduje pred prijatím alebo schválením strategického dokumentu,

e) schvaľujúci orgán – orgán verejnej správy, príslušný na schválenie strategického dokumentu,

f) dotknutá obec – obec, ktorej územie môže zasiahnuť vplyv strategického dokumentu,

g) verejnosť – je jedna alebo viac fyzických osôb alebo právnických osôb, ich združenia, organizácie alebo skupiny.

Posudzovanie strategických dokumentov s celoštátnym dosahom

Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov s celoštátnym dosahom nezabezpečuje príslušný orgán, ale rezortný orgán v spolupráci s MŽP SR.

Postup posudzovania strategických dokumentov s celoštátnym dosahom je nasledovný:

- Oznámenie o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom vypracované podľa § 5 a prílohy č. 2 zákona doručí rezortný orgán MŽP SR a zároveň ho zverejní v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom spolu s informáciou o adrese, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti.
- Verejnosť môže doručiť svoje písomné stanoviská k oznámeniu rezortnému orgánu do 15 dní odo dňa zverejnenia oznámenia.

- Rozsah hodnotenia strategického dokumentu určí rezortný orgán v spolupráci s MŽP SR s prihliadnutím na stanoviská verejnosti, zverejní ho bezodkladne v plnom rozsahu na svojej internetovej stránke a informáciu o určenom rozsahu hodnotenia zverejní v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom.
- Rezortný orgán zabezpečí hodnotenie vplyvov návrhu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom a výsledok hodnotenia uvedie v správe o hodnotení strategického dokumentu. Závery hodnotenia zohľadní pri vypracovaní návrhu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom.
- Rezortný orgán zverejní úplné znenie návrhu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom na svojej internetovej stránke a informáciu o ich vypracovaní zverejní v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom s uvedením termínu na predkladanie stanovísk a adresy, na ktorú možno stanoviská predkladať, a o zverejnení informuje bezodkladne MŽP SR.
- Rezortný orgán predloží MŽP SR správu o hodnotení strategického dokumentu s celoštátnym dosahom spolu s návrhom strategického dokumentu a kópiami všetkých doručených stanovísk najneskôr 7 dní pred

vykonaním verejného prerokovania a doručí mu aj ostatné stanoviská, ktoré budú rezortnému orgánu doručené neskôr.

- Rezortný orgán do 21 dní od zverejnenia správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu zabezpečí v spolupráci s MŽP SR verejné prerokovanie správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu. Termín a miesto verejného prerokovania oznámi rezortný orgán MŽP SR najmenej 10 dní pred jeho konaním a zároveň ho zverejní na svojej internetovej stránke a v hromadnom informačnom prostriedku s celoštátnym dosahom.
- MŽP SR zabezpečí vypracovanie odborného posudku. Odborný posudok môžu vypracovať iba fyzické osoby alebo právnické osoby, ktoré sú zapísané v zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na ŽP.
- Odborne spôsobilá osoba určená MŽP SR vypracuje odborný posudok najneskôr do 30 dní od doručenia oznámenia o jej určení za spracovateľa.
- MŽP SR predloží rezortnému orgánu do 15 dní od doručenia posudku svoje stanovisko.
- Rezortný orgán zohľadní stanovisko MŽP SR, predložené stanoviská a obsah verejného prerokovania v návrhu strategického dokumentu.
- Výsledky posudzovania a vyhodnotenie zohľadnenia predložených stanovísk uvedie rezortný orgán v doložke vplyvov na ŽP vypracovanej podľa prílohy č. 7 zákona.
- Doložka vplyvov je súčasťou strategického dokumentu s celoštátnym dosahom predkladaného na schválenie.

Posudzovanie strategických dokumentov s regionálnym a miestnym dosahom

Na posudzovanie strategických dokumentov s regionálnym a miestnym dosahom sa vzťahujú ustanovenia § 5 až 16 a šiestej časti zákona.

Príslušným orgánom pre posudzovanie strategických dokumentov s regionálnym dosahom je krajský úrad ŽP, pre posudzovanie strategických materiálov s miestnym dosahom obvodný úrad ŽP.

Postup posudzovania strategických dokumentov s regionálnym a miestnym dosahom je nasledovný:

- Oznámenie o strategickom dokumente vypracované podľa § 5 a prílohy č. 2 zákona doručí obstarávateľ príslušnému orgánu v písomnom vyhotovení a na elektronickom nosiči dát. Oznámenie, ktoré nemá potrebné náležitosti, vráti príslušný orgán najneskôr do 5 dní od jeho doručenia obstarávateľovi na doplnenie a určí rozsah jeho doplnenia.
- Príslušný orgán po obdržaní úplného oznámenia oznámi obstarávateľovi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti a bezodkladne vyzve obstarávateľa na zverejnenie oznámenia spôsobom v mieste obvyklým, spolu s informáciou, kde možno do oznámenia nahliadnuť, robiť z neho odpisy, výpisy alebo na vlastné náklady zhotoviť kópie.
- Príslušný orgán do 5 dní od doručenia oznámenia zverejní oznámenie na internetovej stránke MŽP SR a doručí ho dotknutému orgánu, a ak ide o strategický dokument s miestnym dosahom i dotknutej obci. Dotknutá obec informuje do 3 dní od doručenia oznámenia o ňom verejnosť spôsobom v mieste obvyklým a zároveň oznámi, kde a kedy možno do oznámenia nahliadnuť, robiť z neho odpisy, výpisy alebo na vlastné náklady zhotoviť kópie. Oznámenie musí byť verejnosti prístupné najmenej po dobu 14 dní od jeho doručenia.

- Dotknutý orgán a dotknutá obec doručia písomné stanoviská k oznámeniu príslušnému orgánu do 15 dní od doručenia oznámenia. Verejnosť môže doručiť svoje písomné stanoviská k oznámeniu príslušnému orgánu do 15 dní odo dňa jeho zverejnenia.
- Rozsah hodnotenia strategického dokumentu určí príslušný orgán po prerokovaní s obstarávateľom u strategických dokumentov, ktoré môžu mať vplyv na sústavu chránených území aj po dohode s MŽP SR.
- Príslušný orgán zverejní rozsah hodnotenia strategického dokumentu na internetovej stránke MŽP SR bezodkladne po jeho určení a zároveň oznámi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti.
- Obstarávateľ zverejní rozsah hodnotenia bezodkladne po jeho doručení formou informácie spôsobom v mieste obvyklým.
- Verejnosť, dotknutá obec, dotknutý samosprávny kraj, dotknutý orgán môžu predložiť pripomienky k rozsahu hodnotenia do 10 dní od jeho zverejnenia príslušnému orgánu, ktorý ich po vyhodnotení predloží obstarávateľovi.
- Obstarávateľ zabezpečí hodnotenie vplyvov návrhu strategického dokumentu a výsledok hodnotenia uvedie v správe o hodnotení strategického dokumentu.
- Správu o hodnotení predloží obstarávateľ príslušnému orgánu spolu s návrhom strategického dokumentu v písomnom vyhotovení a na elektronickom nosiči dát. Neúplnú správu o hodnotení vráti príslušný orgán bezodkladne, najneskôr však do 5 dní od jej doručenia, obstarávateľovi na doplnenie, pričom určí rozsah jej doplnenia.
- Príslušný orgán po doručení úplnej správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu oznámi obstarávateľovi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti a bezodkladne vyzve obstarávateľa na zverejnenie informácie spôsobom v mieste obvyklým.
- Príslušný orgán zverejní bezodkladne správu o hodnotení a návrh strategického dokumentu na internetovej stránke MŽP SR s uvedením adresy, na ktorú možno predkladať stanoviská a termínu na predkladanie stanovísk.
- Príslušný orgán do 5 dní od obdržania správy o hodnotení doručí správu o hodnotení a návrh strategického dokumentu v písomnej forme, ak je to možné, aj na elektronickom nosiči dát na zaujatie stanoviska dotknutému orgánu a ak ide o dokument s miestnym dosahom aj dotknutej obci.
- Dotknutá obec do 3 dní od doručenia správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu informuje o tom verejnosť spôsobom v mieste obvyklým a oznámi, kedy a kde je možno do týchto dokumentov nahliadnuť. Dokumenty musia byť verejnosti prístupné najmenej 21 dní.
- Obstarávateľ do uplynutia doby sprístupnenia správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu zabezpečí v spolupráci s príslušným orgánom verejné prerokovanie. Termín a miesto verejného prerokovania oznámi príslušnému orgánu najneskôr do 10 dní pred jeho konaním a zároveň ho zverejní na internetovej stránke obstarávateľa a v tlači najmenej 10 dní pred jeho konaním. Informáciu o verejnom prerokovaní zároveň zašle dotknutým orgánom, ak ide o strategický dokument s miestnym dosahom, i dotknutej obci. Dotknutá obec bezodkladne informuje verejnosť o verejnom prerokovaní spôsobom v mieste obvyklým.

- Príslušný orgán zverejní informáciu o verejnom prerokovaní bez zbytočného odkladu na svojej internetovej stránke.
- Obstarávateľ v spolupráci s príslušným orgánom vyhotoví záznam o verejnom prerokovaní najneskôr do 7 dní od jeho konania.
- Dotknuté orgány a dotknutá obec doručia písomné stanovisko k správe o hodnotení a k návrhu strategického dokumentu najneskôr do 21 dní od ich doručenia. Verejnosť môže doručiť písomné stanovisko k správe o hodnotení a návrhu strategického dokumentu príslušnému orgánu najneskôr do 21 dní od zverejnenia informácie.
- Príslušný orgán určí spracovateľa odborného posudku do 10 dní od uplynutia poslednej lehoty na predloženie stanovísk k správe o hodnotení a návrhu strategického dokumentu. Obstarávateľ zabezpečí vypracovanie odborného posudku u odborne spôsobilej osoby určenej príslušným orgánom, do 30 dní od doručenia oznámenia o jej určení za spracovateľa odborného posudku.
- Príslušný orgán v súčinnosti s orgánom na ochranu zdravia vypracuje záverečné stanovisko z posúdenia strategického dokumentu do 15 dní od predloženia odborného posudku a doručí ho obstarávateľovi, schvaľujúcemu orgánu, dotknutému orgánu a ak ide o strategický dokument s miestnym dosahom aj dotknutej obci a zverejní ho na internetovej stránke MŽP SR.
- Dotknutá obec zverejní záverečné stanovisko spôsobom v mieste obvyklým do 3 dní od jeho doručenia.
- Schvaľujúci orgán nemôže bez záverečného stanoviska schváliť strategický dokument, ktorý je predmetom posudzovania.
- Obstarávateľ doručí schválený strategický dokument spolu so zdôvodnením akceptovania alebo neakceptovania pripomienok vyplývajúcich zo záverečného stanoviska.
- Príslušný orgán zverejní schválený strategický dokument spolu so zdôvodnením na internetovej stránke MŽP SR.

Posudzovanie strategických dokumentov, ktorými sú územnoplánovacie dokumentácie

Na posudzovanie strategických dokumentov, ktorými sú územnoplánovacie dokumentácie sa vzťahujú ustanovenia § 5 až 16 a šiestej časti zákona.

Príslušným orgánom pre posudzovanie strategických dokumentov, ktorými sú územnoplánovacie dokumentácie, je krajský úrad ŽP, pre posudzovanie strategických materiálov s miestnym dosahom obvodný úrad ŽP.

Postup posudzovania strategických dokumentov s regionálnym a miestnym dosahom je nasledovný:

- Oznámenie o strategickom dokumente vypracované podľa § 5 a prílohy č. 2 zákona je súčasťou oznámenia podľa osobitného predpisu (§ 19a zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov - stavebný zákon), uvedené oznámenie doručí obstarávateľ príslušnému orgánu v písomnom vyhotovení a na elektronickom nosiči dát. Oznámenie, ktoré nemá potrebné náležitosti, vráti príslušný orgán najneskôr do 5 dní od jeho doručenia obstarávateľovi na doplnenie a určí rozsah jeho doplnenia.
- Príslušný orgán po obdržaní úplného oznámenia oznámi obstarávateľovi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti.
- Príslušný orgán do 5 dní od doručenia oznámenia zverejní oznámenie na internetovej stránke MŽP SR

a doručí ho dotknutému orgánu, a ak ide o strategický dokument s miestnym dosahom i dotknutej obci. Dotknutá obec informuje do 3 dní od doručenia oznámenia o ňom verejnou formou v mieste obvyklým a zároveň oznámi, kde a kedy možno do oznámenia nahliadnuť, robiť z neho odpisy, výpisy alebo na vlastné náklady zhotoviť kópie. Oznámenie musí byť verejnosti prístupné najmenej po dobu 14 dní od jeho doručenia.

- Dotknutý orgán a dotknutá obec doručia písomné stanovisko k oznámeniu príslušnému orgánu do 15 dní od doručenia oznámenia. Verejnosť môže doručiť svoje písomné stanovisko k oznámeniu príslušnému orgánu do 15 dní odo dňa jeho zverejnenia.
- Rozsah hodnotenia strategického dokumentu určí príslušný orgán po prerokovaní s obstarávateľom u strategických dokumentov, ktoré môžu mať vplyv na sústavu chránených území aj po dohode s MŽP SR.
- Príslušný orgán zverejní rozsah hodnotenia strategického dokumentu na internetovej stránke MŽP SR bezodkladne po jeho určení a zároveň oznámi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti.
- Obstarávateľ zverejní rozsah hodnotenia bezodkladne po jeho doručení formou informácie spôsobom v mieste obvyklým.
- Verejnosť, dotknutá obec, dotknutý samosprávny kraj, dotknutý orgán môžu predložiť pripomienky k rozsahu hodnotenia do 10 dní od jeho zverejnenia príslušnému orgánu, ktorý ich po vyhodnotení predloží obstarávateľovi.
- Obstarávateľ zabezpečí hodnotenie vplyvov strategického dokumentu, ktorým je územnoplánovacia dokumentácia a výsledok hodnotenia uvedie v správe o hodnotení strategického dokumentu. Správa o hodnotení strategického dokumentu, ktorým je územnoplánovacia dokumentácia sa vypracováva podľa osobitnej prílohy č. 5 zákona.
- Správu o hodnotení predloží obstarávateľ príslušnému orgánu spolu s konceptom (§ 21 ods. 1 zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov

- stavebný zákon), alebo urbanistickou štúdiou v písomnom vyhotovení a na elektronickom nosiči dát. Neúplnú správu o hodnotení vráti príslušný orgán bezodkladne, najneskôr však do 5 dní od jej doručenia obstarávateľovi na doplnenie, pričom určí rozsah jej doplnenia.

- Príslušný orgán po doručení úplnej správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu oznámi obstarávateľovi adresu, na ktorú možno predkladať stanoviská verejnosti a bezodkladne vyzve obstarávateľa na zverejnenie informácie spôsobom v mieste obvyklým.
- Príslušný orgán zverejní bezodkladne správu o hodnotení a návrh strategického dokumentu na internetovej stránke ministerstva s uvedením adresy, na ktorú možno predkladať stanoviská a termínu na predkladanie stanovísk.
- Príslušný orgán do 5 dní od obdržania správy o hodnotení doručí správu o hodnotení a návrh strategického dokumentu v písomnej forme, ak je to možné, aj na elektronickom nosiči dát na zaujatie stanoviska dotknutému orgánu a ak ide o dokument s miestnym dosahom aj dotknutej obci.
- Dotknutá obec do 3 dní od doručenia správy o hodnotení a návrhu strategického dokumentu informuje o tom verejnou formou v mieste obvyklým a oznámi, kedy a kde je možno do týchto dokumentov nahliadnuť. Dokumenty musia byť verejnosti prístupné najmenej 21 dní.
- Obstarávateľ do uplynutia doby sprístupnenia správy o hodnotení a konceptu zabezpečí v spolupráci s príslušným orgánom verejnú prerokováciu. Na verejnú prerokováciu strategického dokumentu, ktorým je územnoplánovacia dokumentácia sa vzťahuje osobitný predpis (§ 21 zákona č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov – stavebný zákon). Termín a miesto verejného prerokovania oznámi príslušnému orgánu najneskôr do 10 dní pred jeho konaním a zároveň ho zverejní na internetovej stránke obstarávateľa a v tlači najmenej 10 dní pred jeho konaním.
- Príslušný orgán zverejní informáciu o verejnom prero-

kovaní bez zbytočného odkladu na svojej internetovej stránke.

- Obstarávateľ v spolupráci s príslušným orgánom vyhotoví záznam o verejnom prerokovaní najneskôr do 7 dní od jeho konania.
- Dotknuté orgány a dotknutá obec doručia písomné stanovisko k správe o hodnotení a ku konceptu alebo urbanistickej štúdii najneskôr do 21 dní od ich doručenia. Verejnosť môže doručiť písomné stanovisko k správe o hodnotení a ku konceptu alebo urbanistickej štúdii najneskôr do 21 dní od zverejnenia informácie.
- Príslušný orgán určí spracovateľa odborného posudku do 10 dní od uplynutia poslednej lehoty na predloženie stanovisk k správe o hodnotení a konceptu alebo urbanistickej štúdii. Obstarávateľ zabezpečí vypracovanie odborného posudku u odborne spôsobilej osoby určenej príslušným orgánom do 30 dní od doručenia oznámenia o jej určení za spracovateľa odborného posudku.
- Príslušný orgán v súčinnosti s orgánom na ochranu zdravia vypracuje záverečné stanovisko z posúdenia strategického dokumentu do 15 dní od predloženia odborného posudku a doručí ho obstarávateľovi, schvaľujúcemu orgánu, dotknutému orgánu a ak ide o strategický dokument s miestnym dosahom aj dotknutej obci a zverejní ho na internetovej stránke MŽP SR.
- Dotknutá obec zverejní záverečné stanovisko spôsobom v mieste obvyklým do 3 dní od jeho doručenia.
- Schvaľujúci orgán nemôže bez záverečného stanoviska schváliť strategický dokument, ktorý je predmetom posudzovania.
- Obstarávateľ doručí schválený strategický dokument spolu so zdôvodnením akceptovania alebo neakceptovania pripomienok vyplývajúcich zo záverečného stanoviska.
- Príslušný orgán zverejní schválený strategický dokument spolu so zdôvodnením na internetovej stránke MŽP SR.

Ing. Viera Husková
MŽP SR

Odborná spôsobilosť na posudzovanie vplyvov na životné prostredie

Dňa 1. februára 2006 nadobudol účinnosť zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. S výkonom tohto zákona súvisí aj činnosť odborne spôsobilých osôb a to pri vypracovaní dokumentácie a pri vypracovaní odborných posudkov. Doteraz túto oblasť podrobnejšie upravovala vyhláška MŽP SR č. 52/1995 Z. z. o zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov činnosti na životné prostredie.

Vývojom legislatívnych pravidiel sa určité práva a povinnosti odborne spôsobilých osôb musia uvádzať aj v zákone, a tak celú oblasť získania odbornej spôsobilosti, podrobnosti o zapisovaní, vykonávaní školenia a skúšky upravuje § 60 až § 61 zákona a nová **vyhláška č. 113/2006 Z. z.**, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o odbornej spôsobilosti na účely posudzovania vplyvov na životné prostredie. Vyhláška nadobudla účinnosť od 1. 3. 2006.

V § 60, ods. 3 zákona sa uvádza, že obstarávateľ, prípadne navrhovateľ môžu požiadať o vypracovanie oznámenia, zámeru, správy o hodnotení strategického dokumentu a správy o hodnotení činnosti aj právnické osoby alebo fyzické osoby evidované ministerstvom v osobitnom zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na životné prostredie (ďalej len „zoznam“). Z uvedeného vyplýva, že dokumentáciu pre proces posudzovania môžu vypracovávať aj osoby nezapísané v zozname. Skúsenosti z posledných

rokov však poukazujú na to, že obstarávateľa, príp. navrhovateľa skôr dávajú prednosť odborníkom, ktorí sú zapísaní v zozname a pri niektorých výberových konaniach to priam v podmienkach vyžadujú. Je to trend kopírujúci prax aj v iných profesiách, kde sa požadujú pri vypracovaní dokumentácií, posudkov, expertíz a analýz odborne spôsobilé osoby.

Paragraf 61 zákona vymedzuje, čo sa rozumie pod odbornou spôsobilosťou a kto môže byť odborne spôsobilou osobou. Vzhľadom k tomu, že posudzovanie vplyvov na životné prostredie je interdisciplinárnu záležitosťou, pod odbornou spôsobilosťou sa na účely posudzovania vplyvov na životné prostredie rozumie súhrn teoretických vedomostí a praktických skúseností v príslušnom odbore činnosti alebo v príslušnej oblasti činnosti potrebných na vypracovanie dokumentácie a znalosť všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj medzinárodných dohovorov upravujúcich problematiku posudzovania vplyvov na životné prostredie, ktorými je Slovenská republika viazaná. Tieto znalosti potvrdzuje Ministerstvo životného prostredia SR **vydaním osvedčenia a zapísaním do zoznamu**. Ministerstvo vedie a aktualizuje zoznam podľa odborov činností a oblastí činností a každoročne ho zverejňuje vo Vestníku Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a na svojej internetovej stránke.

Vydaniu osvedčenia predchádza splnenie niekoľkých podmienok, čo upravuje § 61, ods. odsek 3 a 4. Za odbor-

ne spôsobilú **fyzickú osobu** podľa tohto zákona možno ustanoviť osobu, ktorá

- a) absolvue odbornú prípravu,
- b) úspešne vykoná skúšku,
- c) predloží ministerstvu žiadosť o zapísanie do zoznamu,
- d) uhradí správny poplatok,
- e) preukáže spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- f) preukáže bezúhonnosť,
- g) má minimálne úplné stredné odborné vzdelanie príslušného smeru zakončené maturitou a absolvovanie ustanovenej doby praxe v príslušnom odbore.

Za odborne spôsobilú **právnickú osobu** podľa tohto zákona možno ustanoviť osobu, ktorá

- a) má v zriaďovacej listine alebo štatúte uvedenú činnosť alebo má oprávnenie na podnikanie v odbore činnosti alebo v oblasti činnosti, v ktorej žiada o zapísanie do zoznamu,
- b) má zodpovedného zástupcu, ktorý už je zapísaný v zozname.

Čiže zapísaniu do zoznamu predchádza absolvovanie skúšky a dodanie potrebných dokladov. Skúška o odbornej spôsobilosti sa vykonáva pred komisiou vymenovanou a odvolávanou ministrom.

Zákon ďalej upravuje, že ministerstvo môže uložiť odborne spôsobilej osobe, aby sa podrobila opakovanému

overeniu odbornej spôsobilosti alebo preškoleniu, ak dôjde k zásadným zmenám v príslušných všeobecne záväzných právnych predpisoch alebo v prípade zistenia závažných nedostatkov v jej činnosti. Takýto prípad nastáva zriedkavo a v doterajšej histórii sa vykonalo len jedno preškolenie odborne spôsobilých osôb.

Zoznam odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov na životné prostredie sa vedie podľa odborov činností a podľa oblastí činností.

Odbory činností sú:

- a) biológia,
- b) geológia,
- c) pedológia,
- d) fyzika,
- e) chémia,
- f) environmentalistika,
- g) doprava,
- h) lesníctvo,
- i) poľnohospodárstvo,
- j) architektúra,
- k) urbanizmus a územné plánovanie,
- l) vodné hospodárstvo,
- m) odpadové hospodárstvo,
- n) ochrana ovzdušia,
- o) ochrana zdravia,
- p) spoločenské vedy,
- q) cestovný ruch,
- r) geografia,
- s) energetika,
- t) technológie,
- u) baníctvo,
- v) environmentálne právo,
- w) environmentálna ekonómia a plánovanie,
- x) informatika,
- y) ochrana prírody,
- z) hluk a vibrácie.

Oblasti činností sú:

- a) ťažba a úprava tuhých nerastov,
- b) ťažba, úprava a podzemné uskladňovanie ropy a zemného plynu,
- c) energetické stavby,
- d) líniové stavby,
- e) úprava a spracovanie rúd a neželezných kovov,
- f) stavby pre strojársku výrobu,
- g) stavby pre odpadové hospodárstvo,
- h) vodné stavby,
- i) stavby pre potravinárske technológie,
- j) poľnohospodárska výroba,
- k) lesné hospodárstvo,
- l) vojenské objekty a činnosti,
- m) stavby, zariadenia a činnosti na rekreáciu a cestovný ruch,
- n) výstavba športových areálov,
- o) územný rozvoj a územné plánovanie,
- p) jadrové zariadenia a zariadenia na nakladanie s jadrovým odpadom,
- r) zariadenia pre chemický a farmaceutický priemysel,
- s) zariadenia pre drevospracujúci a papierenský priemysel,

- t) stavby a zariadenia pre dopravu, spoje a telekomunikácie,
- u) bytové budovy.

Do odborov činností sa zapisujú žiadatelia, ktorí majú vzdelanie príslušného smeru alebo sú odborníci v danej úzkej oblasti (napr. biológ). Do oblastí činností sa zapisujú žiadatelia, ktorí majú záujem najmä o spracovanie posudkov, alebo vedú komplexne popísať problém (vypracovanie dokumentácie, vypracovanie posudkov).

Oproti bývalej vyhláške (č. 52/1995 Z. z.) v novej vyhláške je ustanovená povinnosť skúšky. Skúška sa skladá z písomnej časti a z ústnej časti. Obidve časti sa konajú v jeden deň. Predpokladom vykonania ústnej časti skúšky je úspešné vykonanie písomnej časti skúšky. Predmetom skúšky sú okruhy otázok v rozsahu odbornej prípravy a to o:

- zákone č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Dohovore Európskej hospodárskej komisie OSN o hodnotení vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (E/ECE/1250, Espoo - Fínsko 25. februára 1991) a naň nadväzujúce príslušné medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná,
- právnych aktov Európskych spoločenstiev a Európskej únie z oblasti životného prostredia a zdravia, najmä z oblasti posudzovania vplyvov na životné prostredie,
- zákone o životnom prostredí a zákone o štátnej správe pre životné prostredie,
- základoch právnej úpravy územného plánovania a stavebného poriadku,
- význame, cieľoch a metodológiách posudzovania vplyvov na životné prostredie,
- základoch právnej úpravy jednotlivých zložiek životného prostredia (voda, pôda, ovzdušie, príroda, horniny) a odpadového hospodárstva,
- základoch právnej úpravy starostlivosti o zdravie ľudí, vytvárania a ochrany zdravých životných podmienok.
- hlavných druhoch vplyvov na životné prostredie a opatreniach na ich elimináciu alebo zníženie.

O úspešne vykonanej skúške vydá komisia žiadateľovi potvrdenie o výsledku vykonanej skúšky. Ak žiadateľ na skúške nevyhovel, môže skúšku opakovať najviac dva razy. Ak žiadateľ nevyhoví ani na druhej opakovanej skúške, môže sa podrobiť ďalšiemu overeniu odbornej spôsobilosti až po opätovnom absolvovaní odbornej prípravy.

Postup pre získanie osvedčenia o odbornej spôsobilosti je tento:

1. zaslať žiadosť na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, odbor posudzovania vplyvov (za podanie žiadosti je potrebné priložiť kolok v hodnote 3 000 Sk),
2. žiadosť o zapísanie musí obsahovať potrebné náležitosti a prílohy (údaje o žiadateľovi, výpis z registra

trestov, doklad o vzdelaní a praxi, odborný životopis a ďalšie),

3. absolvovanie skúšky,
4. komisia overí doklady žiadosti a odsúhlasí, ktoré odbory a oblasti sa priznávajú žiadateľovi,
5. žiadateľovi sa zašle výzva na úhradu - pre každú odbor činností alebo oblasť činností po 1 000 Sk,
6. po úhrade požadovanej sumy sa žiadateľovi vydá osvedčenie a zapíše sa do zoznamu.

V súčasnosti je v zozname zapísaných 410 fyzických a 43 právnických osôb. Ročne sa priemerne zapisuje 20 až 30 žiadateľov.

Odborne spôsobilá osoba podľa doterajších predpisov (zapísaná v zozname podľa vyhlášky č. 52/1995 Z. z.) sa naďalej považuje za odborne spôsobilú osobu na posudzovanie vplyvov na životné prostredie a vykoná len preškolenie.

Ing. Milan Luciák

MŽP SR

Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie - SEA

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) v rámci flámsko-slovenského projektu „Guidelines for Strategic Environmental Assessment“ usporiadala jednodňový odborný seminár pod názvom „Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie - SEA“. Seminár sa uskutočnil 26. apríla 2006 v SAŽP v Bratislave. Zúčastnilo sa ho okolo 80 ľudí zo štátnej správy (ministerstiev, obvodných a krajských úradov životného prostredia), samosprávy (mestských úradov a samosprávnych krajov), navrhovateľov a spracovateľov dokumentácie pre proces posudzovania a ďalší odborníci zo SAŽP a vysokých škôl, zaoberajúci sa touto problematikou.

Seminár bol zameraný na tieto témy: legislatívny rámec EÚ v SEA procese, proces SEA na Slovensku v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a metodické postupy v SEA procese. Flámsky expert Marc van Dyck (Resource Analysis nv, Belgicko) predstavil účastníkom 3 rôzne typy prípadov: 1. Master plán Antwerpy - program urbánnej infraštruktúry, 2. Dlhodobý výhľad na riadenie a rozvoj ústia rieky Scheldy - program integrovaného vodného hospodárstva, 3. Dlhodobý výhľad na Flámsku politiku prístavov - plán regionálnej politiky prístavov.

Účastníci seminára nadobudli aktuálne informácie o technikách a nástrojoch všeobecne používaných v procese posudzovania vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie v spomínanej krajine, každý dostal aj tréningový materiál. V prípade záujmu možno tento materiál získať v SAŽP - odbor starostlivosti o životné prostredie, pracovisko EIA v Banskej Bystrici alebo na adrese www.sazp.sk.

Ing. Ingrid Krištofová
SAŽP Banská Bystrica

PROJEKT IMP 3 PONÚKA POSTUPY NA ZLEPŠENIE PROCESU EIA V EÚ (príloha k článku na strane 14 - 15)

ZDRAVOTNÉ ASPEKTY V EIA

Teoretický a právny základ, zhrnutie výsledkov výskumu v rámci projektu IMP 3

Medzi podstatné otázky riešenia problematiky zdravia v rámci procesu EIA patria:

- Má byť zdravie včlenené do EIA alebo je potrebné zaoberať sa s ním osobitne?
- Ak má byť včlenené, potom v akej forme má byť integrácia, čo sa týka procesu a obsahu EIA?

- Aké metodológie a metódy sú potrebné na primerané hodnotenie vplyvov na zdravie?

A zvlášť:

- Majú byť tieto vplyvy na zdravie hodnotené prevažne kvantitatívnym alebo kvalitatívnym alebo obidvoma spôsobmi? Čo sa týka metódy, majú byť skúsenosti

- a znalosti komunity včlenené do hodnotenia vplyvu, a ak majú, ako by to mohlo alebo malo byť urobené?

Smernica EIA výslovne nepožaduje, aby sa ľudské zdravie preverovalo ako súčasť procesu posudzovania. Odvôľava sa iba na potrebu identifikovať, popísať a zhodnotiť priame a nepriame dopady, okrem iného, na ľudské bytosti [článok 3].

Zdravie nie je jednoznačný pojem, existujú rôzne prístupy k pojmu zdravie, vzťahujúce sa na rôzne definície tohto pojmu, a tak aj na rôzne metódy hodnotenia zdravia.

Medzi existujúcimi teoretickými prístupmi k ľudskému zdraviu majú osobitý význam *medicínsky*, *holistický* a *wellness* alebo *sociálny* model zdravia. *Medicínsky model* považuje zdravie za absenciu nemoci a prítomnosť vysokého stupňa normálneho fyzického fungovania. *Holistický* a *wellness model* berie okrem fyzického zdravia do úvahy aj duševné a sociálne zložky ľudského zdravia. V tomto zmysle prijala definíciu ľudského zdravia WHO, čo je „stav úplného fyzického, mentálneho aj sociálneho zdravia a nielen absencia nemoci alebo telesnej nespôsobilosti.“ *Sociálny model* sa pozerá na ľudské zdravie v zmysle schopnosti plniť ciele, uspokojovať potreby a byť schopný vysporiadať sa s okolitým prostredím. Je to ešte teoretickejší a ťažko použiteľný model než holistický, aj keď uznáva pre ľudské zdravie viac než jeden fyzický (fyziológický) rozmer.

Environmentálne zdravie zahŕňa priame patologické dopady chemikálií, rádiácie, biologických činidiel na zdravie a pocit zdravia a často nepriame dopady širšieho fyzického, psychologického, sociálneho a estetického prostredia (bývanie, mestský rozvoj, využívanie krajiny a preprava a i.) (WHO 1989).

Existuje množstvo definícií pre posudzovanie vplyvu na zdravie (HIA). Kľúčová definícia vypracovaná WHO (1999) za účelom vytvorenia všeobecného pochopenia HIA je známa ako „Gothenburg consensus paper“. Hlavné závery tohto dokumentu boli:

- vplyvy na zdravie sú celkové, priame alebo nepriame dopady politiky, stratégie, programu alebo projektu na zdravie populácie.
- HIA je kombináciou postupov, metód a nástrojov, ktorými môžu byť politika, program alebo projekt posúdené podľa ich možných dopadov na zdravie populácie a rozšírenia týchto dopadov v rámci populácie.

Posudzovanie zdravotného rizika (HRA) je definované ako kvantitatívne hodnotenie rizík pre environmentálne zdravie vyplývajúce z vystavenia chemickému alebo fyzikálnemu činiteľu. Je to špecifickejšia a užšia forma posudzovania zdravia ako HIA, keďže HIA môže zahŕňať kvalitatívne, ako aj kvantitatívne informácie o dôkazy. Preto môže byť posudzovanie zdravotného rizika časťou širšieho HIA, ale HIA nemôže tvoriť súčasť posudzovania zdravotného rizika.

Zdravie v kontexte posudzovania vplyvu na životné prostredie

Predpokladom existencie a rozvoja dobrej praxe vo vzťahu k zahrnutiu oblasti ľudského zdravia do EIA je to, že zdravie je naozaj chápané ako predmet posudzovania vplyvu na životné prostredie. Dôležitým začiatkom pre rozvoj tejto dobrej praxe je existencia legislatívy, ktorá jasne definuje ľudské zdravie, zdôrazňuje dôležitosť posudzovania vplyvov na ľudské zdravie a explicitne požaduje jeho posudzovanie v rámci EIA.

Na základe záverov kľúčových zistení realizovaných v rámci projektu IMP 3 medzi pätnástimi členskými štátmi, medzinárodnými komparačnými krajinami a EÚ vo vzťahu k EIA legislatíve a zdraviu je možné konštatovať nasledovné.

Na národnej úrovni definícia ľudského zdravia v národnej legislatíve a metodických pokynoch sa líši a je nepresná a vágna. Výsledky ukazujú, že väčšina z preštudovaných krajín má v ich EIA legislatíve určitú formu odvolania sa na vplyvy na ľudí a ľudské zdravie (alebo podobné pojmy). Toto je upravené buď osobitne

alebo pri definovaní pojmov ako *vplyv na životné prostredie* (napr. Kanada, Lotyšsko) alebo pri stanovení rámca pre posudzovanie (napr. Česká republika a Poľsko).

V niektorej z národných EIA legislatív je ľudské zdravie užšie definované a v niektorej vôbec nie. Vo väčšine národných legislatív sa ľudské zdravie vzťahuje na environmentálne riziká pre zdravie, napr. vplyvy na zdravie pochádzajúce z hluku, vibrácie, znečistenia, zápachu a pod. Príkladmi národných legislatív, ktoré zahŕňajú širšiu definíciu ľudského zdravia, vrátane hospodárskych a sociálnych vplyvov sú legislatívy USA, Kanady, Slovenska a Českej republiky. Len málo krajín má národné metodické pokyny pre to, ako posudzovať zdravie a sociálne vplyvy v rámci EIA.

Čo sa týka úrovne Európskej únie, 5-ročná správa Európskej komisie (komisia európskych spoločenstiev, 2003) prišla k záveru, že otázky zdravia stále nie sú obzvlášť silnou stránkou praxe EIA, napriek tomu, že mnohé oslovené zúčastnené osoby boli priaznivo naklonené k primeranejšej úprave vplyvov na ľudské zdravie v rámci EIA postupov.

Správa popisovala príčiny značnej rôznosti v pokrytí problematiky zdravia. Hlavným záverom bolo, že definície ľudského zdravia sa líšia, od úzkej interpretácie, kde sú posudzované len zdravotné vplyvy hluku, vibrácií a pod., po širšiu interpretáciu, kde sú zahrnuté aj pocity zdravia a sociálno-ekonomické dopady. Navyše existoval „určitý dôkaz, ktorý naznačuje, že zdravotné vplyvy sú posudzované pod inými titulmi, ako napr. znečistenie alebo riziko.“

Výskum vykonaný na úrovni krajín (napr. Fínsko, Nemecko a Švédsko) objasňuje stále neprimerané pokrytie problematiky ľudského zdravia v EIA, buď preto, že EIA odborníci majú neprimerané vzdelanostné pozadie pre zaoberanie sa zdravotnými otázkami, následkom nedostatku praktických príručiek alebo kvôli úzkemu poňatiu ľudského zdravia, často nevnímajúceho si sociálne a psychologické dimenzie zdravia.

Kľúčové výsledky

Výsledky teoretického výskumu boli podporené empirickými výsledkami dotazníkov a rozhovorov realizovaných v rámci projektu IMP 3.

Respondenti sa zhodli, že EIA v ich príslušných krajinách pokrýva oblasti ľudského zdravia. Avšak podľa väčšiny oslovených účastníkov procesu EIA najviac sú pokryté environmentálne riziká pre zdravie (ako ovzdušie, voda, pôda a znečistenie hlukom).

Najčastejšie a plne zohľadnené v rámci EIA sú zdravotné vplyvy znečisťujúcich látok v ovzduší a ich pôsobenie, naproti tomu v malej miere alebo vôbec nie sú zohľadnené psychologické a sociálne faktory. Sociálne, ekonomické faktory a pocity zdravia sa v niektorých regiónoch a projektoch posudzujú v rámci EIA, ale nie často a vôbec nie ako rutinná záležitosť. Vplyvy na rekreačné oblasti, pracovné príležitosti a dôsledky pre miestnu ekonomiku sú v rámci EIA posudzované, ale vplyvy na možnosti vzdelávania, sociálneho kapitálu, kohézie a rozširovanie zdravotných nerovností sú posudzované zriedkavo.

Environmentálne vplyvy na ľudské zdravie sú posudzované použitím kvantitatívnych techník a hodnotené podľa zákonom stanovených prahov znečistenia hlavne pre špecifické druhy projektov dopravy, infraštruktúry a priemyslu, ako je prípad projektov železníc, ciest, spaľovania odpadu a jadrových elektrární.

Aj keď iné zdravotné vplyvy okrem environmentálnych rizík pre zdravie sú zahrnuté v EIA, znečisťujúce emisie do ovzdušia, pôdy a vody majú väčší vplyv na záverečný návrh projektu, viac než zdravotné vplyvy súvisiace

s vizuálne dobrým umiestnením alebo prístupom ku kľúčovým službám a zdraviu. V skutočnosti veľmi málo respondentov cítilo, že sociálne nerovnosti a prístup k službám môžu mať vplyv na návrh projektu.

Na druhej strane sa zdá, že vo väčšine členských štátov nie je žiadny osobitý proces posúdenia zdravia, cez ktorý sú v EÚ posudzované zdravotné dopady projektov na komunity. Keď existuje, zvyčajne je vykonávaný v rámci špecifických licenčných postupov – najmä pre typy priemyselných projektov, ako IPKZ, odpadové licencie a pracovné zdravotné a bezpečnostné postupy.

Značná menšina respondentov v rámci rôznych zúčastnených skupín zo všetkých oslovených členských štátov toleruje hlbšie zahrnutie oblasti ľudského zdravia do EIA procesu, chápanom v širšom zmysle, napr. obsahujúc fyzické, mentálne a sociálne zdravie a nielen environmentálne riziká pre ľudské zdravie.

Respondenti dotazníka a osoby odpovedajúce na otázky z členských štátov označili tieto prekážky posudzovania ľudského zdravia v rámci EIA: absencia alebo nedostatočnosť príručiek ako zohľadniť zdravotné otázky v EIA, nedostatočné znalosti a pochopenie zdravia a zdravotných determinantov, nedostatočná definícia ľudského zdravia a právne nezáväzná povinnosť v národných EIA legislatívach zahrnúť otázky ľudského zdravia, nedostatok odborníkov na zdravie v EIA tímoch v dôsledku technicky a teoreticky rozdielných prístupov medzi EIA konzultantmi a zdravotníckymi odborníkmi. Väčšina respondentov uviedla, že predĺženie a zvýšenie nákladov sú hlavnými prekážkami procesu EIA. Škála uvádzaných prekážok bola veľmi podobná vo všetkých členských štátoch: čas a náklady, nedostatok HIA kapacít, nedostatok základných zdravotných údajov, nedostatok znalostí, nedostatok inštitucionálnej a odbornej koordinácie a spolupráce, nedostatok jasných metód na posúdenie zdravotných vplyvov, nedostatok výskumných dôkazov o zdravotných vplyvoch, verejná účasť a nedostatočné koncepcie EIA na úrovni EÚ a členských štátov.

Navyše, zatiaľ čo väčšina oslovených v rozhovoroch nevedela poukázať na nejaké prípadové štúdie dobrej praxe, kde zdravotné aspekty boli dobre posúdené v EIA, len menšina respondentov dotazníka tak vedela urobiť, čo naznačuje, že existuje len niekoľko prípadových štúdií dobrej praxe, kde bolo ľudské zdravie primerane posúdené v rámci EIA.

Návrhy možností ďalších postupov implementácie otázok hodnotenia vplyvov na zdravie v rámci procesu EIA

Na základe zistení teoretického výskumu a analýzy empirických údajov ohľadom ľudského zdravia a EIA v rámci projektu IMP 3 sa navrhlo 6 možností postupov:

- Možnosť postupu 0: Nulová možnosť: „Nič nerobiť“
- Možnosť postupu 1: Príprava nového balíčka príručiek EIA zahrňujúcich zdravie
- Možnosť postupu 2: Podporné opatrenia, plus nový balíček príručiek EIA zahrňujúcich zdravie
- Možnosť postupu 3: Malé zmeny v smernici EIA, plus podporné opatrenia, plus nový balíček príručiek
- Možnosť postupu 4: Podstatné zmeny v smernici EIA, plus podporné opatrenia, plus nový balíček príručiek
- Možnosť postupu 5: Príručka k novej HIA smernici, plus podporné opatrenia, plus nový balíček príručiek

Každá možnosť postupu má byť chápaná ako celý balíček individuálnych opatrení, ktoré sa majú prijať. Tieto opatrenia zahŕňajú „mäkké“ a legislatívne postupy, ktoré sú určené na pôsobenie hlavne okolo troch hlavných osí: príručka, podporné opatrenia a regulačné alebo legislatívne opatrenia.

Pre každú z možností bola vypracovaná SWOT analýza, ktorá poskytuje indikatívny zoznam silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb. Aj keď predstavuje pevný základ pre podporu rozhodovania, nemôže nahradiť rigidnejšiu analýzu výdavkov - zisk - riziko, ktorá má byť urobená zo strany Komisie.

Možnosť 0: Nič nerobiť

Táto možnosť predpokladá, že v nasledujúcom období nebudú zo strany EK vyvíjané žiadne aktivity v tejto oblasti. Táto možnosť postupu predpokladá, že sa bude pokračovať v tom, čo je momentálne vyhovujúce na úrovni EÚ a aktivity podniknuté samotnými členskými štátmi v oblasti zdravia a EIA nebudú významné.

Možnosť 1: Príprava nového balíčka príručiek EIA zahrňujúcich zdravie

Možnosť 1 by prehĺbila zdravotné aspekty v existujúcej príručke Komisie o EIA vyvinutím nového balíčka príručiek. Momentálne existujú štyri poradenské dokumenty vzťahujúce sa na EIA, pričom existuje potenciál zjednotiť tieto príručky, zvýrazniť a zdôrazniť úlohu posudzovania zdravotných vplyvov v rámci EIA a prepojenia tohto s existujúcou najlepšou praxou v rámci krajín EÚ i ďalších krajín sveta.

Príručka by:

- poskytovala explicitné definície zdravia, environmentálneho zdravia, zdravotných vplyvov a determinantov zdravia,
- identifikovala a opisovala kvantitatívne a kvalitatívne metódy momentálne existujúce na posúdenie zdravotných vplyvov, zahrňujúc posúdenie zdravotných rizík,
- identifikovala a poskytovala linky na prípadové štúdie dobrej praxe, literatúru a zdroje.

Rozoslanie a zvýšenie povedomia o tomto dokumente bude zahŕňať elektronické médiá cez Európu webovú stránku a webové stránky verejného, MVO a súkromného sektora rovnako ako rozoslanie e-mailom kľúčovým zúčastneným v EÚ. Nebude to jednorazová záležitosť, ale bude vyžadovať pravidelné opätovné rozosielanie, aby sa zaistilo, že sa o novej príručke dozvie čo možno najviac zúčastnených.

Možnosť 2: Podporné opatrenia plus nový balíček príručiek EIA zahrňujúcich zdravie

Možnosť 2 stavia na novom balíčku, plus stratégie šírenia informácií a rozvoj osvetu takto:

- oživenie a finančná podpora národných EIA centier v rámci členských štátov, aby fungovali ako ohniskové body pre otázky EIA v rámci a medzi členskými štátmi;

- ustanovenie lídrov zdravotných vplyvov v rámci národných EIA centier na podporu integrácie zdravia do EIA;
- vývoj a implementácia systematického, rozšíreného a dlhodobého programu na zvýšenie povedomia pre environmentálnych a zdravotníckych odborníkov z verejného, súkromného aj MVO sektorov o environmentálnych a zdravotných vplyvoch a prepojení medzi nimi;
- vývoj a implementácia systematického, rozšíreného a dlhodobého tréningového programu pre environmentálnych a zdravotníckych odborníkov z verejného, súkromného aj MVO sektorov o zdravotných vplyvoch, HIA, posudzovaní zdravotných rizík a o tom ako ich včleniť do EIA;
- vývoj a implementácia systematického výskumného programu riešenia prekážok posudzovaniu zdravotných vplyvov v rámci EIA, zameriavajúc sa špeciálne na údaje a metodologickú problematiku;
- koordinácia a rozvoj zdravotných datasetov na národnej a európskej úrovni, ktoré môžu byť použité na úrovni malého územia na poskytnutie základu pre zdravie komunit a populácie ovplyvnenej rozvojovými projektmi;
- rozvoj programu monitoringu a hodnotenia implementácie podporných opatrení v rámci a medzi členskými štátmi; a
- vytvorenie, koordinácia a udržanie online skladu alebo knižnice prípadových štúdií dobrej praxe včlenenia zdravia do EIA, napríklad ako súčasť programu práce národných EIA centier.

Možnosť 3: Malé zmeny v smernici EIA plus podporné opatrenia plus nový balíček príručiek

Možnosť 3 buduje na podporných opatreniach a novom balíčku príručiek opísaných v možnostiach 1 a 2.

Pozostáva z:

- nového balíčka príručiek opísaného v možnosti 1.
- podporných opatrení opísaných v možnosti 2.

Plus:

- zmeny v znení súčasnej smernice EIA tak, aby bolo explicitné odvolanie sa v hlavnej časti smernice na potrebu zohľadnenia pozitívnych a negatívnych vplyvov na ľudské zdravie; a
- explicitného odvolania sa v popisnej časti smernice EIA na širšiu definíciu zdravia, ktorá inkorporovala vplyvy širších determinantov zdravia, napr. WHO definíciu ľudského zdravia;
- rozvoja programu monitoringu a hodnotenia implementácie dodatkov k smernici EIA a zmien v praxi EIA v rámci členských štátov a medzi členskými štátmi.

Možnosť 4: Podstatné zmeny v smernici EIA plus podporné opatrenia plus nový balíček príručiek

Možnosť 4 stavia na zmenách v smernici, podporných opatreniach a novom balíčku príručiek opísaných v možnostiach 1, 2 a 3.

Pozostáva z:

- nového balíčka príručiek opísaného v možnosti 1.
- podporných opatrení opísaných v možnosti 2.
- malé zmeny opísané v možnosti 3.

Plus:

- zmena v znení súčasnej smernice EIA tak, aby bolo explicitné odvolanie sa v hlavnej časti smernice EIA na potrebu zohľadnenia determinantov zdravia vo vplyvujúcich dopadoch na ľudské zdravie;
- explicitné odvolanie sa v hlavnej časti smernice EIA na širšiu definíciu zdravia,
- explicitné odvolanie sa v hlavnej časti smernice EIA na oblasti, ktoré potrebujú byť posúdené vrátane odkazu na potrebu posúdiť spoločenské, zdravotné a environmentálne rovnosti a rozdiely,
- explicitné odvolanie sa v hlavnej časti smernice EIA na reportingové povinnosti o zdravotných vplyvoch v rámci environmentálnych stanovísk.

Možnosť 5: Príručka k novej HIA smernici plus podporné opatrenia plus nový balíček príručiek

Existujú obavy, že plná integrácia posudzovania zdravia do EIA preťaží proces, ktorý už je dlhý, nákladný a komplikovaný. Možnosť 5 zahŕňa vytvorenie novej HIA smernice.

Pozostáva z:

- prípravy novej a oddelenej HIA smernice;
- prípravy oddelených metodických pokynov pre HIA podľa tejto smernice;
- vývoj a implementácia škály podporných opatrení zahrňujúcich opatrenia k zvýšeniu povedomia, tréningu, budovanie inštitúcií a výskum; a
- vývoj programu monitorovania a hodnotenia implementácie smernice a praxe HIA v rámci a medzi členskými štátmi.

Uvedené možnosti indikujú potenciálne cesty riešenia problému širšieho zahrnutia procesu hodnotenia vplyvov na zdravie do procesu EIA. V procese rozhodovania bude nutné dôkladne zvážiť silné a slabé stránky jednotlivých možností, príležitostí a ohrozenia s nimi spojené tak, ako sú definované v príslušných SWOT analýzach.

Ing. Zuzana Lieskovská

Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica

HODNOTENIE RIZÍK V KONTEXTE EIA

Teoretický a právny základ, zhrnutie výsledkov výskumu v rámci projektu IMP 3

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA) a Hodnotenie rizík (Risk Assessment) sú v podstate metódy založené na veľmi podobných princípoch a vo všeobecnosti majú rovnaké ciele (Brookes, 2001). Obidve sa zameriavajú na predvídanie budúcich následkov plynúcich z ľudských aktivít alebo plánovaných zásahov. Neurčitosti súvisiace s určením presnej povahy, pravdepodobnosti a rozsahov týchto následkov sú rovnaké tak pre proces EIA, ako aj pre Risk Assessment (ADB, 1997). Obidve sa snažia informovať povolujuce orgány o nepriaznivých následkoch a slúžia ako podporné nástroje pri rozhodovaní o činnosti, o určení nápravných opatrení na zmiernenie, obmedzenie alebo odstránenie nepriaznivých vplyvov alebo stanovení potenciálnych rizík plynúcich z týchto vplyvov. Obidva nástroje sú v podstate interdisciplinárne a ich použitie zahŕňa množstvo podobných procedurálnych krokov. Aký je teda v princípe rozdiel medzi

hodnotením rizík a posudzovaním vplyvov na životné prostredie? Zatiaľ čo v EIA procese sa nekvantifikuje určenie pravdepodobnosti a škála rozsahu škodlivých následkov, hodnotenie environmentálneho rizika je schopné zodpovedať na tieto dve otázky a kvantifikovať riziko.

Jedným z hlavných cieľov výskumného projektu IMP 3 pre oblasť *hodnotenia rizík v rámci procesu EIA* bolo navrhnúť spôsob ako prispieť ku konzistentnejšej, širšej a lepšej integrácii hodnotenia rizík do EIA praxe. Zvolený prístup bol zameraný na mimoriadne (abnormálne, neštandardné, nezvyčajné) nebezpečenstvá a riziká, ktoré môžu byť spojené s projektmi podliehajúcimi procesu EIA, pričom nesúvisia s normálnymi prevádzkovými podmienkami. Pozornosť bola venovaná potenciálnym rizikám, ktoré môžu nastať vplyvom nasledujúcich nebezpečenstiev:

- *prirodne nebezpečenstvá*: zemetrasenie, povodne, lavíny, zosuvy, zlé poveternostné podmienky atď.;

- *interné havárie*: havárie v rámci navrhovaného projektu spôsobené technologickými poruchami, zlyhaním ľudského faktora (chyba, zlé riadenie atď.), alebo ich kombinácie (ľudsko-technologické interakcie), vrátane rôznych stupňov neštandardných/abnormálnych typov prevádzky (poruchy v normálnych prevádzkových podmienkach, nebezpečné udalosti, závažnejšie havárie);
- *externé havárie*: ovplyvnenie navrhovaného projektu haváriami vzniknutými v iných existujúcich zariadeniach v prostredí stanovenom projektom;
- *sabotáž*, vrátane rôznych foriem neoprávnených zásahov (napr. vandalizmus).

Hodnotenie rizík v kontexte smernice EIA

Smernica EIA používa veľa pojmov súvisiacich s rizikom, ako napr. *rozsah a komplexnosť vplyvu, pravdepodobnosť*

vplyvu a trvanie, frekvencia a reverzibilita vplyvu (Príloha III.(3)). Avšak EIA smernica sa vzťahuje hlavne na riziká vznikajúce za normálnych podmienok, t. j. možné vplyvy spojené s plánovanou – štandardnou alebo normálnou prevádzkou projektu. Rozsah hodnotenia vplyvu v zmysle citovanej smernice je menej jasný v prípade vzniku mimoriadnych alebo abnormálnych rizík, t. j. s ohľadom na možnosť, že realizácia projektu môže viesť k významným nepriaznivým environmentálnym následkom za výnimočných podmienok, v nezvyčajných alebo neštandardných typoch prevádzok alebo z dôvodu akýchkoľvek neplánovaných nebezpečných udalostí. Článok 3 a Príloha IV par. 4 požadujú, aby EIA posudzovala *priame a nepriame účinky* navrhovaného projektu, na *okrem iného*, životné prostredie, ľudské bytosti a hmotné prostriedky pochádzajúce z, *okrem iného*, existencie projektu a *emisii znečisťujúcich látok*. Ak sú takéto dopady spôsobené haváriou v rámci projektu, napr. haváriou vedúcou k neplánovanému úniku znečisťujúcich látok, toto môže byť jasne chápané ako *priamy účinok*. Ak sú negatívne vplyvy na životné prostredie spôsobené prírodnými nebezpečenstvami alebo externými haváriami, ktoré sa môžu vyskytnúť v rámci projektu a mať vplyv na projekt, toto môže byť prinajmenšom chápané ako *nepriamy účinok*, ktorý by nenastal bez *existencie projektu*. Analogicky, akýkoľvek environmentálny vplyv spôsobený sabotážou alebo iným neoprávneným zásahom je *nepriamy účinok existencie projektu*. Tak môže byť smernica interpretovaná širším spôsobom s povinnosťou zohľadniť všetky priame a nepriame významné environmentálne dopady, ktoré môžu vyplývať z realizácie projektu, t. j. vplyvy spôsobené nielen bežnou prevádzkou, ale aj tie, ktoré sú spôsobené mimoriadnymi nebezpečnými udalosťami.

Existencia projektu môže potenciálne zvýšiť nebezpečenstvo na mieste, buď preto, že samotný projekt predstavuje v prípade havárie nebezpečenstvo, alebo preto, že projekt môže byť vystavený externým nebezpečenstvám, ktoré v prípade výskytu môžu byť následne nebezpečné pre životné prostredie. Takéto externé nebezpečenstvá môžu byť buď prírodné, už vopred existujúce na mieste alebo vytvorené ľudskou činnosťou, napr. (havárie) v iných existujúcich zariadeniach. Ďalší mechanizmus, prostredníctvom ktorého môže projekt ovplyvniť možný vznik rizika, je aj zvyšovanie pravdepodobnosti výskytu prírodných nebezpečenstiev (napr. konštrukcia môže destabilizovať svah a zvýšiť riziko zosuvov). Príloha IV.3, v súlade s článkom 5 (1), požaduje, aby boli v rámci správy o hodnotení posúdené „*environmentálne aspekty, ktoré budú pravdepodobne ovplyvnené navrhovaným projektom.*” Podobne, Príloha III.2 požaduje, aby v zisťovacom konaní bola zohľadnená „*environmentálna citlivosť geografických oblastí, pravdepodobne ovplyvnených projektmi.*” Vyššie argumentované vzťahy naznačujú, že pojem mimoriadne riziká a ich hodnotenie je v rámci rozsahu smernice. Avšak bližšia analýza textu smernice tiež naznačuje, že rozsah smernice v prípade mimoriadnych rizík je ohraničený: zatiaľ čo smernica nevylučuje vzatie mimoriadnych nebezpečenstiev do úvahy, explicitná zmienka o hodnotení rizík za neštandardnej prevádzky projektu alebo za výnimočných podmienok, je rámcovo ohraničená na Prílohu III.1 smernice. Príloha III, ktorá bola uvedená so zmenami v smernici v roku 1997 (smernica Rady 97/11/ES) vymenováva výberové kritériá, ktoré sa majú aplikovať v súlade s ustanoveniami zisťovacieho konania článku 4 (3). Tieto kritériá pokrývajú vlastnosti projektov, umiestnenie projektov a vlastnosti potencionálnych vplyvov. Pod pojmom vlastnosti projektov, screeningové kritériá uvádzané v Prílohe III.1 zahŕňajú kritérium „*riziko nehôd, vzhľadom na použitie látky a technológie.*” Okrem

Prílohy III.1 v smernici neexistuje žiadna ďalšia explicitná zmienka o mimoriadnych nebezpečenstvách alebo rizikách. Explicitná povinnosť používať kritérium ako „*riziko havárií*” v celom EIA procese a zvlášť v identifikácii, popise a hodnotení významných vplyvov, v správe o hodnotení nie je v smernici uvedená a zdá sa, že sa nevyžaduje zohľadnenie „*rizika nehôd*” v iných fázach EIA procesu okrem zisťovacieho konania. Pojem riziko, vyjadrený v smernici, je teda úzky. Popri „*riziko nehôd, vzhľadom na použitie látky a technológie*” nie je spomenutá žiadna iná kategória rizika. Zdá sa, že pojem rizika je obmedzený na interné havárie v rámci navrhovaného projektu, ktoré môžu spôsobiť nebezpečenstvá vzniknuté únikom chemických látok. Fakty zistené medzi členskými štátmi v rámci IMP 3 projektu túto hypotézu podporujú.

Hodnotenie rizík v kontexte európskej Príručky EIA (2001)

V roku 2001 bola EÚ publikovaná Príručka posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), obsahujúca tri etapy procesu posudzovania:

- Príručka EIA pre zisťovacie konanie
- Príručka EIA pre rozsah hodnotenia
- Príručka EIA pre posúdenie správ o hodnotení

Na základe ich analýzy je možné konštatovať, že vo všetkých troch tzv. checklistoch (kontrolných zoznamoch) uvedených v príručkách sú opakovane uvedené explicitné požiadavky na zahrnutie hodnotenia mimoriadnych rizík do EIA procesu. Je odporúčané zamerať sa na vplyvy rôznych druhov prírodných nebezpečenstiev a výnimočných externých podmienok, havárie a nebezpečné udalosti počas konštrukcie a prevádzky na projekt, ako aj na možnú expozíciu voči vonkajším haváriám. Iba sabotáž nie je uvedená explicitne. V zmysle príručky by mali byť vplyvy abnormálnych udalostí na ľudské zdravie a všetky relevantné environmentálne receptory posúdené a kde je vhodné, kvantifikované. Príručka demonštruje, že dobrá aplikácia smernice by mala pokrývať väčšinu kategórií nebezpečenstiev a druhov rizík, ktoré sú relevantné počas hlavných fáz EIA procesu.

Hodnotenie rizík v kontexte členských štátov EÚ

Na základe analýzy legislatívy EIA členských štátov EÚ, Kanady a USA bolo zistené, že existuje množstvo rôznych konceptov rizika a rôznych požiadaviek na hodnotenie mimoriadnych rizík, reflektujúc rozsah daný EIA smernicou. Aj keď existujú rôzne typy implementačných prístupov, väčšina skúmaných členských štátov si vybrala prijatie úzkeho konceptu rizika a úzke pole jeho aplikácie, t. j. ohraničenie na „*riziko havárií*” a obmedzenie jeho použitia primárne na rozhodnutie zisťovacieho konania. V niektorých členských štátoch, aj keď nie vo všetkých, národné príručky EIA explicitnejšie a extenzívnejšie zahŕňajú hodnotenie rizík v EIA, než je požadované národnou legislatívou. Pri porovnaní s EÚ Príručkou EIA, len veľmi málo členských štátov vydalo odporúčania, ktoré sú podobné súhrnné a detailné. V tomto ohľade, vplyv Príručky EIA na členské štáty sa zdá byť obmedzenejší. Navyše praktické špecifické metodické a technické príručky ako aplikovať hodnotenie rizika v EIA neexistujú v žiadnej zo skúmaných krajín.

Existuje významná nekonzistencia v regulačnom rámci na projektovom stupni a korešpondujúcimi licenčnými postupmi spojenými s procesom hodnotenia rizika. Spôsoby, akými boli implementované SEVESO II a IPKZ smernice v skúmaných členských štátoch sú veľmi rozdielne a diverzifikované.

Vo všeobecnosti najviac hodnotení rizík je požadova-

ných legislatívou mimo EIA, napr. v súvislosti s implementáciou SEVESO II a IPKZ. Navyše existujú mnohé sektorálne nariadenia pre špecifické typy projektov (napríklad atómové elektrárne, kontaminované lokality). Rozpory v oblastiach aplikácie EIA, IPKZ a Seveso II smerníc v súvislosti so zoznamom projektov spôsobujú potenciálne medzery v pokrytí projektov relevantných z hľadiska rizika. Rozpory naznačujú, že určité projekty podliehajú len jednému postupu; zatiaľ čo oblasť aplikácie EIA smernice v zmysle typov projektov je viac komplexná ako v ďalších dvoch smerniciach. Navyše rozsah smerníc je rôzny: napr. smernica Seveso II sa zameriava na hodnotenie rizika chemickej havárie a na primerané opatrenia (prevencia havárií, havarijné plány, inšpekcie atď.). Vo všeobecnosti existuje potreba lepšej koordinácie a zjednotenia postupov, aby sa zefektívnilo hodnotenie rizika na projektovej úrovni a zabránenie medzerám v pokrytí projektov.

Empirické dôkazy a kľúčové zistenia v rámci projektu IMP 3

Analýza empirických údajov bola založená na 183 vyplnených dotazníkoch vrátených zástupcami európskych krajín, zúčastňujúcich sa EIA procesu a na 64 rozhovoroch s rôznymi účastníkmi procesu EIA v Európe, USA a Kanade. Nasledujúca sumárna informácia rekapituluje a interpretuje výsledky analýzy, ktorá je detailnejšie a obsiahnejšie spracovaná v správe Hodnotenie rizík a EIA projektu IMP 3.

Bolo zistené, že v rámci Európskej únie je hodnotenie rizík v rámci EIA procesu najviac zamerané na oblasť prírodných nebezpečenstiev a interné technologické havárie. Tieto dva zdroje rizík sú hodnotené pravidelnejšie než iné kategórie nebezpečenstiev, aj keď medzi krajinami existujú markantné rozdiely. Ktorý typ nebezpečenstva je v procese EIA do akej miery posudzovaný veľmi závisí na type projektu, menej na umiestnení projektov.

Pokrytie „*pravdepodobných technologických havárií*” je často rutinnou záležitosťou, ale je väčšinou zamerané na vysoko rizikové projekty a k haváriám náchylným technológiám alebo látkam a/alebo na určité typy projektov (chemický priemysel, elektrárne a spaľovne, jadrové zariadenia, sklady palív a potrubia atď.), ktoré však podliehajú aj špecifickej legislatíve mimo EIA procesu. Hodnotenie rôznych typov **prírodných nebezpečenstiev** v jednotlivých krajinách závisí od rôznych environmentálnych podmienok a vnímania rizík. Zatiaľ čo niektoré typy prírodných nebezpečenstiev sú posudzované pomerne často (napr. záplavy, zosuvy, seizmické riziká), iné sú predmetom záujmu len veľmi zriedka (napr. lesné požiare, zlé poveternostné podmienky). Hodnoteniu rizík spôsobených **ľudskými zlyhaniami a vplyvom externých havárií** je vo všeobecnosti venovaná podstatne menšia pozornosť. **Sabotáž**, až na malé výnimky, je v praxi takmer úplne mimo záberu EIA. Vo všeobecnosti, vo väčšine členských štátov je proces hodnotenia rizík v EIA nekonzistentný a nekomplexný a zdá sa, že aj nejednotný. Podľa odpovedí zúčastnených sú na úrovni EÚ najčastejšie vykonávané dva kroky: **určenie nebezpečnosti a nápravné opatrenia**. Vo formálnom zmysle to značí, že množstvo analytických kľúčových krokov vo fázach medzi určením nebezpečenstva a manažmentom rizika často chýba (napr. hodnotenie expozície, určenie následkov, kvantifikácia rizika atď.). Environmentálne následky havárií sú posudzované zriedkavo alebo len s ohľadom na potenciálne vplyvy na ľudské zdravie. Napriek tomu, existuje niekoľko členských štátov, kde zistené údaje naznačujú systematickejší a súvislejší prístup k úplnému procesu hodnotenia rizík.

Účasť verejnosti je vnímaná rozporuplne: verejnosť dotknutá projektom môže na jednej strane aktívne poukázať na riziká a zvýrazniť potrebu ich riešenia, ale zároveň môže komplikovať vedecko-technické hodnotenie rizika. Nedostatočné zapojenie verejnosti môže viesť k nedôvere a ohroziť akceptovanie projektov. Na základe analýz prevažne chýbajú štandardy alebo kritériá na hodnotenie akceptovateľnosti rizík.

Empirické výsledky ďalej naznačujú, že hodnotenie rizík v EIA na prípadné zmeny a modifikácie projektov síce existujú, ale vo všeobecnosti sa líšia v závislosti od kategórií nebezpečností. Zároveň napr. potenciálne riziko vzniku havárie má vyššiu šancu na modifikáciu projektu ako iné kategórie prípadných nebezpečností.

Ďalej je vo všeobecnosti možné konštatovať, že **bariéry lepšej integrácie hodnotenia rizík** do procesu EIA boli vnímané rozdielne v rôznych členských štátoch, ale vo všetkých členských štátoch boli niektoré prekážky spomínané respondentmi častejšie a to najmä tieto:

- chýbajúca príručka (metodický pokyn) ako aplikovať hodnotenie rizík v EIA procese,
- nedostatok know how, málo odborníkov, praktických skúseností a tréningu,
- chýbajúce právne požiadavky na zahrnutie procesu hodnotenia rizík do EIA procesu,
- chýbajúca definícia pojmu riziko v kontexte EIA,
- nedostatok primeraných metód,
- existencia aplikovania hodnotenia rizík v iných postupoch projektovej autorizácie a nedostatky v koordinácii,
- ťažkosti v integrovaní výstupov hodnotenia rizík v rozhodovacom procese, zvlášť s ohľadom na hodnotenie akceptovateľnosti rizík,
- obavy z významného zaťaženia procesu EIA, nárast dĺžky trvania a vyšších nákladov procesu.

Pozitívne a negatívne odpovede na otázku **potreby väčšieho pokrytia a hlbšej integrácie** hodnotenia rizík do EIA postupov boli medzi krajinami rozdelené rovnomerne. Žiadny z odpovedajúcich respondentov neoznačil *menšiu potrebu hodnotenia rizík*, s jednou výnimkou: povinné použitie hodnotenia zdravotného rizika pre všetky projekty v jednej krajine bolo braté ako prehnaté. Negatívne odpovede boli väčšinou zdôvodnené existenciou požiadaviek na hodnotenie rizík v iných postupoch. Iní dôrazne odporúčali rozšírenie použitia hodnotenia rizík v EIA so zameraním na projekty, ktoré nepodliehajú požiadavkám pod špecificky aplikovateľnou legislatívou. Veľa expertov uviedlo, že sú potrebné systematickejšie a komplexnejšie prístupy, hlavne pre tzv. havárii náchylné technológie alebo v závislosti od ich umiestnenia. Aby sa zabránilo významnejšiemu zaťaženiu EIA procesu a s cieľom zamerať sa na podstatné problémy, väčšina odborníkov preferovala prístup „prípád od prípadu“ namiesto povinného hodnotenia rizík pre všetky projekty. Výraznejšie zahrnutie hodnotenia rizík v rámci EIA procesu bolo požadované pre hodnotenie technologických rizík (priemyselné havárie, všetky rizikové technológie) a pre špecifické rizikové faktory s negatívnym vplyvom na zdravie (vysokofrekvenčná radiácia, elektromagnetický smog, rádioaktivita z vyhoreného paliva), ale menej často pre ekologické riziká (dobrý stav ekosystémov). Ďalej bolo zistené, že proces hodnotenia rizík sa v jednotlivých krajinách objavuje prevažne v iných režimoch či už paralelných alebo oddelených od EIA procesu, ktoré podliehajú napr. Seveso II a IPKZ smerniciam alebo v rámci sektorových nariadení pre špecifické typy projektov. Kvôli neprimeranému načasovaniu a organizácii postupov, inštitucionálnym prekážkam a nedostatku spolupráce medzi zúčastnenými odborníkmi a orgánmi, koordinácia medzi postupmi EIA a postupmi

spojenými so Seveso II/IPKZ je prevažne nedostatočná. Aj v tých málo inštitucionálnych a právnych systémoch, kde existuje určitý stupeň formálnej integrácie postupov, efektívnosť koordinácie v praxi sa zdá byť závislá do určitej miery na spolupráci posudzovateľov.

Celkové výsledky teoretického výskumu naznačili, že existuje podstatná nejednotnosť v spôsoboch, akými bola smernica implementovaná a interpretovaná členskými štátmi vo vzťahu k hodnoteniu rizík. Vo všeobecnosti skôr prevažujú užšie koncepty rizika zamerané na havárie; sabotáž je spomenutá len raz v jedinej krajine. V žiadnej z preskúmaných EIA legislatív nie sú spomenuté sociálne a sociálno-ekonomické dopady. Vo všeobecnosti sa zdá, že široké chápanie rozsahu EIA smernice dané do popredia v EC príručke EIA má len malý vplyv na členské štáty. Popri fakte, že európska EIA legislatíva, čo sa rizík týka, nie je veľmi jasná vo svojom rozsahu, nemôže byť prekvapením, že v regulačných rámcoch EIA v členských štátoch sa nachádza veľa rozličných konceptov hodnotenia rizík a rôznych požiadaviek na hodnotenie mimoriadnych rizík. Následne nemôžu prekvapiť ani nezrovnalosti v pokrytí problematiky rizík v národnej EIA praxi. Avšak vo všeobecnosti možno povedať, že riziká sú často pokryté lepšie v praxi EIA ako v EIA legislatíve.

Výsledky teoretickej štúdie aj empirických prieskumov identifikovali nezrovnalosti v regulačných rámcoch súvisiacich s rizikom a zdôraznili potrebu lepšej koordinácie hodnotenia rizík v rôznych postupoch. Hodnotenie rizík pozostáva z vysoko adaptabilných a flexibilných nástrojov, ktoré majú mnohé výhody pre EIA ako podporné, aj ako doplnujúce techniky. V súčasnosti je v Európe stále nedostatok profesionálnych expertov pre oblasť hodnotenia rizík. Na jednej strane nie je dostatok odborníkov pre oblasť hodnotenia a riadenia rizík, na druhej strane EIA odborníkom a kompetentným orgánom často chýbajú tréningové a školiace aktivity a skúsenosti v oblasti hodnotenia rizík, manažmentu a komunikácie.

Návrh možností postupov

Na základe zistení teoretického výskumu a analýzy empirických údajov bola riešiteľským tímom projektu navrhnutá séria možností postupov na zlepšenie integrácie hodnotenia rizík do procesu EIA. Možnosti postupov predstavujú rozsah rozličných smerov činností, ktoré by mohla prijať Európska komisia na lepšie využitie plného potenciálu EIA, aby pôsobil ako účinný nástroj v preventívnej environmentálnej ochrane so zameraním na identifikáciu, hodnotenie a riadenie rizík týkajúcich sa navrhovaných projektov.

Na základe výsledkov výskumu IMP 3 projektu bolo vytvorených 7 možností postupu:

- **Možnosť postupu 0:** Nulová možnosť: „Nič nerobiť“
- **Možnosť postupu 1:** Zlepšenie existujúcej európskej Príručky EIA
- **Možnosť postupu 2:** Príprava nového technického balíčka príručiek plus proaktívne činnosti pre rozširovanie
- **Možnosť postupu 3:** Sústava podporných opatrení
- **Možnosť postupu 4:** Spustenie iniciatívy hodnotenia rizík so širšou perspektívou
- **Možnosť postupu 5:** Menšie zmeny v EIA smernici plus nový balíček technických príručiek plus podpora implementácie
- **Možnosť postupu 6:** Podstatné zmeny v EIA smernici plus nový balíček technických príručiek plus podpora implementácie

Každá možnosť postupu má byť chápaná ako ucelený balíček individuálnych opatrení, ktoré by sa mali prijať. Tieto opatrenia zahŕňajú aj tzv. mäkké legislatívne smery

opatrení, ktoré sú navrhnuté, aby pôsobili hlavne okolo troch osí: príručka, podporné opatrenia a regulačné alebo legislatívne opatrenia. S výnimkou možnosti postupu 0, ktorá vylučuje všetky ďalšie možnosti, logický vzťah medzi možnosťami postupov by mal byť chápaný ako doplnkový v umožnení kombinácie jednej s druhou. V podstate prijatie doplnujúceho prístupu a kombinácií niekoľkých možností postupov je nielen možné, ale môže poskytovať rozličné výhody a zvýšiť ich účinnosť. Pre každú možnosť postupov bola vypracovaná SWOT analýza, ktorá poskytuje indikatívny zoznam slabých a silných stránok, príležitostí a hrozieb.

Možnosť postupu 0: Nulová možnosť: „Nič nerobiť“

Tzv. nulová možnosť predpokladá, že Európska komisia neprijme žiadne konkrétne aktivity a že celá škála tzv. slabých stránok a nedostatkov procesu hodnotenia rizík v rámci európskej praxe pre oblasť EIA, identifikovaná IMP 3 projektom, bude pretrvávať, vrátane, *okrem iného*, takto:

- mimoriadne nebezpečenstvá a riziká pre človeka a prostredie budú naďalej hodnotené nekonzistentne, so značnou variabilitou a s významnými rozdielmi pre každú kategóriu nebezpečenstva, a to aj medzi členskými štátmi aj v rámci členských štátov;
- metodologickým a technickým prístupom k praktickej aplikácii hodnotenia a riadenia rizík v EIA bude naďalej často chýbať súvislosť, rozvážnosť, systematické pokrytie, technická správnosť a primeranosť;
- existujúce prekážky na zlepšenie hodnotenia rizík v EIA praxi nebudú riešené systematicky;
- koordinácia medzi EIA a hodnotením rizík v rámci iných postupov, ktoré podliehajú iným regulačným a environmentálnym kontrolným režimom, budú naďalej čiastočne neefektívne a nedostatočné a plný potenciál možnej synergie ostane nevyužitý;
- aj keď by hodnotenie rizík bolo v EIA praxi zahrnuté, jeho efektívnosť v rámci rozhodovania, návrhov projektov, projektových zmien a primeraných opatrení v rámci manažmentu rizík na prevenciu, zmierňovanie a kontrolu rizík ostane obmedzené.

Možnosť postupu 1: Zlepšenie existujúcej Príručky EIA

Možnosť postupu 1 sa zameriava na **zhodnotenie a zlepšenie existujúcej európskej Príručky EIA**. Podporuje posúdenie momentálnych EC kontrolných listov (checklists) zameraných na zisťovacie konanie, rozsah hodnotenia a správy o hodnotení, vo vzťahu k ich kompletnosti, aktuálnosti a primeranosti v zmysle identifikácie, popisu, hodnotenia s posudzovanými projektom súvisiacich nebezpečností a rizík. V porovnaní s EIA smernicou, existujúca Príručka EIA je podstatne explicitnejšia v názore, že prírodné nebezpečenstvá majú byť hodnotené v rámci rozsahu EIA procesu a že riziko havárií je nielen kritériom zisťovacieho konania, ale že by malo byť preskúmané počas celého EIA postupu (EC, 2001a, 2001b, 2001c). Taktiež by mohlo byť uvedené prepojenie na iné, s rizikom súvisiace smernice (napr. smernice SEA, IPKZ a Seveso II). Zatiaľ čo Príručka EIA je dosť obsažná a komplexná, v odporúčaní, čo by malo byť posudzované v EIA, je málo povedané, ako by to malo byť vykonané. Prídavok k existujúcej príručke by mohol zahŕňať tzv. toolbox, ktorý by poskytoval indikatívny zoznam odskúšaných metód vhodných pre EIA proces, vrátane metód pre hodnotenie rizík, referencií a liniek na ďalšie zdroje informácií.

Možnosť postupu 1 navrhuje prijatie týchto opatrení:

- preskúmanie a aktualizácia Príručky EIA pre zisťovacie konanie (EC, 2001a),

- preskúmanie a aktualizácia Príručky EIA pre rozsah hodnotenia (EC, 2001b),
- preskúmanie a aktualizácia Príručky EIA pre posúdenie správ o hodnotení (EC, 2001c),
- preskúmanie a aktualizácia Príručky EIA pre posúdenie nepriamych a kumulatívnych dopadov a ich vzájomných vplyvov (EC, 1999a, 1999b, 1999c).

Možnosť postupu 2: Príprava nového balíčka technických príručiek plus proaktívne činnosti pre rozširovanie

Možnosť postupu 2 navrhuje prípravu nového komplexného balíčka technickej príručky o praktickej aplikácii hodnotenia rizík v EIA procese. Na rozdiel od existujúcej Príručky EIA, nová príručka by bola oveľa viac manuálom „ako to urobiť“, odpovedajúcim na otázky čo, prečo, kedy a ako hodnotiť riziká v EIA. Metodické príručky by mohli byť vydané pre špecifické účely použitia, zameriavajúc sa okrem iného na prírodné alebo technologické nebezpečenstvá a určité vysoko rizikové typy projektov.

V rámci prípravných aktivít sa predpokladajú:

- konzultácie s členskými štátmi a relevantnými skupinami zúčastnenými na politickej úrovni,
- vytvorenie pracovnej skupiny na úrovni expertov pozostávajúcej z predstaviteľov Komisie, členských štátov, EIA expertov a expertov na hodnotenie rizík, ktorá by stávala na existujúcich znalostiach a skúsenostiach.

Balíček príručiek predstavuje nasledovné kľúčové oblasti, ktoré by mali byť riešené:

- jasné zadefinovanie pojmu rizika a terminológie v špecifickom kontexte EIA,
- špecifikácia kategórií nebezpečenstiev a rizík, ktoré majú byť zohľadnené v EIA, ako aj tých mimo rozsahu EIA,
- spracovanie technických a metodologických príručiek ako aplikovať prístupy hodnotenia rizík ako podporných a komplementárnych techník pre EIA proces,
- špecifikácia modelov, metód a nástrojov hodnotenia rizík vhodných na aplikáciu, vrátane určenia obmedzení vlastných každej metóde,
- spracovanie technickej príručky o integrácii na riziku založených úvah do manažmentu rizík,
- spracovanie technickej príručky o hodnotení rizík a účasti verejnosti (vrátane komunikácie rizika, psychológie rizika, kognitívnych prekážok, vnímaní rizík atď.),
- vytvorenie efektívneho systému postprojektového monitoringu (po EIA nasledujúci proces),
- zostavenie príkladov dobrej/najlepšej praxe pre použitie hodnotenia rizík v EIA procese,
- zhromaždenie referencií a liniek na relevantnú literatúru, zdroje, inštitúcie, webové stránky atď.

Proaktívna stratégia šírenia informácií znamená, že príručka by bola distribuovaná všetkým relevantným účastníkom procesu EIA na zvýšenie povedomia o existencii novej príručky a na podporu jej využitia v každodennej EIA praxi. „Proaktívne“ šírenie informácií má byť chápané ako stratégia, ktorá využíva všetky dostupné informačné kanály nielen oficiálnu webovú stránku Európskej únie:

- distribuovanie novej príručky medzi členské štáty a všetky skupiny zúčastnené v EIA:
 - prostredníctvom prekladu do jazykov členských štátov,
 - prostredníctvom prezentácií na konferenciách, využitím technických časopisov, obhom letákov a e-mailov v EIA spoločenstve atď.,

- prostredníctvom EIA brány DG Environmentu na webovej stránke Európskej únie, zverejnením na webových stránkach relevantných národných a medzinárodných organizácií,
- podporovanie reálneho využitia a praktického používania novej príručky,
- podporovanie členských štátov na vytvorenie ich vlastných technických príručiek pre hodnotenie rizík v EIA, ktoré sú v súlade s Príručkou EIA a ktoré využívajú jej odporúčania ako minimálne požiadavky na dobrú prax.

Možnosť postupu 3: Súbor podporných opatrení

Možnosť postupu 3 zahŕňa súhrnný súbor opatrení založených na tzv. mäkkých stratégiách na podporu integrácie hodnotenia rizík do EIA praxe. Navrhované aktivity obsahujú opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia, zdieľanie a výmenu skúseností a informácií a budovanie kapacít a cieľového výskumu.

Navrhnuté opatrenia môžu byť použité ako celok, ale účinnosť sa prejaví aj v prípade, ak sú opatrenia prijímané individuálne alebo sú redukované na určitý výber opatrení. Detailné opatrenia možnosti postupu 3 pre podporu hodnotenia rizík v EIA sú tieto:

Zvyšovanie povedomia

- Rozvoj, financovanie a implementácia dlhodobých programov na zvyšovanie povedomia pre EIA expertov a profesionálov z oblasti hodnotenia rizík z verejného, súkromného a MVO sektora, ktoré:
 - podporujú interdisciplinárnu výmenu znalostí a skúseností medzi EIA a hodnotením rizík,
 - podporujú prizvanie posudzovateľov rizika do EIA tímov,
 - zvyšujú povedomie o potrebe spolupráce a koordinácie napriek tradičným inštitucionálnym a profesionálnym prekážkam,
 - zvyšujú povedomie medzi EIA odborníkmi o prospechu, ktoré integrácia hodnotenia rizík do EIA procesu môže priniesť,
 - podporujú zahrnutie hodnotenia rizík v skorých fázach projektového plánovania a projektového návrhu,
 - poukazujú na rôzne vnímanie rizík a rôzne úrovne povedomia o určitých nebezpečenstvách medzi členskými štátmi.

Školenia a vzdelávanie

- Rozvoj, financovanie a implementácia systematických, rozšírených a dlhodobých školení, budovanie kapacít a vzdelávacích programov pre EIA a expertov pre oblasť hodnotenia rizík z verejných, súkromných a MVO sektorov so zameraním na oblasť hodnotenia rizík v EIA.

Aktivity na zdieľanie (výmenu) vedomostí a informácií

- Podpora medzinárodnej výmeny a skúseností pre proces hodnotenia rizík v EIA, vrátane neeurópskych krajín (interdisciplinárne konferencie, workshopy pre účastníkov procesu EIA, práca v expertných skupinách atď.).
- Reaktivácia a finančná podpora národných EIA centier, aby slúžili ako národné ohniskové body a linky v rámci a medzi členskými štátmi.
- Vytvorenie interaktívnej internetovej platformy, ktorá môže byť dostupnej prostredníctvom EIA brány DG Environment, ktorá môže slúžiť ako fórum pre diskusie, kde môžu byť otázky zodpovedané odborníkmi z DG Environment.
- Vytvorenie a udržanie elektronickej databázy na webovej stránke DG Environment, ktorá by mala uvádzať, okrem iných, relevantné oficiálne doku-

menty (legislatívu, príručky) poskytované členskými štátmi, vrátane on-line zbierky prípadových štúdií a prípadov dobrej praxe s pravidelným aktualizovaním materiálov.

- Vytvorenie dokumentačného centra EIA na EÚ úrovni a elektronické sprístupnenie informácií.

Výskum

- Financovanie cieľového výskumu súvisiaceho s procesom hodnotenia rizík v rámci EIA procesu a spustenie primeraného výskumného programu so zameraním na:
 - metodologické problémy,
 - interdisciplinárny prenos znalostí z iných vedeckých a technických oblastí do EIA, ako napríklad hodnotenie zdravotného rizika, bezpečnosť prevádzok, inžinierske vedy, posudzovanie technologických vplyvov atď., ktoré sú skúsenejšie a pokročilejšie v metodológiách hodnotenia rizík než EIA,
 - komparatívne „anatomické“ štúdie EIA postupov v európskych a neeurópskych krajinách za účelom zlepšiť procedurálnu integráciu hodnotenia rizík v EIA a zlepšiť koordináciu s postupmi v rámci iných, s rizikom súvisiacich regulačných režimov,
 - komunikácia rizika, účasť verejnosti,
 - pilotné projekty za účelom praktického testovania prístupov k hodnoteniu rizík v EIA a poskytnutie budúcich demonštratívnych príkladov.

Možnosť postupu 4: Spustenie iniciatívy hodnotenia rizík so širšou perspektívou

Možnosť postupu 4 načrtáva strategickú iniciatívu pre hodnotenie rizík v kontexte množstva európskych smerníc, ktoré hrajú dôležitú úlohu v regulovaní hodnotenia a riadenia environmentálnych rizík spojených s rozvojovými aktivitami. Postup pozostáva z nasledovných smerov opatrení:

- Vytvorenie systému konzultácií s členskými štátmi ohľadne legislatívy Spoločenstva súvisiacej s hodnotením rizík (IPKZ, Seveso II, SEA) na prediskutovanie a vyjasnenie ich vzájomných vzťahov, prepojení, prekrytí a nezhôd v zmysle hodnotenia rizík, berúc do úvahy zvlášť:
 - oblasti aplikácie každej smernice,
 - rôzne národné modely ich právnej implementácie,
 - rôzne národné prístupy ku vzájomnej koordinácii postupov.
- Vstúpenie do dialógu s relevantnými skupinami zúčastnenými v procese EIA (členovia národných orgánov, EIA odborníci, vedecká komunita), s cieľom výmeny znalostí a skúseností súvisiacich s postupom súhlasov v rámci vyššie uvedených smerníc (prostredníctvom workshopov, seminárov, správ, elektronických platforiem pre diskusie atď.).
- Využitie siete IMPEL a stavanie na predchádzajúcich aktivitách.
- Vyjasnenie úlohy SEA v hodnotení rizík súvisiacom s projektmi, berúc do úvahy:
 - potenciál SEA oslobodiť EIA od bremien súvisiacich s hodnotením rizík,
 - potenciál SEA posilniť pokrytie spoločenských rizík,
 - príležitosť integrovať posudzovanie spoločenských vplyvov do SEA.
- Zostavenie porovnávacieho prehľadu rôznych národných prístupov k organizácii a koordinácii riadenia rizík v rámci postupov súhlasu v zmysle vyššie uvedených smerníc, vrátane právnych systémov, inštitucionálnych usporiadaní, administratívnej praxe a vytvorených pracovných návykov, s preskúmaním identifikácie silných a slabých stránok.

- Založenie postupu na výstupoch súčinného procesu načrtnutého vyššie: rozvoj a podpora integrovanejšieho a koordinovanejšieho prístupu k hodnoteniu rizík a riadeniu rizík v rámci EIA, Seveso II, IPKZ a SEA režimov, ktoré sú zamerané na:
 - vytváranie efektívnych prepojení medzi rôznymi postupmi,
 - optimalizáciu načasovania kľúčových fáz postupov, ktorá ponúkne vhodné prepojenia,
 - zabezpečenie výmeny informácií a dokumentov medzi rôznymi orgánmi,
 - vyhnutie sa duplikáciám v práci,
 - využitie synergií v možnom rozsahu,
 - zaistenie, že významné environmentálne riziká nie sú vyňaté z posudzovania.
- Preskúmanie formálneho prepojenia v legislatíve Spoločenstva a zväzanie možných budúcich zmien v EIA smernici rovnako ako iných s rizikom súvisiacich smerníc.
- Podpora lepšej horizontálnej aj vertikálnej koordinácie medzi postupmi súhlasu k rozvoju a aktivitami hodnotenia a riadenia rizík sektorových stratégií, legislatívy, nástrojov a orgánov (napr. v oblasti plánovania využitia krajiny, odpadového hospodárstva, vodného hospodárstva atď.).
- Urýchlenie prijatia novej plánovanej smernice Spoločenstva o mapovaní nebezpečenstiev (rizík) alebo – alternatívne – podporovanie národných vlád v prijatí mapovania nebezpečenstiev a rizík na dobrovoľnej báze a využitie harmonizovaných metodológií, pokiaľ možno použitím prístupu viacnásobného nebezpečenstva a viacnásobného rizika, za účelom poskytnutia základných informácií o existencii rizík a umožnenia identifikácie nebezpečenstiev.

Možnosť postupu 5: Malé zmeny v EIA smernici plus nový balíček technických príručiek plus podpora implementácie

Možnosť postupu 5 navrhuje zmeny v EIA smernici za účelom dosiahnutia širšieho, komplexnejšieho a systematickejšieho zahrnutia mimoriadnych nebezpečenstiev a rizík do smernice, aby sa stala explicitnejšia a jednoznačnejšia. Toto môže byť dosiahnuté hlavne špecifikovaním existujúceho znenia a doplnením súčasných ustanovení. K tomu by sa určili jasné definície pojmov nebezpečenstvo a riziko v špecifickom kontexte EIA. Zmeny by vyjasnili existujúce interpretačné problémy týkajúce sa rozsahu smernice, vyjasnili by nedorozumenia a zabránili by budúcim nesprávnym aplikáciám. Podstatným účelom navrhovaných zmien je znížiť voľný rozsah interpretácie, ktoré smernica ponecháva členským štátom, zvýrazniť, ako aj rozšíriť pojem rizika explicitnejším spôsobom. Možnosť postupu 5 by zahŕňala nový balíček technických príručiek predstavených v možnosti postupu 2. Ďalej sa predpokladá, že Európska komisia bude presadzovať tzv. proaktívnu komunikačnú stratégiu a prijímať ďalšie podporné opatrenia, najmä školenia a budovanie kapacít, ktoré by sa zhodovali so záväzkom Komisie pomáhať v implementácii európskej environmentálnej legislatívy. Možnosť postupu 5 zahŕňa:

- nový balíček technických príručiek popísaný v možnosti postupu 2, plus
- primerané opatrenia podľa možnosti postupov 3 a 4.

Okrem toho, možnosť postupu 5 navrhuje prijatie týchto opatrení:

Prípravné aktivity

- Spustenie procesu bilaterálnych konzultácií s členskými štátmi na umožnenie informovaného procesu budovania legislatívy.

- Umožnenie relevantným skupinám zúčastnených v EIA vyjadriť ich názory a prispieť praktickými skúsenosťami.
- Preskúmanie súvisiacej legislatívy Spoločenstva a preskúmanie vzájomných súvislostí na podporu maximálneho využitia možných synergií.

Mierne zmeny v EIA smernici

- Prijatie jasných a jednoznačných definícií kľúčových pojmov v špecifickom kontexte EIA, zvlášť pojmov nebezpečenstvo (hazard) a riziko.
- Rozšírenie explicitného pojmu rizika na riziko havárií špecifikovaním kategórií nebezpečenstiev, ktoré majú byť posudzované v EIA (ak sú relevantné a významné), doplnením nasledovných potenciálnych zdrojov rizika do hlavnej časti smernice a do Prílohy III:
 - prírodné nebezpečenstvá (prírodné katastrofy),
 - interné havárie (havárie v predložených projektoch zapríčinené technologickými zlyhaniami, ľudskými zlyhaniami alebo ľudsko-technologickými interakciami),
 - externé havárie (človekom spôsobené katastrofy v iných existujúcich zariadeniach nachádzajúcich sa v prostredí projektu, ktoré môžu ovplyvniť predložený projekt tzv. kumulatívne riziko),
 - sabotáž (zásahy nepovolanej osoby, vandalizmus, terorizmus) a iné.
- Definovanie, že nebezpečenstvá súvisiace s projektom, vrátane vplyvov externých nebezpečenstiev na projekt, sú významné, ak môžu spôsobiť škodlivé následky pre človeka a prostredie. Jasné určenie, že pravdepodobne významné vplyvy spôsobené normálnou/štandardnou prevádzkou projektu a aj významné riziká kvôli mimoriadnym podmienkam sú v rámci rozsahu smernice.
- Špecifikovanie výrazu „environmentálna citlivosť geografických území, ktoré budú pravdepodobne ovplyvnené projektmi“ v Prílohe III.(2) doplnením týchto kritérií:
 - potenciál nebezpečenstva už predtým existujúci v projektovom prostredí, obzvlášť prístupnosť umiestnenia výskytom prírodných nebezpečenstiev,
 - zraniteľnosť prostredia projektu (potenciál poškodenia prítomný na mieste).
- Prijatie explicitnejšieho a širšieho odporúčania na hodnotenie významných mimoriadnych rizík v hlavnej časti smernice.
- Podpora implementácie:
 - zlepšením účinnej transpozície a národnej implementácie zmien sledovaním proaktívnej komunikačnej stratégie vo vzťahu k členským štátom, ktorá môže zahŕňať napr. bilaterálne kontakty, semináre a stretnutia medzi Komisiou a členskými štátmi,
 - poskytnutím novej príručky pre dobrú aplikáciu zmenej smernice (príručky, učebnice, príklady dobrej praxe) pre účastníkov EIA podľa možnosti postupu 2,
 - poskytnutím školiacich príležitostí a financovaním činností budovania kapacít pre účastníkov EIA podľa možnosti postupu 3,
 - monitorom procesu implementácie, kontrolovaním či použitie EIA je v zhode s doplneným zameraním smernice a vyhodnotením efektivity a účinnosti vyžadovaním pravidelného reportingu.

Možnosť postupu 6: Podstatné zmeny v EIA smernici plus nový balíček technických príručiek plus podpora implementácie

Možnosť postupu 6 je založená na podobných princípoch ako možnosť postupu 5, ale ide značne ďalej v zmysle podstatných zmien v EIA smernici. Zatiaľ čo

mierne zmeny v smernici načrtnuté v možnosti postupu 5 sú zamerané na explicitnejšie vyjadrenie širokého pojmu hodnotenia rizík, táto možnosť postupu by predstavovala oveľa silnejší regulačný prístup, ktorý tak aj priamo zodpovedá empirickým zisteniam IMP 3 projektu jasne naznačujúcim, že:

- nedostatočné právne požiadavky k využívaniu hodnotenia rizík v EIA sú hlavnou prekážkou ich lepšej integrácie,
- súlad s príručkou a indikatívne ustanovenia sú obmedzené,
- bez právnej povinnosti sú predkladatelia projektov často neochotní použiť hodnotenie rizík v procese EIA,
- kompetentné orgány nepožadujú príliš často hodnotenie rizík,
- existuje nedostatok účinnej koordinácie medzi EIA postupmi a hodnotením rizík v rámci iných regulačných režimov.

Navrhované zmeny by podstatne rozšírili rozsah EIA v zákonnej sfére. Zmeny by obsahovali explicitnú povinnosť vziať do úvahy mimoriadne nebezpečenstvá a riziká v EIA procese a identifikovať, opísať a posúdiť ich v správe o hodnotení vždy, keď sú riziká relevantné voči predloženému projektu a ich rozsah je významný.

Takéto požiadavky by však nemali vylúčiť možné použitie oprávnených „no-impact“ (bez vplyvu) stanovisk v prípadoch, kedy výsledky identifikácie nebezpečenstiev a screeningu rizika poskytujú dôkaz, že riziká nie sú významné. Týmto spôsobom by sa vyhllo hrozbe preťaženia procesu EIA dodatočnými úlohami a preťaženia správ o hodnotení dodatočnými informáciami.

Podstatné zmeny v smernici by mali byť sprevádzané prípravou novej príručky, školeniami a výmenou skúseností. Na tento účel môže byť možnosť postupu 6 skombinovaná so všetkými ďalšími možnosťami postupov spomenutých predtým (okrem „nulovej možnosti“) alebo primeranými podsúbormi týchto možností.

Možnosť postupu 6 zahŕňa:

- mierne zmeny v EIA smernici opísané v možnosti postupu 5, plus
 - nový balíček technickej príručky opísaný v možnosti postupu 2, plus
 - primerané opatrenia možností postupov 3 a 4, plus
 - prípravné aktivity a špecifické podporné opatrenia na implementáciu, podobné možnosti postupu 5.
- Možnosť postupu 6 zahŕňa nasledovné osobitné opatrenia na jej prijatie:

Prípravné aktivity

- Podobné možnostiam postupu 4 a 5, ale intenzívnejšie a cielennejšie.

Podstatné zmeny v EIA smernici

- Zahrnutie explicitnej požiadavky posúdiť relevantné mimoriadne nebezpečenstvá a významné riziká pre človeka a prostredie do EIA procesu ako doplnkové k pravdepodobným významným vplyvom projektu.
- Prijatie explicitnej povinnosti identifikovať, popísať a posúdiť relevantné mimoriadne nebezpečenstvá a riziká pre človeka a prostredie v informáciách poskytovaných prekladateľom (správy o hodnotení) za predpokladu, že nebezpečenstvá sú relevantné k predloženému projektu a rozsah rizika je významný.
- Zahrnutie explicitnej zmienky zväziť primerané riadenie rizika a primerané opatrenia na prevenciu, obmedzenie a kontrolu významných rizík, vrátane opatrení na obmedzenie nebezpečných následkov.

- Zavedenie explicitnej zmienky do smernice podporujúcej fakt, že dokumentácia vyžadovaná inými procedúrami hodnotenia rizík v rámci iných relevantných smerníc (Seveso II, IPKZ a SEA) môže byť zahrnutá do, stavaná na a doplnená environmentálnymi informáciami vyžadovanými EIA postupom.

- Preskúmanie projektových zoznamov v Prílohe I a II smernice EIA so zameraním na kompletnosť a aktuálnosť s ohľadom na nové technológie a kategórie projektov s environmentálnymi rizikami a/alebo rizikami pre ľudské zdravie a ich zmenou v prípade potreby.

Podpora implementácie

- Podobná možnosť postupu 5

Ing. Katarína Palúchová
Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica

PROJEKTY PODLIEHAJÚCE EIA

Teoretický a právny základ, zhrnutie výsledkov výskumu v rámci projektu IMP 3

Teoretický výskum v rámci projektu IMP 3, týkajúci sa typov projektov, bol zameraný na analýzu európskej a národnej legislatívy a príručiek týkajúcich sa posudzovania vplyvov projektov na životné prostredie. Na európskej úrovni sa analyzovali predovšetkým tieto smernice: smernica Rady 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie, smernica Rady 97/11/ES, ktorá pozmeňuje smernicu Rady 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie. A ďalšie dôležité smernice súvisiace s posudzovaním vplyvov na životné prostredie ako smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/42/ES o posudzovaní vplyvov niektorých plánov a programov na životné prostredie (SEA smernica), smernica Rady 96/61/ES o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania (IPKZ smernica), smernica Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva v znení smernice Rady 97/49/ES, smernica Rady 92/43/EHS o zachovaní prirodzených stanovišť voľne žijúcej fauny a flóry v znení smernice Rady 97/62/ES. Usmernenia: EMAS usmernenie a medzinárodné dohovory: Dohovor o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice (dohovor Espoo), Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor), Dohovor o biologickej diverzite. Navyše sa skúmali príčiny súdnych sporov týkajúcich sa typov projektov na Európskom súde a Súde prvej inštancie. (http://europa.eu.int/comm/environment/law/cases_judgements.htm.) Na národnej úrovni sa sledovali všetky EIA legislatívy v členských štátoch EÚ. Zameralo sa hlavne na to, či je EIA procedúra na národnej, sektorálnej alebo regionálnej úrovni, ktoré orgány sú kompetentné posudzovať vplyvy na životné prostredie, nástroje použité v zisťovacom konaní, zoznamy typov projektov podliehajúcich procesu EIA a typy projektov posudzovaných nad rámec EIA smernice. Preštudovali sa metodické príručky týkajúce sa procesu EIA na európskej úrovni a na národnej úrovni. Zistilo sa, že všetky členské štáty majú všeobecnú príručku o procese EIA vo svojich jazykoch, ale chýbajú im metodické príručky zaoberajúce sa podrobnejšie jednotlivými krokmi procesu EIA.

Rozhodnutie, či projekt podlieha posudzovaniu vplyvu na životné prostredie, sa koná v najskoršej fáze v zisťovacom konaní (screening). Požiadavky zisťovacieho konania sú obsiahnuté v článku 4 smernice Rady 97/11/ES, ktorá pozmeňuje smernicu 85/337/EHS. Článok 4 (1) požaduje, aby projekty uvedené v Prílohe I podliehali posúdeniu. To znamená, že EIA je povinná pre všetky kategórie projektov uvedených v Prílohe I a členské štáty túto povinnosť musia implementovať do národných systémov. Ide o 21 kategórií projektov, pre ktoré je posudzovanie (EIA) povinné. V prípade týchto projektov zisťovacie konanie musí viesť k rozhodnutiu, že sa EIA vyžaduje.

Článok 4(2) požaduje, aby členské štáty určili pre projekty uvedené v Prílohe II, či budú podliehať posúdeniu na základe:

- individuálneho skúmania každého jednotlivého prípadu (prípád od prípadu),
 - prahov alebo kritérií stanovených členskými štátmi.
- Členské štáty môžu rozhodnúť, že budú uplatňovať

oba postupy uvedené v písm. a/ a b/.

Pri sledovaní zoznamov projektov v sledovaných smerniciach a dohovorech podliehajúcich posudzovaniu sa zistilo, že okrem niekoľkých výnimiek typy projektov sa prekrývajú. Smernica EIA obsahuje 2 typy zoznamov, ostatné všetky smernice a dohovory obsahujú iba 1 zoznam projektov, ktoré majú významný vplyv na životné prostredie a podliehajú posudzovaniu. Rozdiely medzi jednotlivými smernicami a dohovormi sa identifikovali v definíciách (projekt, citlivé územie). Rozdiely boli v prahových hodnotách a hlavne v popisoch typov projektov. Často nebolo možné z opisu identifikovať o aké projekty sa jedná.

Pri analýze národných EIA legislatív sa identifikovali rôzne screeningové metódy, rôzne právne a administratívne EIA rámce, ktoré vedú k heterogénnej EIA praxi v Európe.

V EIA legislatíve štátoch EÚ sa v zisťovacom konaní využívajú hlavne nasledovné prístupy, prípadne ich kombinácie:

- Vo všetkých členských štátoch platí, že posudzovanie sa musí vykonať pre projekty uvedené v Prílohe I smernice 97/11/ES. Takéto projekty sa rovnajú záväzným zoznamom, pre ktoré je posudzovanie povinné.
- Niektoré členské štáty prebrali do svojich záväzných zoznamov aj projekty z Prílohy II smernice, avšak stanovili si k nim prahové hodnoty a kritériá. Projekty, ktoré presahujú tieto hodnoty, musia byť vždy posudzované. Takýto postup je v súlade s článkom 4(2). Smernica 97/11/ES ustanovuje, aby členské štáty používali výberové kritériá uvedené v Prílohe III smernice v zisťovacom konaní pri rozhodovaní každého jednotlivého projektu a pri určovaní prahových hodnôt a kritérií pre projekty vyžadujúce EIA.
- Výnimočne členské štáty využívajú tzv. zoznamy na vylúčenie projektov alebo negatívne zoznamy, ktoré majú zadané prahové hodnoty a kritériá, pod ktorými sa EIA nikdy nevyžaduje, alebo sa využíva zjednodušený postup EIA. Pre projekty v presne vymedzených citlivých lokalitách môžu byť výnimky z negatívnych prahových hodnôt.
- Ak projekt nie je na povinnom zozname alebo zozname pre vylúčenie projektov, potom ho musí kompetentný orgán posúdiť individuálne (prípád od prípadu) a musí určiť, či je pravdepodobné, že projekt bude mať významné účinky na životné prostredie.

Väčšina krajín, napr.: Česká republika, Dánsko, Maďarsko, Lotyšsko, Malta, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Slovensko, Španielsko do svojich národných EIA legislatív zahrnula ďalšie typy projektov (nad rámec EIA smernice), ktoré podliehajú posudzovaniu vplyvu na životné prostredie alebo súbor prísnejších prahových hodnôt, nad ktoré je EIA povinná. Zvýšenie environmentálnej ochrany vyplynulo zo skúsenosti s EIA procesom v jednotlivých krajinách, z porozumenia environmentálnych procesov a ich vzťahov k posudzovaným projektom.

Rozdielna aplikácia EIA smernice v národných legislatívach spôsobuje, že rôzne typy projektov podliehajú EIA buď ich nezaraďením do ich národných legislatív alebo kvôli rôznym inkluzívnym kritériám, alebo prijatým praho-

vým hodnotám. Často súbor kritérií v zisťovacom konaní závisí od úsudku kompetentných orgánov, regionálnych špecifik, ale aj politických rozhodnutí.

V odpovediach na dotazník a vo vykonaných rozhovoroch zúčastnení respondenti vo všeobecnosti ocenili súčasný systém príloh, v ktorom na jednej strane Príloha I EIA smernice uvádza tie projekty, ktoré pravdepodobne spôsobujú vážne environmentálne dopady, a tým by mali podliehať EIA na povinnej báze vo všetkých členských štátoch. Na druhej strane flexibilita umožnená transpozíciou typov projektov Prílohy II, buď definíciou povinných hraničných hodnôt alebo stanovením screeningových kritérií pre posúdenie environmentálneho vplyvu na báze prípad od prípadu umožňuje zväzovanie miestnych ekologických alebo sociálnych špecifik.

Čo sa týka národných/regionálnych zoznamov projektov podliehajúcich EIA, označili problémy najmä v stanovení primeraných prahových hodnôt a nie až tak vo výbere kategórií projektov, čo nie je prekvapujúce vzhľadom na fakt, že všetky krajiny už doplnili nové projektové typy do svojich národných EIA.

Ak sa vyskytli negatívne odpovede týkajúce sa národných a regionálnych zoznamov projektov, tak boli sťažnosti ohľadom príliš mnohých projektov alebo stále chýbajúcich projektov v rovnováhe, okolo 20 % respondentov bolo nespokojných so zoznamami projektov v každom prípade.

Vyskytla sa požiadavka potreby jasnejšej definície niektorých typov projektov, napr.: projektov na rozvoj miest, zariadení na odpadové hospodárstvo, vodohospodárskych zariadení a výroby a skladovania chemikálií. V prípade projektov na rozvoj miest respondenti uviedli, že je primeranejšie ich posudzovať prostredníctvom Strategic Environmental Assessment (SEA).

Viac ako 50 respondentov požadovalo Prílohu I EIA smernice doplniť o nasledujúce typy projektov: zariadenia pracujúce s geneticky modifikovanými organizmami (GMO) alebo patogénnymi mikroorganizmami (laboratória, testovacie zariadenia, skúšobné oblasti) a vojenské cvičiská. Viac ako 40 opýtaných požadovalo povinné hodnotenie pre obnovu kontaminovanej krajiny a golfové ihriská. 40 respondentov navrhlo do Prílohy II zaradiť priemyselné parky, golfové ihriská, mäsospracujúce prevádzky, stožiare pre mobilné telefóny a rádio alebo telekomunikačné stanice.

Viac opýtaných z Rakúska, Malty, Poľska, Portugalska a Slovenska vyjadrilo súhlas so zlúčením Prílohy I a II smernice EIA do jednej spoločnej prílohy. Svoj súhlas argumentovali zjednotením zisťovacieho konania, zaručením environmentálnej ochrany, rovnakými trhovými príležitosťami a harmonizáciou EIA procesu v členských štátoch EÚ. Harmonizácia zisťovacieho konania by viedla k harmonizácii s inými medzinárodnými dohovormi ako ESPOO dohovor a Kiev protokol. So zlúčením príloh nesúhlasilo viac opýtaných z Čiech, Nemecka, Dánska, Fínska a Veľkej Británie. Vyjadrili názor, že určenie jednoznačných kritérií v zisťovacom konaní by bolo efektívnejšie ako zlúčenie príloh.

Mnohí respondenti uvažovali o výhodách a nevýhodách zmien v screeningových procedúrach, ale aj

ostatných krokov EIA procedúry alebo hlbšej integrácie EIA do iných kontrolných režimov. Uviedli niekoľko prípadových štúdií odvolávajúcich sa na dobrú prax EIA. Požadovali vykonať opatrenia pre zvýšenie povedomia a šírenie a vymieňanie si poznatkov týkajúcich sa typov projektov v procese EIA. Vyjadrili požiadavku vytvorenia novej, prípadne aktualizácie existujúcej EIA príručky.

Niektorí respondenti požadovali potrebu preskúmať súčasný prístup stanovenia prahových hodnôt za účelom predchádzania vyhnutiu sa procesu EIA zotrvaním tesne pod inkluzívnymi prahovými hodnotami. Respondenti navrhovali používanie nových typov prahových hodnôt/kritérií, ako napr. výstup výroby, priamo súvisiacej s emisiami alebo produkovaním odpadu. Potreba používania rôznych kritérií bola uvedená pre kategórie projektov, ako napr. spracovanie kovov, výroba plastov a golfové ihriská. Čo sa týka návrhu prahových hodnôt v dotazníku, objektívne a priame návrhy respondentov sú založené na rôznych kritériách, ale väčšinou odrážajú vplyvy súvisiace s veľkosťou projektu, množstvom použitých vstupných surovín, množstvom emisií, tvorbou odpadu. Odhliadnuc od rozdielnej relatívnej váhy danej prahovej hodnoty v rôznych krajinách (ako môže byť prípad kritéria založeného na území), stanovenie hraničnej hodnoty bude vždy výsledkom politického rozhodnutia, vzhľadom na extrémnu technickú náročnosť v určovaní, dimenzie projektu alebo výstupu výroby, na ktoré má projekt pravdepodobne vážne dopady na životné prostredie. A predsa súčasná rozdielnosť ohľadom stanovenia hraničných hodnôt a definície screeningových kritérií medzi členskými štátmi je ťažko opodstatnená na základe takýchto argumentov, a tak by mala byť zvážená v budúcich zmenách EIA smernice.

Z analýzy spätnej väzby dotazníkov a rozhovorov boli identifikované nasledovné témy, ktoré, ako sa zdá, demonštrujú prekážky úspešnej implementácie EIA praxe v problematike typov projektov, ktoré podliehajú posudzovaniu vplyvov na životné prostredie:

- rozdielna ochrana životného prostredia kvôli súčasným odlišnostiam v screeningových postupoch medzi členskými štátmi,
- nejednoznačné screeningové postupy (nedostatok transparentnosti v screeningových procedúrach, nedostatok kvalitatívnych screeningových kritérií),
- určité interpretačné problémy pri popise projektov v rámci istých sektorov,
- problémy pri posudzovaní kumulatívnych vplyvov,
- tendencia vyhnúť sa EIA zotrvaním tesne pod prahovými hodnotami,
- zavádzanie národných/regionálnych špecifikácií nielen čo sa týka geografických okolností a stavu životného prostredia, ale tiež politických a komerčných vplyvov do EIA rozhodovaní.

V odpovediach sa často opakovali návrhy na potenciálne riešenie identifikovaných slabých stránok, ako napríklad:

- požiadavka na harmonizáciu screeningu v členských štátoch EÚ,
- požiadavky na objasnenie výberových kritérií pre zisťovacie konanie a ich praktickú aplikáciu,
- uprednostnenie posudzovania prípad od prípadu s jasnými výberovými kritériami pre stanovenie fixných prahových hodnôt,
- koordinácia s inými smernicami ohľadne definícií a interpretácií,
- požiadavky na harmonizáciu EIA smernice s medzinárodnými konvenciami a dohodami ohľadne typov projektov a ich popisov,
- požiadavka na stanovenie takých prahových hodnôt, ktoré priamo súvisia s vplyvmi na životné prostredie, napr. s emisiami alebo produkciou odpadu,

- poskytnutie špecifickejších metodických príručiek (usmernení),
- poskytovanie a šírenie poznatkov a dobrej praxe v EIA procese,
- posilnenie a zabezpečenie informačnej platformy na výmenu poznatkov.

Návrhy možnosti ďalších postupov

Na základe výsledkov IMP 3 výskumu zameraného na typy projektov podliehajúcich EIA procesu bolo navrhnutých šesť možností postupu. Každá možnosť postupu obsahuje kombináciu podporných a regulačných opatrení, ktoré by mohli byť prijaté Komisiou na posilnenie aplikácie EIA smernice v zmysle posúdenia projektov podliehajúcich posudzovaniu vplyvov na životné prostredie.

Možnosť postupu 0: „Nulová možnosť: Žiadne zmeny/nič nerobiť“

„Nulová“ možnosť nepredpokladá zmeny súčasnej EIA smernice. Zisťovacie konanie (screening) bude naďalej založené na súčasných systéme príloh, typy projektov uvedené v Prílohe I+II smernice nebudú zmenené a súčasné kritériá/prahové hodnoty a definície používané v smernici pretrvávajú. Možnosť postupu 0 nezahŕňa snahu o harmonizáciu screeningových postupov, a tak ani žiadne ďalšie legislatívne a administratívne náklady na dodatočné zmeny v národných EIA nariadeniach.

Súčasná EIA prax by mala za následok pretrvanie súčasných nedostatkov, čo sa týka významných odlišností v screeningových postupoch, s veľmi odlišnými kritériami a hraničnými hodnotami používanými pre rovnaké typy projektov medzi členskými štátmi. Pretrvávala by nedostatočná koordinácia s ostatnými relevantnými smernicami a konvenciami. Pretrvávala by neistota v interpretácii určitých definícií.

Dovoľovala by určitý stupeň slobody členských štátov ohľadom screeningového systému a zväzovanie národných špecifik pri pokrytí typov projektov podliehajúcich posudzovaniu, ale voľná aplikácia by už nemusela splňať účel EIA smernice.

Možnosť postupu 1: Príručka plus podporné opatrenia

Kľúčové body: úprava existujúcich príručiek (usmernení) a/alebo vypracovanie nových príručiek (usmernení) + podporné opatrenia.

Možnosť postupu 1 sa zameriava na „mäkké“ opatrenia k zlepšeniu aplikácie EIA smernice, s ohľadom na zameranie typov projektov podliehajúcich EIA bez jej zmeny ako takej.

- Sústreďuje sa na revíziu existujúcej EIA príručky o screeningu (EC, 2001) ohľadom revízie screeningového kontrolného zoznamu a prípravu novej príručky (usmernenia) pre objasnenie určitých definícií (tiež s ohľadom na koordináciu s inými relevantnými EÚ smernicami) a/alebo aplikáciu projektových typov (Príloha I a II). Navyše nová príručka by sa tiež vzťahovala na výberové kritériá použité v projektoch Prílohy II (Príloha III).
- Preskúmanie a aktualizácia EIA príručky o posúdení nepriamych a kumulatívnych dopadov a vzájomných pôsobení vplyvov, s ohľadom na spojenie so SEA smernicou.

Návrh postupu 1 tiež zahŕňa ďalšie podporné opatrenia, pri ktorých by Komisia mohla zväziť svoje zapojenie, ako napríklad ponúknuť školiace aktivity pre implementáciu a šírenie poznatkov na rôznych úrovniach, napr. cez interaktívnu internetovú platformu, workshopy, financovanie výskumných aktivít, zabezpečenie prekladov príručiek do všetkých jazykov členských štátov.

Návrh možnosti postupu 1 je aktivita primeraná, krátkodobá až strednodobá. Zdokonalené príručky môžu viesť

k harmonizovanejšej EIA praxi medzi členskými štátmi s malými zmenami národných právnych a administratívnych systémov.

Zabezpečilo by sa implementovanie Požiadavky Časti 6. Čl. III – 185 európskej konvencie, týkajúcej sa zlepšenia systému výmeny informácií naprieč členskými štátmi a EÚ, ako aj podporné školiace schémy a zabezpečenie administratívnej spolupráce. Aktivity v rámci návrhu postupu 1 vyžadujú dodatočné náklady s len malými a dlhodobými výsledkami.

Možnosť postupu 2: Nepatrné zmeny v EIA smernici plus podporné opatrenia

Kľúčové body: Prílohy I + II ostávajú nedotknuté; zmeny v Prílohe III kombinované s podpornými opatreniami.

Možnosť postupu 2 navrhuje ponechať Prílohu I a II podľa súčasnej EIA smernice a zaviesť rozšírený súbor projektových výberových kritérií v Prílohe III. V postupe 2 sa uvažuje zaoberať sa posudzovaním rizika a zdravia, zosúladiť výberové kritériá s inými smernicami európskej environmentálnej politiky. Navyše k zmenám v Prílohe III sa navrhujú relevantné podporné opatrenia spomínané v postupe 1.

Zavedenie rozšíreného súboru výberových kritérií v Prílohe III by sa malo sústreďiť:

- na určenie jednoznačnejších kritérií **významnosti**, t. j. či projekt pravdepodobne spôsobí významné negatívne environmentálne dopady. Toto by vo všeobecnosti zahŕňalo:
 - kritériá pre rozhodovanie, **či environmentálne vplyvy sú negatívne** (napr. porovnaním kvality životného prostredia pred projektom a po realizovaní projektu za pomoci indikátorov),
 - rozšírený súbor kritérií pre rozhodovanie, **či negatívne environmentálne vplyvy sú významné** (zavedením environmentálnych štandardov, metodických pokynov alebo určením cieľov, napr. keď úroveň negatívneho environmentálneho dopadu prekračuje štandard, príručku alebo cieľ, môže byť významný zavedením kvantitatívnych kritérií posudzovania rizika (vrátane zdravotných záujmov),
 - kritériá pre rozhodovanie, či sa **významné negatívne environmentálne vplyvy pravdepodobne vyskytnú** (pravdepodobnosti výskytu – taktiež kombinované s kvantitatívnym posudzovaním rizika (taktiež zahŕňujúce zdravotné záujmy) – vedecká neurčitost' by tiež mala byť zohľadnená.)
- Metodologický prístup pre **screeningové rozhodnutie**
- Návod na to, ako používať screeningové kritériá

Príručka a podporné opatrenia k zmenám v Prílohe III by sa mali venovať najmä metodologickému prístupu pre screeningové rozhodnutie. Toto opatrenie by malo prispieť k uvedomelejšiemu a jednotnému prístupu vo výbere typov projektov, ktoré majú podliehať EIA, a tým pravdepodobne prispieť k harmonizovanejšej aplikácii smernice. Tiež by poskytli vyššiu právnu vážnosť pre screeningové rozhodnutia. Príručka by mohla byť vypracovaná vytvorením pracovnej skupiny s predstaviteľmi všetkých členských štátov, aby využili doterajšie vedomosti a skúsenosti s EIA procesom v jednotlivých štátoch.

Okrem vyššie uvedených kľúčových oblastí možnosti postupu 2, Komisia by tiež mohla zväziť implementáciu ustanovení, napr. pre vypracovanie poradenských poznámok a/alebo nariadení v smernici. Toto by odrážalo regulačnejší prístup pre závažné zmeny a poskytlo by možnosť zaviazat' členské štáty nasledovať určitý spôsob implementácie. Takéto zmeny môžu spustiť budúce zmeny národných legislatív, čo sa týka prispôsobenia EIA iným smerniciam a európskym nariadeniam, ako je napr. SEA alebo IPKZ smernica, čo by zjednodušilo implementáciu významných zmien súčasného systému príloh v strednodobom až dlhodobom

priebehu vzhľadom na jeho vzťah k systémom plánovania využitia krajiny.

Rovnakú možnosť postupu 2 musí byť chápaná ako skromný príspevok k celkovému zlepšeniu a harmonizácii implementácie EIA smernice členskými štátmi vzhľadom na pretrvávajúce odlišnosti, čo sa týka zoznamov projektov a stanovovania hraničných hodnôt.

Možnosť postupu 3: Stredné zmeny v EIA smernici plus podporné opatrenia

Kľúčové body: Príloha I ostáva nedotknutá; zmeny v Prílohe II, čo sa týka zmeny zoznamu typov projektov, sú kombinované s podpornými opatreniami a relevantnými zmenami Prílohy III.

Možnosť postupu 3 navrhuje revíziu zoznamu typov projektov zahrnutých v Prílohe II, zaradenie nových typov projektov s pravdepodobným významným vplyvom na životné prostredie a/alebo reklasifikácia projektových typov s menšou dôležitosťou ohľadom významnosti vplyvov. Zvlášť by revízia mala riešiť zlepšenú prepojenosť EIA a SEA smernice (napr. presun typov projektov /aktivít z požiadavky EIA, ktoré by bolo správnejšie posudzovať cez SEA) a/alebo harmonizáciu s inými príbuznými smernicami. Možnosť postupu 3 by tiež odporúčala skombinovať zmeny v Prílohe II s revíziou Prílohy III ako podpornými opatreniami.

Uskutočnením navrhovaných zmien do zoznamu projektov v Prílohe II a kombinovaných opatrení načrtnutých

v možnosti postupu 2 sa očakáva významné zlepšenie aplikácie EIA v zmysle harmonizácie screeningových procedúr. Avšak stále nedovoľuje povinné posúdenie určitých ďalších typov projektov.

Preverenie a úprava by sa týkala:

- preskúmania projektových kategórií uvedených v Prílohe II ohľadom:
 - výskytu nových typov projektov s pravdepodobným významným vplyvom,
 - a/alebo reklasifikácie iných projektových typov s menšou dôležitosťou ohľadom ich významných vplyvov,
 - a/alebo určenie hraničných hodnôt pre určité projektové kategórie Prílohy II zvlášť s ohľadom na možné prekrytie s kategóriami Prílohy I.

V tabuľke 1 uvádzame nové kategórie projektov, ktoré by mali podliehať EIA, navrhnuté väčšinou zúčastnených vo výskume v rámci projektu IMP 3 a 5-ročnej správy Komisie Európskemu parlamentu a Rade o aplikácii a účinnosti EIA smernice.

Revízia Prílohy III by mala obsahovať opatrenia navrhnuté v možnosti postupu 2 s dodatočnými kritériami spájajúcimi strategickú (SEA) s operatívnu (EIA) úroveň. Možnosť postupu 4 ustanovuje výraznejší krok k harmonizácii screeningových postupov, zároveň zabezpečujú lepšiu koordináciu s inými smernicami. Na prijatie tohto postupu je potrebné získanie politickej podpory

a schválenie zo strany členských štátov, čo je základom pre vyjednávanie zmien a ich zavedenie do národných legislatívnych rámcov.

Možnosť postupu 5: Radikálne zmeny v EIA smernici plus podporné opatrenia

Kľúčové body: úplné zrušenie Prílohy II s následnými zmenami v Prílohe I vedúce k zjednodušenému zoznamu projektov s indikatívnymi alebo poradnými hraničnými hodnotami a kritériami, kde EIA musí byť povinná. Ďalej zahrnutie alebo povinné prahové hodnoty a kritériá, kde EIA je vyžadovaná, kombinovane s podpornými opatreniami.

Možnosť postupu 5 navrhuje zavedenie novej screeningovej procedúry založenej na jednom zozname projektových typov (rozšírená verzia súčasnej Prílohy I) s indikatívnymi alebo poradnými hraničnými hodnotami a kritériami, kde je EIA povinná, a so zahrnutím povinných hraničných hodnôt a kritérií, kde je EIA vyžadovaná, sledujúc tzv. semaforový prístup.

Pre každú uvedenú projektovú kategóriu by boli stanovené povinné kritériá/prahové hodnoty, kde projekty nad tieto prahové hodnoty budú vyžadovať povinné posúdenie. Projekty pod povinnými prahovými hodnotami vyžadujú posudzovanie prípad od prípadu, vykonané kompetentným orgánom, ktorý musí formálne rozhodnúť, či by projekt pravdepodobne mal, alebo nemal významné vplyvy na životné prostredie. Mohlo by ostať na výber členským štátom dodatočne zaviesť exkluzívne kritériá/prahové hodnoty, kde projekty pod týmito prahovými hodnotami nebudú vyžadovať EIA. Exkluzívne hraničné hodnoty budú musieť brať do úvahy nielen rozsah akéhokoľvek rozvoja, ale tiež citlivosť jeho umiestnenia a ďalšie kritériá (napr. kumulatívne dopady) v Prílohe III. Všetky kritériá/prahové hodnoty musia byť presne určené pre každú projektovú kategóriu a so zámerom byť použiteľné pre všetky členské štáty.

Národná legislatíva a nariadenia môžu v akomkoľvek prípade pridať ďalšie kategórie do tohto európskeho zoznamu, určujúc pre tieto kategórie podobné alebo rozdielne EIA postupy podľa národných a regionálnych okolností a EIA praktík. Jednotný zoznam projektov by odrážal analogický prístup s prístupmi používanými v iných príbuzných EÚ smerniciach a užšie prepojenie screeningového postupu so skutočnými vplyvmi na životné prostredie. Indikatívne kritériá a prahové hodnoty by tiež ponechali voľnosť prispôbiť legislatívu a nariadenia členských štátov národným a regionálnym okolnostiam a EIA praktikám. Takáto radikálna zmena súčasného systému príloh by v každom prípade potrebovala podporné opatrenia, ako napr. novú príručku a systém školení.

Záver

Hlavným prínosom cieleného výskumu v rámci projektu IMP 3 je súbor možností prezentovaný na konci predošlých troch častí, pokrývajúci zdravotné aspekty, posudzovanie rizika a projekty podliehajúce EIA. Možnosti postupu boli sformulované, odôvodnené a vyhodnotené ako oddelené súbory odporúčaní Európskej komisii. Zozbierané teoretické, právne, regulačné a empirické fakty a zvlášť návrhy možností postupu pre zdravie, risk a projekty by mali zlepšiť preventívnu, varovnú, predvídavú povahu EIA procesu, zahrnúť súčasné vedecké a technologické poznatky do rozhodovania, podporiť uvedomejšie a harmonizovanejšie použitie EIA vo všetkých členských štátoch, tým prispieť k európskej kohézii, rovnosti a konkurencieschopnosti, poskytujúc nevyhnutnú flexibilitu prispôbiť sa národným a regionálnym rozdielnostiam.

RNDr. Mária Hrnčárová

**Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica**

Tabuľka 1

Kategória projektu	Navrhnuté väčšinou zúčastnených v rámci IMP 3	Navrhnuté členskými štátmi v 5-ročnej správe
Golfové ihriská	X	X
Zariadenia pracujúce s určitými geneticky modifikovanými organizmami (GMOs) alebo patogénnymi mikroorganizmami, ako napr. laboratória, testovacie zariadenia	X	X
Vojenské cvičiská	X	X
Stožiare pre mobilné telefóny a rádio alebo telekomunikačné stanice	X	X
Priemyselné parky	X	
Obnova kontaminovanej krajiny	X	
Prekládkové depá	X	
Zariadenia pre výrobu drevotriesky a drevovlákná		X

Pozn: „Väčšina“ znamená, že ich v dotazníku označilo viac ako 40 % zúčastnených, v rozhovoroch boli spomenuté najmenej dvoma respondentmi.

Tabuľka 2: Návrhy na zavedenie dodatočných typov projektov prípadne ich prerozdelenie v rámci príloh smernice EIA vykonané v rámci projektu IMP3 a navrhnutých v 5-ročnej správe

Projektová kategória	Povinné posúdenie	Podliehajúce stanovenému kritériu/prahovej hodnote
Navrhnuté v rámci IMP 3		
Golfové ihriská		X
Zariadenia pracujúce s určitými geneticky modifikovanými organizmami (GMO) alebo patogénnymi mikroorganizmami, ako napr. laboratória, testovacie zariadenia	X	
Vojenské cvičiská	X	
Stožiare pre mobilné telefóny a rádio alebo telekomunikačné stanice		X
Priemyselné parky	X	X
Obnova kontaminovanej krajiny	X	X
Prekládkové depá		X
Navrhnuté v 5-ročnej správe		
Zariadenia pre výrobu drevotriesky a drevovlákná	X	

TERM - EFEKTÍVNY NÁSTROJ INTEGRAČNÝCH STRATÉGIÍ V DOPRAVE A ŽIVOTNOM PROSTREDÍ EÚ

[príloha k článku na s. 26 - 27]

Tab. 1: Prehľad najvýznamnejších politických vývojových trendov v oblasti dopravy a životného prostredia v EÚ za posledných desať rokov (TERM Report 2004 – Ten key transport and environment issues for policy-makers), (State of the environment report – Environmental policy integration)

Rok	Vývoj
1994	• Schválenie ročného rozpočtu na podporu a budovanie transeurópskej cestnej siete pre dopravu (TEN - T) vo výške 200 mil. eur
1995	• Zelená kniha: Smerovanie k primeranému efektívnemu cenovému systému v doprave
1996	• Prijatie smernice o prevádzkovaní vysokorychlostnej železničnej dopravy • Prijatie druhého súboru emisných limitov pre osobné motorové a nákladné vozidlá (EURO II)
1997	• Schválenie ročného rozpočtu na podporu a budovanie transeurópskej cestnej siete pre dopravu (TEN - T) vo výške 372 mil. eur • Prijatie Kjótskeho protokolu
1998	• Biela kniha: Primerané spoplatnenie využívania dopravnej infraštruktúry
1999	• Potopenie tankera Erika urýchlilo proces prípravy opatrení pre námornú bezpečnosť • Európska asociácia výrobcov automobilov odsúhlasila priemernú redukciu CO ₂ emisií automobilov na 140 g/km do roku 2008 • Prijatie smernice o spoplatnení ťažkých nákladných automobilov
2000	• Schválenie ročného rozpočtu na podporu a budovanie transeurópskej cestnej siete pre dopravu (TEN - T) vo výške 592 mil. eur • Zelená kniha: Bezpečnosť energetických dodávok smerujúca k potrebe alternatívnych palív v doprave • Prijatie tretieho súboru emisných limitov pre osobné motorové a nákladné vozidlá (EURO III) • Protesty voči cenám palív v Európe vedú niektoré krajiny k redukcii spotrebnej dane za naftu
2001	• Biela kniha: Európska dopravná politika do roku 2010 – Čas rozhodnutia • Prijatie smernice o prevádzkovaní tradičnej železničnej dopravy • Spustenie programu Čisté ovzdušie pre Európu (CAFE) • Odporúčenie hranice alkoholu v krvi do 0,5 mg/ml pre všetky krajiny na zlepšenie dopravnej bezpečnosti • Prijatie národných emisných stropov • Švajčiarsko uviedlo do platnosti poplatky pre nákladné automobily v závislosti od prejdenej vzdialenosti • Prijatie smernice SEA – strategického hodnotenia životného prostredia
2002	• Vytvorenie stratégie Európskej únie o emisiách z vodnej dopravy
2003	• Prijatie smernice na podporu biopalív • Prijatie smernice o spoločných princípoch pre spoplatnenie dopravnej infraštruktúry • Vypracovanie „Van Miert“ správy o expanzii transeurópskej cestnej siete pre dopravu (TEN - T) • Zavedenie programu o bezpečnosti na európskych cestách • Zavedenie limitnej hodnoty síry v palivách pre námornú dopravu • Zavedenie poplatkov zo zafaženia z dopravy v Londýne • Prijatie smernice o minimálnej úrovni dane z energetických produktov
2004	• Nadobudnutie účinnosti jednotnej európskej legislatívy pre vzdušný priestor • Prijatie smernice o necestných pohyblivých strojných zariadeniach • Rakúsko uviedlo do platnosti poplatky pre nákladné automobily v závislosti od prejdenej vzdialenosti
2005	• Prijatie nového súboru emisných limitov pre ťažké nákladné vozidlá (EURO IV)
2008	• Prijatie nového súboru emisných limitov pre ťažké nákladné vozidlá (EURO IV/V)

Tab. 2 Zoznam indikátorov za dopravu a životné prostredie v závislosti od politických otázok navrhnutých EEA

Politická otázka	Agregovaný indikátor	P. č.	Indicator title	DPSIR
Zlepšuje sa environmentálne správanie dopravného sektora? (Is the environmental performance of the transport sector improving?)	Environmentálne dôsledky dopravy (Environmental Consequences of transport)	1.	Konečná spotreba energie v doprave (Transport final energy consumption by mode)	*D
		2.	Emisie skleníkových plynov z dopravy (Transport emissions of greenhouse gases by mode)	*P
		3.	Emisie znečisťujúcich látok z dopravy (Transport emissions of air pollutants (NO _x , NMVOCs, PM ₁₀ , SO _x) by mode)	*P
		4.	Percento populácie vystavené znečisteniu ovzdušia z dopravy (Exceedances of air quality objectives)	*S
		5.	Percento populácie vystavené hluku z dopravy (Exposure to and annoyance by traffic noise)	*S/I
		6.	Fragmentácia ekosystémov a habitatov dopravnou infraštruktúrou (Fragmentation of ecosystems and habitats by transport infrastructure)	*P
		7.	Dopady dopravy na biodiverzitu (Impacts of transports on biodiversity)	*P

		8.	Blízkosť dopravnej infraštruktúry k chráneným územiám (Proximity of transport infrastructure to designated areas)	*P
		9.	Zabratie pôdy dopravnou infraštruktúrou (Land take by transport infrastructure)	*P
		10.	Počet dopravných nehôd a počet usmrtených a zranených osôb v dôsledku dopravnej prevádzky (Number of transport accidents, fatalities and injured (land, air and maritime))	*I
		11.	Vypúšťanie znečisťujúcich látok z námornej dopravy (Accidental oil spills from marine shipping & Illegal discharges of oil at sea)	*P
		12.	Produkcia odpadov zo starých motorových vozidiel (Generation of waste from end-of-life vehicles)	*P
		13.	Odpadové oleje a pneumatiky z motorových vozidiel (Waste oil and tyres from vehicles)	*P
Zlepšujeme sa v oblasti riadenia požiadaviek dopravy a modálneho rozdelenia? (Are we getting better at managing transport demand and at improving the modal split?)	Dopyt po doprave a intenzita dopravy (Transport demand and Intensity)	14.	Výkony osobnej dopravy (Passenger transport demand by mode and purpose)	*D
		15.	Výkony nákladnej dopravy (Freight transport demand by mode and group of goods)	*D
Existuje lepšia koordinácia priestorového a dopravného plánovania? (Are spatial and transport planning becoming better coordinated so as to match transport demand to the needs of access?)	Územné plánovanie a prístupnosť (Spatial planning and accessibility)	16.	Prístup k základným službám (Access to basic services (average passenger journey time and length per mode, purpose and location))	*D
		17.	Regionálna prístupnosť k trhu a kohézia (Regional accessibility of markets and cohesion)	*D
		18.	Prístup k dopravným službám (Access to transport services)	*D
Snažíme sa optimalizovať využívanie kapacity existujúcej dopravnej infraštruktúry a smerujeme k lepšie vyváženému intermodálnemu dopravnému systému? (Are we optimising the use of existing transport infrastructure capacity and moving towards a better-balanced intermodal transport system?)	Využívanie dopravnej infraštruktúry a investície smerujúce do dopravnej infraštruktúry (Supply of transport infrastructure and services)	19.	Kapacita dopravnej infraštruktúry (Capacity of infrastructure networks)	*D
		20.	Investície do dopravnej infraštruktúry (Investments in transport infrastructure per capita and by mode)	*D/R
Ako rýchlo sa čistejšie technológie zavádzajú a ako efektívne sa vozidlá využívajú? (How rapidly are improved technologies being implemented and how efficiently are vehicles being used?)	Zavádzanie nových technológií do dopravy a veľkosť a stav vozového parku v doprave (Technology and utilisation efficiency)	21.	Celková energetická efektivita a CO ₂ emisie vzhľadom na osobnú a nákladnú dopravu (Environmentálna efektivita dopravy vzhľadom k celkovej spotrebe energie v doprave) (Overall energy efficiency and specific CO ₂ emissions for passenger and freight transport (per passenger-km and per tonne-km and by mode))	*P/D
		22.	Environmentálna efektivita dopravy - vzhľadom k emisiám znečisťujúcich látok z dopravy (Emissions per passenger-km and per tonne-km for NO _x , NMVOCs, PM ₁₀ , SO _x by mode)	*P/D
		23.	Obsaditeľnosť vozidiel v cestnej osobnej verejnej doprave (Occupancy rates for passenger vehicles)	*D
		24.	Užitočná hmotnosť vozidiel v nákladnej doprave (Load factors for freight transport)	*D
		25.	Využívanie ekologických palív v doprave (Uptake of cleaner and alternative fuels)	*D
		26.	Veľkosť vozového parku (Size of the vehicle fleet)	*D
		27.	Priemerný vek vozového parku (Average age of the vehicle fleet)	*D
		28.	Vozový park spĺňajúci určité emisné limity (Proportion vehicle fleet meeting certain emission standards)	*D

Smerujeme k spravodlivejšiemu a efektívnejšiemu cenovému systému, ktorý by zabezpečil internalizáciu externých nákladov? (Are we moving towards a fairer and more efficient pricing system, which ensures that external costs are recovered?)	Efektívnosť cenového systému a internalizácia externých nákladov dopravy (Transport costs and prices)	29.	Ceny v doprave (Transport prices (real change in passenger and freight transport price by mode))	*D
		30.	Ceny a dane z cien palív (Fuel prices and taxes)	*D/R
		31.	Dane a poplatky v doprave (Transport taxes and charges)	*R
		32.	Výdavky z rozpočtu domácností na dopravu (Expenditure on personal mobility by income group)	*D
		33.	Externé náklady v doprave (External costs of transport)	*R
		34.	Internalizácia externých nákladov v doprave (Internalisation of external costs)	*R
Nakoľko efektívne sa využívajú nástroje environmentálneho manažmentu a monitoringu, s cieľom podporiť politiku a proces rozhodovania? (How effectively are environmental management and monitoring tools being used to support policy- and decision-making?)	Využívanie nástrojov environmentálneho manažmentu (Management integration)	35.	Počet členských štátov, ktoré implementovali integrovanú stratégiu (Number of Member States that implement an integrated strategy)	*R
		36.	Inštitucionálna spolupráca sektora dopravy a ŽP (Institutional cooperation in transport and environment)	*R
		37.	Počet členských štátov s národným dopravným a environmentálnym monitorovacím systémom (Number of Member States with a national transport and environment monitoring system)	*R
		38.	EIA, resp. SEA v doprave (Uptake of Strategic Environmental Assessment in the transport sector)	*R
		39.	Verejná mienka a verejné povedomie obyvateľstva vo vzťahu k problému dopravy a ŽP (Public awareness and behaviour)	*R

*D - driving force - hnacia sila

*P - pressure - tlak

*S - state - stav

*I - impact - dopad

*R - response - odozva

MŽP SR INFORMUJE

Nové environmentálne vhodné výrobky

Na slávnostnom akte odovzdania osvedčení o udelení práva používať národnú environmentálnu značku *Environmentálne vhodné výrobok* (EVV) prevzali 28. júna 2006 v Rytierskej sále Múzea Červený Kameň z rúk

ministra životného prostredia SR László Miklósa predstavitelia dvoch spoločností osvedčenie potvrdzujúce právo túto značku používať. Osvedčenie bolo udelené aj tretej spoločnosti Johan Enviro, s. r. o. Jej zástupcovia sa na slávnostnom akte nemohli zúčastniť a osvedčenie prevzmu dodatočne.

Ide o tieto spoločnosti:

1. Bramac – strešné systémy, spol. s r. o., so sídlom v Ivanke pri Nitre

Výrobky s právom používať značku EVV:

Bramac Alpská škridla Protector, Bramac Alpská škridla klasik Protector, Bramac Rímska škridla Protector, Bramac Moravská škridla plus, Bramac Moravská škridla, Bramac Zoborská škridla, Bramac MAX, Bramac Adria, Bramac Bobrovka, Bramac Dvojité Bobrovka - ide o 10 výrobkov, ktorým bolo v roku 2006 priznané právo používať environmentálnu značku na základe posúdenia zhody výrobkov s výnosom MŽP SR č. 1/2004 nepálené murovacie materiály. SAŽP vydala na tieto výrobky certifikát č. 002/06/85/2006/2.1, ktorým sa potvrdzuje splnenie požiadaviek smernice.

Nepálené murovacie materiály sú materiály na báze piesok - popolček (pórobetonové tvárnice) a na báze cementu (betónové a drevocementové tvarovky) bez ďalších úprav vo výrobe. Sú určené na výrobu nosných, výplňových, obvodových a deliacich konštrukcií pozemných stavieb. Vyrobené konštrukcie môžu mať povrchovú úpravu. Môžu sa používať aj na vytváranie samostatných exteriérových stien, protihlukových bariér a oplotenia, a to aj bez povrchovej úpravy.

Betónová strešná krytina Bramac sa používa na pokrývanie šikmých striech od sklonu 15° (25°). Betónové škridly prechádzajú v rámci výrobného procesu rôznymi povrchovými úpravami. Tieto povrchové úpravy pozostávajú: z nástreku príslušných disperzných farieb za sucha a za mokra, z nástreku príslušných disperzných farieb za sucha, za mokra a dodatočného nástreku látkou, ktorá chráni povrch škridly pred vplyvom poveternostných podmienok (povrchová úprava Protector) alebo len z vrstvy naneseného transparentného laku

2. H2Energy, s. r. o., so sídlom v Bratislave

Výrobky s právom používať značku EVV:

Hydrofóbné adsorbenty SORBEUM L, SORBEUM M, SORBEUM H. Ide o 3 výrobky, ktorým bolo ministrom životného prostredia v roku 2006 priznané právo používať environmentálnu značku na základe posúdenia zhody výrobkov so smernicou Národného programu environmentálneho hodnotenia výrobkov č. 0025/2006 Adsorbenty. SAŽP vydala na tieto výrobky certifikát č. 003/05/330/2005/6.3, ktorým sa potvrdzuje splnenie požiadaviek smernice.

Adsorbenty sú výrobky, ktoré sa vyznačujú schopnosťou veľmi rýchlo a účinne adsorbovať organické

a anorganické látky ako sú kyseliny, zásady, ropné látky, ale aj znečistená voda. Používajú sa ako preventívna ochrana pred znečisťovaním životného prostredia a ohrožovaním zdravia a života ľudí vo výrobných a prevádzkových zariadeniach, s predpokladaným alebo kontrolovaným únikom olejov, palív alebo iných chemických látok. SORBEUM sa používa hlavne na prevenciu a odstraňovanie ekologických havárií. Účinne adsorbuje z odpadových vôd aj ťažké kovy, kyseliny, tuky, PCB a dioxíny. Veľké využitie má aj pri sanácii znečistených podzemných vôd.

3. Johan ENVIRO, s. r. o., so sídlom v Bratislave

Výrobky s právom používať značku EVV:

Univerzálne adsorbčné materiály - E 1000, E348U, EU500, E1500, E1500S, EM36, GL 150

Hydrofóbné adsorbčné materiály - E150M, E150SM, E100M, E810, E810B, E10P, E348P, E25, Spagettex, SCORBOOM. Ide o 17 výrobkov, ktorým minister životného prostredia priznal v roku 2006 právo používať environmentálnu značku na základe posúdenia zhody výrobkov so smernicou NPEHOV č. 0025/2006 Adsorbenty. SAŽP vydala na tieto výrobky certifikát č. 001/06/87/2006/2.1, ktorým sa potvrdzuje splnenie požiadaviek smernice.

Univerzálne adsorbčné materiály z netkanej textilie na báze dutých polypropylénových vlákien sú schopné adsorbovať ropné a iné chemické látky, vrátane vody, z pevných povrchov.

Hydrofóbné adsorbčné materiály z netkanej textilie na báze dutých polypropylénových vlákien sú schopné adsorbovať ropné látky z pevných povrchov a vodných plôch.

(Zdroj: Tlačové oddelenie MŽP SR)

VÝROČIA

Jubilejné 30. priehradné dni a 55. výročie vzniku VÚVH

Najvýznamnejšími akciami pre slovenských vodohospodárov boli v máji jubilejné **30. priehradné dni 2006** a medzinárodná konferencia pri príležitosti **55. výročia vzniku Výskumného ústavu vodného hospodárstva**.

Priehradné dni 2006 sa konali 23. až 25. mája v Piešťanoch a boli obsahovo zamerané na tieto témy:

téma I: Očakávané klimatické zmeny a ich dôsledky na priehradu a vodné nádrže

téma II: Špecifiká navrhovania, projektovania a prevádzky vodných stavieb

podtéma II. – A: Poznatky a skúsenosti z navrhovania, projektovania a prevádzky nádrží a priehrad

podtéma II. – B: Protipovodňová ochrana – skúsenosti, možnosti, poldre

téma III.: Opravy, rekonštrukcie a modernizačné aktivity na vodných stavbách

podtéma III. – A: Opravy, rekonštrukcie a modernizačné aktivity na priehradách a hrádzach nádrží

podtéma III. – B: Opravy, rekonštrukcie a modernizačné aktivity na hrádzach zdrží, kanálových hrádzach vodných elektrární, ochranných hrádzach a iných vodných stavbách

podtéma III. – C: Nové metódy, technológie, skúsenosti z rekonštrukcie funkčných objektov

téma IV.: Nádrže, priehrady – plánovanie a financovanie v oblasti vód.

Organizátori zvládli túto mimoriadne náročnú akciu veľmi dobre, k čomu svojim spôsobom prispelo aj prostredie piešťanských kúpeľov.

Na tomto mieste by som pre zaujímavosť uviedol jednu informáciu. 26. apríla 2006 bol bratislavský most Apollo vybraný zo 400 inžinierskych stavieb medzi najlepších 5 na svete, na nomináciu hlavnej ceny Opal Awards 2006, ktorú už 50 rokov udeľuje Americká spoločnosť stavebných inžinierov. Je to rozhodne úspech slovenských inžinierov. Hlavnú cenu získala rekonštrukcia priehrady Salluda Dam v Južnej Karolíne. Konferencia VÚVH sa konala 29. 5. - 2. 6. 2006 v Častej – Papierničke a bola tematicky zameraná na veľmi aktuálnu tému integrovaného manažmentu povodia. Prednášky zahraničných a domácich odborníkov poskytli účastníkom veľmi dobrý a ucelený prehľad k danej problematike.

Ako to už pri výročných konferenciách býva zvykom, udeľovali sa diplomy za dobré výsledky práce a úspešnú spoluprácu. Ocenení boli aj holandskí partneri, predovšetkým Ir. Cornelis de Jong za viacročné úspešnú spoluprácu.

(JL-SVHS)

Svet si pripomenul

30. výročie havárie v Sevese

V sobotu 10. júla 1976 toxický dym z chemickej továrne zamoril milánske predmestie Seveso.

Pred tridsiatimi rokmi došlo v severnom Taliansku k jednej z najzávažnejších havárií európskeho chemického priemyslu. Na jednom zo zariadení milánskej chemickej továrne došlo v dôsledku prehriatia k explózií a následnému uvoľneniu nebezpečných toxických dioxínov do

životného prostredia. Oblasť okolo továrne bola ťažko kontaminovaná.

Úrady najprv haváriu podcenili. O evakuácii 736 miestnych obyvateľov rozhodli až po dvoch týždňoch. U mnohých ľudí sa však už prejavil vplyv dioxínov ochorením na tzv. chlórakné. Ide o ťažko liečiteľné vredovité kožné ochorenie, ktoré vzniká ako dôsledok pôsobenia vysokých dávok chlóru. Priotrávených bolo aj 193 škôľakov. V prvých dňoch a týždňoch po havárii zomrelo na následky otravy 3 300 zvierat a v rámci preventívnych opatrení muselo byť usmrtených ďalších viac ako 78 000 zvierat.

Na základe nešťastia vznikla v rámci Európskej únie špeciálna legislatíva zameraná na prevenciu a kontrolu priemyselných havárií. Na Slovensku na túto európsku legislatívu nadväzuje zákon o prevencii závažných priemyselných havárií (zákon č. 261/2002 Z. z.).

V priebehu rokov bola smernica Seveso opakovane novelizovaná, aby sa rozšírila jej pôsobnosť. Zmeny sa týkali predovšetkým skladovania, posunov prípustných hraničných hodnôt a vznikli aj nové kategórie chemických látok.

Podľa ochranárov ale aj tak zostáva v smernici mnoho medzier. Najväčšou z nich je, že smernica Seveso vôbec neupravuje podmienky prevozu a uskladňovania nebezpečných látok v mobilných zásobníkoch. Vyňatie dočasných skladísk chemikálií a chemického odpadu zo zákona preto predstavuje obrovský problém. Ilustruje to aj prípad spred pár týždňov, keď prepukol požiar v jednom z takýchto dočasných skladísk nebezpečného odpadu v obývanej zóne Bratislavy.

(Zdroj: Greenpeace)

OCHRANA PRÍRODY

Unikátna akcia na záchranu 100-ročného platanu

Občania presadili 100-ročný platan z nábrežia Dunaja do záhradníckeho centra vo Veľkom Bieli. Začiatkom mája tohto roku sa uskutočnil neobvyklý a spontánny pokus Bratislavčanov o záchranu 100-ročného platanu presadením jeho 10-tonového živého pňa a koreňového balu z nábrežia pri PKO do záhradného centra Plantago vo Veľkom Bieli. Napriek odporu verejnosti v marci 2005 bol vypilený 100-ročný platan oproti hrobke Chatama Sofera spolu z 243 stromami z nábrežia pri PKO kvôli výstavbe River Parku. Koreň platanu však stále žije a na jar tohto roku vyhnal nové výhonky. 11. mája upozornili dvaja občania Ing. Katarínu Šimončíčovou z Mestského výboru Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny, že pracovníci Metrostavu vyťahli relatívne nepoškodený koreňový bal platanu a ponúkli pomoc pri jeho presadení. Ochránari spolu s občanmi začali urýchlený pokus o záchranu platanu. Okamžitá podpora neobvyklej akcie prišla aj zo strany starostky Petržalky Viery Kimerlingovej, ktorá dala súhlas na zasadenie Platanu na Tyrsovo nábrežie na vyhovujúce stanovisko nachádzajúce sa pár metrov od miesta, kde zavraždili študenta Daniela Tupého. Napriek tejto podpore však hrozilo, že z dôvodu vytýčenia podzemných sietí, čo je záležitosť niekoľkých dní, sa výkop jamy neuskutoční načas. Nezištnú pomoc pri záchrannnej akcii ponúkol Ing. Martin Mikulaj, majiteľ záhradníckeho centra Plantago. Navrhol presadiť platan na svoj pozemok, kde by bolo možné poskytnúť mu dlhodobú profesionálnu starostlivosť. Ing. arch. E. Pätoprstá pomohla urýchlene zabezpečiť žeriav a ťažké mechanizmy na prevoz 10-tonového koreňového balu

z nábrežia Dunaja do Veľkého Bielu. Napriek technickým komplikáciám s ťažkým nákladom sa podarilo za odbornej pomoci profesionálnych záhradníkov platan presadiť. Tito odhadujú šancu na uchytienie nezvyčajnej priesady na cca 30 - 40 %. Pokus o zachovanie platanu trvá už od roku 2004, kedy sa jednému z aktívnych odporcov výrubu stromov na nábreží podarilo vypěstovať zo semena tohto platanu životaschopné priesady. Vďaka ochranárom a spontánnej spolupráci občanov na tejto unikátnej akcii je tu nádej, že sa podarí osud 100-ročného platanu predĺžiť.

(Zdroj: MV SZOP Bratislava)

„Stĺpy smrti“ budú minulosťou

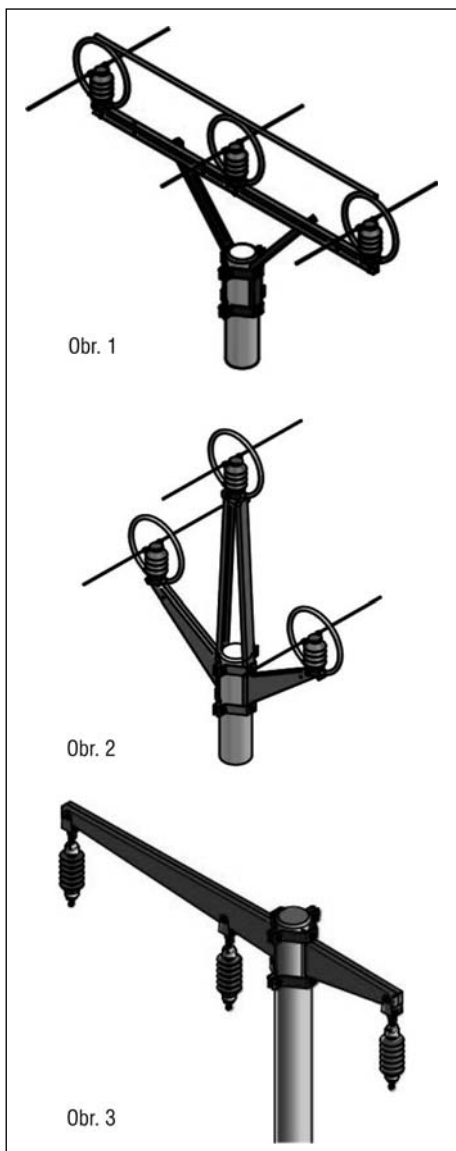
Pri preprave elektrickej energie k spotrebiteľovi používa Stredoslovenská energetika, a. s., predovšetkým nadzemné vedenia, ktoré často negatívne ovplyvňujú kvalitu biotopov pre niektoré druhy živočíchov. Ochrana životného prostredia patrí medzi najsledovanejšie oblasti v SSE, a. s., a prevencia pred možnými negatívnymi vplyvmi činnosti spoločnosti na prírodu je súčasťou jej dlhodobej stratégie. Aj vďaka tomu sa darí organizovať rekonštrukčné práce a opravy, ktorých cieľom je minimalizovať záťaž na životné prostredie.

SSE, a. s., úzko spolupracuje so štátnymi orgánmi, organizáciami, nadáciami a záujmovými združeniami v oblasti ochrany životného prostredia. Spolu s regionálnymi orgánmi ochrany prírody a krajiny v územnej pôsobnosti SSE, a. s., sa spoločnosť sústreďuje na vyhľadávanie potenciálnych rizík a možnosti ich eliminácie. Patria k nim aj vzdušné vedenia do úrovne 35 kV, ktoré sú z veľkej časti vybudované s pomocou podporných bodov, ktoré vo svete dostali aj meno „stĺpy smrti“. Ročne spôsobujú úhyn značného počtu vtáctva. Eliminácia rizík pre vtáčiu populáciu je možná montážou zariadení, ktoré zabránia dosadeniu na stĺpy. SSE, a. s., v spolupráci s orgánmi ochrany prírody, montuje na svoje distribučné vedenia zábrany už viac ako 10 rokov. Len za posledných 5 rokov spoločnosť takto upravila takmer 10 000 stĺpov. Od roku 2004 sa na výstavbu nových liniek používa typ konzoly Antibird. Konštrukčne je riešená tak, že znemožňuje dosadenie vtákov na rizikové miesta vedenia. V roku 2005 SSE, a. s., použila pri výstavbe takmer 1 000 takýchto konzol. Tieto riešenia sa uplatňujú predovšetkým na distribučných vedeniach v oblastiach, ktoré odborníci ŠOP SR označili ako veľmi rizikové. Okrem toho SSE, a. s., v týchto oblastiach ročne osadí približne 20 umeľých bocianích hniezd.

Technické zariadenia, ktoré bránia vtákom dosadať na stĺpy znižujú riziko ich zranenia, resp. usmrtenia na minimum. Vďaka dlhodobým pozorovaniam sa v posledných rokoch podarilo zistiť, že takéto riešenia predovšetkým dravcom neposkytujú miesto na odpočinok alebo lov. Takéto oblasti vtáčia populácia opúšťa. Preto SSE, a. s., v spolupráci so Štátnou ochranou prírody SR a potenciálnymi výrobcami hľadala spôsoby eliminácie takýchto rizík.

Výsledkom je návrh riešení, ktoré sú použiteľné pre existujúce, aj pre nové vedenia do 35 kV: osadené tzv. stĺpmi smrti (obr.1), osadené konzolami Antibird (obr. 2) a nové vzdušné vedenia (obr. 3).

Navrhované technické riešenia dovoľujú dosadenie vtákov na podperné body s minimálnym rizikom ich usmrtenia. Tým sa zachováva kvalita biotopu a v niektorých prípadoch sa ešte zlepšuje. Riziko úhynu sa znižuje predovšetkým pre veľké dravce a bociany. Využívanie navrhovaných riešení zvýši počet vtáctva v doteraz

rizikových oblastiach. Vďaka spolupráci s orgánmi ochrany prírody i výrobcami energetických zariadení môže SSE, a. s., ako prvá energetická spoločnosť v Slovenskej republike, prezentovať zariadenie, ktoré začne v čo najkratšom čase aj intenzívne využívať.

SŤAHOVAVÉHO VTÁCTVA UBÚDA!

Odborníci varujú, že to môže byť signál vážneho poškodenia životného prostredia

Záhada zahŕňa úbytok sťahovavého vtáctva, ktoré každú jar migruje tisíce kilometrov z Afriky do európskych krajín. Vedci sa obávajú, že klesajúce počty populácií sťahovavých druhov vtáctva, v niektorých prípadoch aj viac ako 50 percentné, môžu byť signálom vážneho poškodenia životného prostredia.

Najnovšie štúdie organizácie The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) - Britská kráľovská spoločnosť na ochranu vtáctva ukazujú, že od roku 1970 bol pokles početnosti alebo vymiznutie v mnohých častiach Európy zistený až u 65 (54 %) zo 121 skúmaných sťahovavých druhov vtáctva. Napríklad v krajinách západnej Európy miznú viaceré druhy spevavcov, ako sú nenápadné mucháre sivé alebo kolibkáriky sikavé. Zo známejších druhov ubúdajú hrdličky poľné, vrabce domové, ale aj škorce lesklé. Takmer

zo všetkých pôvodných oblastí, vrátane Slovenska, sa postupne vytrácajú vzácne krakle belasé.

Výsledky štúdie RSPB sú veľmi znepokojivé. Hoci odborníci vedeli, že početnosť viacerých európskych druhov sťahovavého vtáctva klesá, skutočný rozsah možno považovať za šokujúci. Za najpravdepodobnejšie príčiny ohrozenia sťahovavého vtáctva sa pokladajú najmä klimatické zmeny, sucho, rozširovanie púští v Afrike, ako aj používanie pesticídov na afrických farmách.

Odborníkov teraz čaká náročná úloha. Tou je skúmať účinok klimatických zmien a intenzívneho poľnohospodárstva na migrujúce vtáctvo. Sucho a dezertifikácia majú obrovský dopad na africké obyvateľstvo. Úbytok sťahovavého vtáctva však môže byť varovným signálom závažných zmien, ktoré nás ovplyvnia všetkých. Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby vlády európskych krajín vyvinuli oveľa väčšie úsilie na zastavenie poklesu biodiverzity a rizík s ním spojených.

Teórie hlavných príčin úbytku migrujúceho vtáctva:

1. Klimatické zmeny: Priemerné teploty vzduchu sa menia a teplejšie jarné mesiace zapríčiňujú skoršiu aktivitu, ako aj reprodukciu hmyzu. Ten predstavuje pre mnohé sťahovavé druhy vtáctva hlavnú zložku potravy. Stále druhy vtáctva lepšie prežívajú zimné obdobie a spoločne s hmyzom sa rýchlejšie adaptujú na klimatické zmeny.
2. Sucho a poľnohospodárstvo v oblasti Sahel: Sahelská oblasť predstavuje súvislý pás trávnatých a krovitých saván rozprestierajúcich sa na juh od Sahary, od Atlantiku na západe, až po Somálsky polostrov na východe. V oblasti sa nachádza 12 štátov. Dlhodobé suchá a intenzifikácia poľnohospodárstva, vrátane rozsiahleho používania pesticídov a hnojív, premieňajú Sahel na púšť. Táto oblasť predstavuje prvú príležitosť získať potravu pre vtáctvo migrujúce cez Saharu.
3. Dezertifikácia: Sahara je následkom sucha v súčasnosti oveľa väčšia. Migrujúce vtáctvo musí v jednom ťahu preletieť oveľa väčšie územie kým dosiahne svoje zimoviská ležiace v centrálnej a južnej Afrike. Dlhší, a tým pádom náročnejší prelet Saharou, môže byť jedným z limitujúcich faktorov sťahovavého vtáctva a mnohým jedincom nemusia stačiť sily na prekonanie tejto prekážky.
4. Regulácia škodcov: Obrovské množstvo pesticídov sa v súčasnosti používa na redukciu kobyliiek a iného v poľnohospodárstve nevyhnutného hmyzu v Afrike. Neuvážene používanie chemikálií je pravdepodobne ďalšou príčinou hynutia vtáctva na africkom kontinente.

TANAP

Letná turistická sezóna v TANAP-e

15. júna 2006 sa v zmysle platného návštevného poriadku Tatranského národného parku otvorilo 38 sezónne uzatvorených turistických chodníkov vo vysokohorskom prostredí Tatranského národného parku.

Každoročné otváranie letnej turistickej sezóny vo vysokohorskom prostredí nášho najstaršieho národného parku symbolizuje radosť a očakávanie turistov zo zážitkov prežitých v prírodnom prostredí a zároveň rešpekt človeka k právu prírody na nevyhnutnú regeneráciu a odpocinkov.

Správa Tatranského národného parku ako odborná organizácia ochrany prírody a krajiny na území národného parku sa pred otvorením letnej turistickej sezóny sústredila predovšetkým na zlepšenie informovanosti

návštevníkov. Na 6 vysokohorských chatách (napr. chata na Popradskom plese a Zelenom plese) pripravila informačné kútiky, do prevádzky bol na Štrbskom plese v hoteli Patria uvedený interaktívny informačný terminál, po prestavbe je priebežne dopĺňaná aj oficiálna internetová stránka www.tanap.org o rubriky názory osobností o Tatrách, fotogaléria, prehliadka informačného centra v Pribyline, ako aj tipy na výlet. Cieľom týchto aktivít je poskytnúť informácie o hodnotách prírodného prostredia Tatier, ako aj o možnostiach pre športové a rekreačné využitie v súlade s návštevným poriadkom. V priebehu sezóny plánujeme vydať noviny národného parku určené návštevníkom regiónu, dokončujeme DVD film propagujúci národný park aj v spolupráci s televíziou Sedna, ktorej vysielanie je možné sledovať na celom svete prostredníctvom internetu. Zostavujeme program tematicky zameraných exkurzií v sprievode pracovníkov správy národného parku. Ochranu prírody v Tatrách treba vnímať ako jednu z možností regionálneho rozvoja nie ako obmedzenie. Je zrejmé, že práve vďaka existencii národného parku tu ročne prichádza niekoľko miliónov návštevníkov prinášajúcich celému regiónu nemalé benefity najmä v oblasti cestovného ruchu.

V oblasti legislatívy zostáva v súčasnosti stále v platnosti všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Prešove č. 1/1999 o Návštevnom poriadku TANAP-u, ktorá upravuje podrobnosti o povinnostiach návštevníkov a podmienkach využívania národného parku, vrátane pešej turistiky, cykloturistiky a horolezectva. Koncom roka 2006 po prijatí zonácie národného parku nariadením vlády SR sa predpokladá aj novelizácia návštevného poriadku. V priebehu posledných rokov totiž došlo k viacerým zmenám v oblasti legislatívy (nový zákon o ochrane prírody a krajiny, návrhy chránených vtáčích území a území európskeho významu). Keďže usmerňovanie aktivít, resp. zakázané činnosti na území národného parku sa odvíjali od stupňov ochrany v zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny, zonácia národného parku by mala byť jedným z rozhodujúcich podkladov pre nový návštevný poriadok. Vzhľadom na elimináciu rizika vzniku požiarov na území TANAP-u postihnutom veternou smršťou 19. 11. 2004 boli v teréne rozmiestnené informačné plagáty upozorňujúce na riziko vzniku požiaru. Krajský úrad životného prostredia v Prešove vydal tiež rozhodnutie obmedzujúce vstup verejnosti do časti národného parku v dobe trvania požiarneho nebezpečenstva II a III (zvýšené a vysoké riziko). Opatrením by malo byť uzatvorených celkovo 18 turistických značkových chodníkov v 9 národných prírodných rezerváciách na území TANAP-u. Návštevníci a verejnosť budú o prípadnom uzatvorení a ukončení uzatvorenia oboznámení prostredníctvom médií, internetovej stránky aj fyzicky priamo v teréne na miestach vstupu.

Tento rok sa bude pokračovať vďaka finančnej podpore sponzorov (Nadácia Ekopolis) vo výstavbe mostíkov a turistických prístreškov, v prerezávaní turistických chodníkov a ich oprave na území neštátnych subjektov v oblasti Západných Tatier - dolina Parichvost, Jalovecká a Bobrovecká dolina. V spolupráci s mimovládny organizáciami sa tiež plánuje zapojenie do problematiky riešenia vysokohorského odpadu na území národného parku.

(Zdroj: Správa TANAP)

Otvorili turistickú informačnú kanceláriu

Zvyšovanie informovanosti turistov o prírodných krásach, pozoruhodnostiach a podujatiach v mestskej časti Bratislava Devínska Nová Ves, jej okolí a rakúskom

hraničnom regióne je cieľom novovzniknutej turisticko informaçnej kancelárie.

Medzi základné služby poskytované turistickou informačnou kanceláriou patrí poskytovanie informácií o možnostiach turistiky na obidvoch stranách rieky Moravy so zameraním na prírodu a spoločnú históriu regiónu. Kancelária plánuje vydať doposiaľ chýbajúceho slovensko-nemeckého turistického sprievodcu. Bude obsahovať mapy jestvujúcich náučných chodníkov, cyklistických trás a turisticky atraktívnych miest s potrebnými informáciami. Verejnosti bude slúžiť aj päť informačných tabulí s mapou a informáciami v slovenskom a nemeckom jazyku inštalovaných v mestskej časti Devínska Nová Ves, ako aj dva internetové terminály umiestnené v supermarkete Terno a v budove miestneho úradu.

Okrem toho chce turistická informačná kancelária organizovať zaujímavé akcie pre verejnosť, ako sú exkurzie a prednášky. Exkurzie budú viesť vyšskolení sprievodcovia schopní sprevádzať v slovenskom, nemeckom a anglickom jazyku. Verejnosť sa môže už túto sezónu – od júla do decembra, zúčastňovať pravidelných peších exkurzií do prírody Devínskej Kobyly, nivy rieky Moravy, zameraných na zážitkové vnímanie prírody pre rôzne vekové a záujmové skupiny turistov. Ponuka bude obohatená aj o tematické exkurzie vedené odborníkom, exkurzie pre žiakov a exkurzie výlučne pre rakúskych návštevníkov. V rámci cezhraničnej spolupráce a rozvoja regiónu sa uskutoční aj 10 slovensko-nemeckých prednášok o prírode a spoločnej histórii na oboch stranách hranice. Výsledkom spolupráce s miestnymi, ako aj zahraničnými subjektmi bude vytvorenie spoločnej slovensko-rakúskej ponuky podujatí a zaujímavostí tak, aby sa navzájom dopĺňali.

Všetky informácie sú dostupné aj na samostatnej webovej stránke (www.tikdvnv.sk) alebo priamo v Turistickej informačnej kancelárii v Devínskej Novej Vsi.

KURZY

Úplný kurz permakultúrneho dizajnu

Hlavný lektor: Marcel Suško, Ing., Dip. Perm. Des.

Ďalší lektori: prizvaní lektori medzinárodnej Asociácie Permakultúry a odborníci vo vybraných špecializovaných oblastiach.

Miesto konania kurzu: Permakultúrny projekt Višňov Záhradná 70/7, 076 61 Višňov, okr. Trebišov

Termín: 31. august – 13. september 2006

Výukový jazyk: slovenčina a angličtina (kurz je otvorený pre slovensky, česky aj pre anglicky hovoriacich účastníkov zo zahraničia)

Náplň kurzu:

- 1) Úvodný 3-dňový kurz permakultúry: úvod, história, globálne problémy dnešného sveta, etika permakultúry, učebné metódy kurzu, princípy prírodných systémov, pavučina života, základné princípy permakultúry, aplikovaná spolupráca s prírodou a ľuďmi, starostlivosť o Zem, základné princípy permakultúrneho dizajnu, živá pôda, živá voda, vzduch, oheň a teplo, budovy, štruktúry, analýza prvkov, vstupy a výstupy, recyklácia a komplexné zužitkovanie odpadov, efektívne hospodárenie, skutočné bohatstvo, rastliny, stromy a vegetácia, zvieratá, pozorovanie pozemku, jedno praktické cvičenie, úvodný film o permakultúre v podaní jej zakladateľov, inšpirácie a príklady pre úspešný štart v našich podmienkach a i.
- 2) Úplný kurz permakultúrneho dizajnu: ekologická a zelená architektúra, zdravé domy, ekologické

stavebné materiály, stavebné metódy a techniky budovania z prírodných materiálov, alternatívne a prírode blízke spôsoby bývania, alternatívne technológie, čistejšie energie, obnoviteľné zdroje energie, prírodné energie, techniky a stratégie pre budovanie udržateľných komunit, participatívne plánovanie pre rozvoj komunit a sídiel, sociálna ekológia, stratégie pre zdravé mestá, bioregióny, školy, komunitné centrá, spoločenské záhrady, obce, farmy, rozvoj projektov, voda a vodný manažment, múdre a šetrné hospodárenie s vodou, vodné hospodárstvo, využitie zrážkovej vody pre zvýšenie produkcie v domácom systéme, aquakultúra, kanalizácia, komplexné čistenie odpadových a znečistených vôd, vegetačné čistiare odpadových vôd, flowformy, kompostovacie toalety, ekologické čistiace a pracie programy, regenerácia eutrofizovaných povrchových vôd, revitalizácia krajiny, komplexná ekologická obnova povodí, podnebie, mikroklimy, stratégie pre harmonizáciu miestnej klímy a stabilizáciu globálnych klimatických extrémov – povodní a sucha, stratégie pre rôzne klimatické oblasti, stratégie pre zaistenie čistej vody pre budúcnosť, prevencia konfliktov, zdravie a výživa, mandala prírodnej stravy, metódy pestovania zdravých potravín a stratégie pre rôzne prostredia, metódy bezorebného pestovania obilí a prírodné metódy pestovania, záhradnícke techniky, integrovaná ochrana proti škodcom, ako si založiť záhradku, komunitou podporované poľnohospodárstvo, lokálne schémy zásobovania zdravými potravinami, zaistenie sebestačnosti, obnova a zvyšovanie produkčného potenciálu, budovanie biologických zdrojov, biodiverzita a ochrana biologických druhov, semená a rastliny pre budúcnosť, synergická záhrada, biodynamický prístup, zachovanie a využitie pôvodných druhov, zaistenie trvalých výnosov, rekultivácia, regenerácia a oživovanie extrémne poškodených území, stratégie pre budovanie a zachovanie územného systému ekologickej stability krajiny, divá príroda - divočina, ochrana pôvodnej prírody a cenných oblastí, zachovanie prirodzených lesov a pralesov, lesy a lesný manažment, riadenie lesných oblastí, zakladanie nových lesov, prírodná sukcesia a stohovanie, jedlé lesné záhrady, integrované komplexné obhospodarovanie krajiny, stromy pre budúcnosť, vetrolamy a živé ploty, zvieracie krmné systémy, stromy pre pasienky, farmárstvo pre budúcnosť, spracovanie produktov, zdravá strava, living lightly – životný štýl s minimálnym negatívnym dopadom na prírodu a Zem, ekologická zodpovednosť v storočí plynutia, spotrebiteľská etika a kúpna sila, dizajn pre pracovné komunity a podniky, stavebná biológia a pracovné prostredie, prevencia rušivých vplyvov, vidiecky rozvoj a rozvoj udržateľného turizmu, manažment a ekonómia, múdrejšie peniaze, rozvoj lokálnej ekonomiky, lokálne systémy zamestnanosti a výmeny produktov a služieb, bezpečná ekonomika, etické investovanie, pomoc rozvojovým a ohrozeným oblastiam, prevencia chudoby a chorôb, regenerácia púštynných oblastí, efektívne stratégie vzdelávania a učenia, zelené školy, interaktívne a živé metódy učenia sa, sociálna psychológia, priority a efektívne rozhodovanie, rozhodovanie v komunitách, navrhovanie, metódy komplexného dizajnu, energeticky úsporné plánovanie, klasické prírodné profily – mierne a suché pásmo, prieskum a mapovanie, metódy pre veľkorozmerný dizajn, postup permakultúrneho dizajnu, analýza potrieb, neviditeľné štruktúry, organický dizajn, tvorivosť a umenie, príroda ako učiteľ,

prírodné vzory a okrajový efekt, obnova kontaktu so Zemou, objavovanie a utváranie harmónie, liečenie krajiny, práca s energiou, trvalé hodnoty krajiny, kľúčové body a línie, informačné systémy, udržateľné komunity a ich princípy a kritériá, skúsenosti z projektov a prípadové štúdie, projekty do rôznych prostredí, doplnkové videá, prezentácie, diapoziťvy, fotodokumentácie, dizajny, inšpirácie, odporúčané publikácie, zdroje ďalšieho vzdelávania a nadobúdania praxe, podujatia, medzinárodná Akadémia permakultúry a možnosti akčného učenia, absolventská prax, kritériá pre obdržanie diplomu a profesionálnej kvalifikácie v permakultúrnom dizajne.

Praktické lecie

Komplexný permakultúrny dizajn, jednotlivé praktické metódy pre analýzu pozemku a dizajn, záhradnícke techniky, mulčovanie, jazierko, zelená strecha, kompostovací záchod, budovanie z hlíny, budovanie ďalších štruktúr podľa priorít stanovených účastníkmi kurzu, siatie obilí pre pestovanie bezorebnou prírodnou metódou. V rámci voľného času možnosť zapojenia sa do prípravy prirodzenej stravy pre ostatných pod odborným alebo vlastným tvorivým vedením a do ďalších činností na farme (ručné kosenie, hrabanie sena, zber a spracovanie plodov, ručné dojenie, tradičná ručná výroba masla a domácich mliečnych výrobkov, pečenie celozrnného chleba, zber a sušenie liečivých bylín) alebo hlbšie poznávanie prírody.

Dizajn a jeho zameranie

Dizajn bude špecificky na tomto kurze zameraný na záhradu, dom so záhradou, malú farmu (5 ha), detailnejší dizajn štruktúr, pozemkov a budov. Každý účastník kurzu absolvuje v závere kurzu prácu na samostatnom a tímovom dizajne, ktorý komplexne preverí a potvrdí úspešné uplatnenie získaných poznatkov, schopností a zručností. Výsledný dizajn je podmienkou pre udelenie vysvedčenia a lektorský tím garantuje účastníkom jeho zvládnutie.

Súčasťou úplného kurzu je jednodenná exkurzia. Jeden deň bude úplne venovaný krajine a komplexnému živému porozumeniu vzťahov a väzieb. Integrovanou súčasťou kurzu sú zážitkové programy. Priestor pre otázky a odpovede študentov a samoštúdium v komplexnej odbornej knižnici. Každý absolvent obdrží medzinárodne akceptovaný certifikát o absolvovaní kurzu, účastníci úvodného kurzu obdržia certifikát o absolvovaní úvodného kurzu. Absolventi úplného kurzu získavajú ročné členské v medzinárodnej Asociácii permakultúry, plný informačný servis a zľavy na podujatia, kurzy, služby a ekologické výrobky. Každý absolvent obdrží zároveň učebnicu a balík informácií Asociácie permakultúry.

Kontakt pre ďalšie informácie o tomto kurze, ako aj o ďalších akciách: Marcel Suško, pramen.zivota@permakultura.sk, +421 (0)905 994 159

Čo je permakultúra? Je to komplexný dizajnerský systém chránený ochrannou známkou, v rámci čoho poskytuje záruku originálnej kvality. Funguje celosvetovo v mnohých krajinách a je pôvodom z Austrálie. Autorom a spoluzakladateľom systému je Bill Mollison. Zneužívanie a neoprávnené používanie tejto značky a slova je trestné. Kvalita je garantovaná certifikátom o absolvovaní úplného kurzu permakultúrneho dizajnu – Permaculture Design Certificate (PDC) - prostredníctvom Permaculture Institute of Australia, PO Box 1 Tyalgum, NSW 2484, Australia a oficiálnou registráciou jeho držiteľov.

Medzinárodná Asociácia permakultúry nezodpovedá za kvalitu kurzov, ktoré prebiehajú mimo túto sieť a nemajú priame prepojenie na pôvodný prúd permakultúry a jej zakladateľov, učiteľov a špecialistov.

Ďalšie aktuálne informácie

V prípade, že máte záujem o ďalšie informácie, informácie o podujatiach a ďalších kurzoch, vzdelávacích publikáciách, atď., napíšte nám. Na základe vašej osobnej žiadosti vás radi zaradíme do databázy pre zasielanie aktuálnych informácií.

Ponuka pre zapojenie sa do pracovného tímu a aktívneho členstva

V prípade záujmu o zapojenie sa do pracovného tímu a aktívneho členstva v PRAMENI ŽIVOTA – Spoločenstve pre živú krajinu pre rozvoj lokálnych, národných a medzinárodných projektov permakultúry a pomoc rozvojovým krajinám, kontaktujte pramen.zivota@permakultura.sk / tel. 00421 (0)904 994 159. Základné informácie nájdete na www.lifespring.permakultura.sk

ODPAD

Spaľovne odpadu nedokážu vyrábať zelenú energiu

Aktuálna štúdia Priateľov Zeme spochybnila tvrdenia, že spaľovne odpadu sú schopné vyrábať „zelenú“ či „obnoviteľnú“ energiu. Podľa výsledkov analýzy totiž produkujú viac emisií oxidu uhličitého ako elektrárne, ktoré využívajú zemný plyn. Energetické využívanie spaľovní odpadu teda nemožno považovať za spôsob, ako zmierňovať vplyv ľudskej činnosti na klimatické zmeny.

Britskí Priatelia Zeme porovnávali dopady viacerých technológií výroby energie. Spaľovne, ktoré sú využívané len na výrobu elektriny, v súčasnosti v porovnaní s elektrárnami na zemný plyn produkujú o 33 % viac skleníkových plynov. Do roku 2020 ich však budú podľa záverov analýzy produkovať až o 78 % viac ako elektrárne na zemný plyn a len o 5 % menej ako uhoľné elektrárne. V súčasnosti spaľovne, ktoré „zhodnocujú“ odpad nielen na výrobu elektriny, ale aj tepla, produkujú zhruba rovnaké množstvo emisií CO₂ ako elektrárne na zemný plyn.

Pre stabilitu klímy je podľa britských prepočtov najlepším riešením vysoká miera triedenia, recyklácie a kompostovania odpadu. Zvyšný odpad by mal byť zlikvidovaný pomocou tzv. mechanicko-biologickej úpravy tak, aby len malá časť odpadov končila na skládkach.

Ak vlády členských štátov Európskej únie deklarujú, že ich prioritou je tzv. zelená energia, mali by zaujať zásadný postoj a nepodporovať budovanie nových spaľovní, ktoré majú produkovať energiu. Takzvané energetické využitie odpadu totiž znamená spaľovanie plastov a ďalších látok s vysokým obsahom fosilných palív, ktoré vedú k produkcii skleníkových plynov.

Problém energetického využitia spaľovní upravuje aj nová odpadová stratégia, ktorú v decembri m. r. predložila Európska komisia. Environmentálne organizácie vrátane Priateľov Zeme-SPZ v tejto súvislosti vyzvali Komisiu aj ministrov životného prostredia, aby návrh zmenili a uprednostnili recykláciu pred spaľovaním. Návrhom odpadovej stratégie sa čoskoro bude zaoberať Európsky parlament. Organizácie tiež žiadajú, aby z fondov EÚ predstali byť dotované spaľovne na úkor recyklačných zariadení.

(Zdroj: Priatelia Zeme-SPZ)

POZVÁNKA

Leto so Slovenským bankským múzeom

Zaujímavé stretnutia, neobyčajné zážitky, podmanivé prostredie Banskej Štiavnice... to sú atribúty podujatí, ktoré počas leta pre obyvateľov a návštevníkov mesta pripravilo Slovenské bankské múzeum (SBM). Vo výstavných priestoroch

toroch SBM v Berggerichte je od konca júna inštalovaná výstava **VIII. trienále drobnej plastiky a kresby**. Trienále sprevádza spoločná výstava Milana Lukáča a Miroslava Šnajdra Človek v prírode, príroda v človeku v Galérii Jozefa Kollára. Výstava VIII. trienále drobnej plastiky a kresby predstavuje súčasné slovenské umenie v tvorivej konfrontácii s dielami európskych tvorcov. Na výstave sa prezentuje cca 102 diel od 38 slovenských autorov a 12 diel autorov z Francúzska, Nemecka, Česka, Rakúska, Moldavska, Chorvátska a Mexika. Výstava Človek v prírode, príroda v človeku prezentuje najnovšiu tvorbu slovenského výtvarníka Milana Lukáča a českého výtvarníka Miroslava Šnajdra. Výstavy potrvajú do 20. augusta 2006.

Na ďalšej výstave s názvom **Krása lastúr** sa návštevníci prostredníctvom posterov zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši a ukážok zo zbierky štiavnického odborníka J. Šteffeka môžu zoznámiť s máľkými. Táto výstava je inštalovaná vo výstavných priestoroch Kammerhofu a potrvá do 31. augusta.

Nesporne príťažlivé pre milovníkov divadla, umenia a histórie sú **nočné prehliadky banskoštiavnického Starého zámku**. Noci na Starom zámku sa tentoraz budú niesť v znamení Variácií na Shakespeara 2. Tento, už **štvrtý ročník nočných divadelných predstavení**, bude rovnako ako v minulom roku zábavný, na úkor diel W. Shakespeara. Po prvý raz sa zopakuje téma, nie však samotné príbehy. Studnica diel tohto autora je takmer nevyčerpatelná, a tak organizátori po vlnajšom úspechu opäť siahli po jeho klenotoch a opäť ich trochu... upravili. Diváci si budú môcť vychutnať Sen noci svätéhojanskej, príbehy o Othellovi a kupcovi benátskom a Koniec všetko napravi. Zárukou dobrej zábavy sú štiavnickí herci a skupina historického šermu Bojník. Divadelné noci na Starom zámku sa udejú v sobotu 5., 12. a 19. augusta a 9. septembra.

Okrem toho si návštevníci Banskej Štiavnice môžu pozrieť stále **expozičné SBM**.

Mineralogická expozičia (pon. – ned. 9. – 17. hod., štvrtok do 19. hod.) ponúka prehľadku minerálov z 5 kontinentov. Banské múzeum v prírode – Skanzen (ut. – ned. 9. – 17. hod., sobota do 19. hod.) je jedinečnou expozičiou s možnosťou vstupu do bane. **Expozičia Baníctvo** na Slovensku, zameraná na prierez baníctva a s ňou spojeného rozvoja mesta, je v Kammerhofe (pon. – ned. 9. – 17. hod., nedeľa do 19. hod.). Galéria Jozefa Kollára ponúka expozičnú **Výtvarné umenie** už od 15. storočia (pon. – ned. 9. – 17. hod., utorok do 19. hod.) a **Starý zámok**, ktorý sám osebe je architektonickým skvostom, je sídlom šiestich expozičných celkov pon. – ned. 9. – 17. hod, streda do 19. hod.). Nový zámok okrem výnimočného pohľadu na mesto ponúka aj expozičnú protitureckých bojov na Slovensku (pon. – ned. 9. – 17. hod., piatok do 19. hod.).

Jedinečná štôlna Glanzenberg sa preslávila tým, že do nej ferali kráľovské návštevy Banskej Štiavnice. V novodobej histórii ju navštívili o. i. prezident SR Rudolf Schuster a monacký princ Albert. Otvorená bola v júli 2003. Štôlnu si záujemcovia môžu pozrieť od pondelka do soboty každý deň, vždy v jednom vstupe o 14. hod. (Pre vopred nahlásené návštevy možnosť prehliadky v dohodnutý deň a hodinu.)

VÝSTAVY

AQUA 2006 je za nami

Medzinárodná špecializovaná výstava vodného hospodárstva, hydroenergetiky, ochrany životného prostredia, komunálnej techniky a rozvoja miest a obcí AQUA znamená najvýznamnejšie stretnutie vodohospodárov na Slovensku. Tento rok v júni sa konala v Trenčíne už po trinásťkrát. Je potešiteľné, že táto výstava má

každým rokom väčší počet vystavovateľov. Tohto roku ich bolo 131 hlavne zo Slovenska a z Českej republiky. Okrem týchto krajín tu malo svoje zastúpenie aj ďalších 7 európskych krajín.

Významnou súčasťou sú dve súťaže - Zlatá AQUA 2006 a Modrý akvadukt.

Ocenenia v súťaži Zlatá AQUA 2006 si v kategórii výroby odniesli:

1. Jihomoravská armatúrka, s. r. o.
Podzemný hydrant SUPRA PE 280 V. Pozoruhodný výrobok ocenený aj Zlatou medailou v Brne. Jeho vonkajšia konštrukcia je z polyetylénu, čo má pri realizácii značné výhody.
2. BIOCLAR, a. s.
Domová čistiareň odpadových vôd B6. Zrejme dobré čistiace parametre a široká kapacitná škála výrobkov boli dôvodom prečo komisia ocenila tento výrobok
3. KEMIFLOC Slovakia, s. r. o.
Zmesový roztok síranu železitého PIX-XL 2A. Zmesový koagulant na potlačanie rozvoja vlákniťých baktérií v ČOV.

V kategórii technológie:

1. HAWLE, s. r. o.
Redukčný ventil pre rôzne tlakové zóny. Umožňuje zníženie vstupného tlaku do vodovodnej siete pomocou programovateľného zariadenia.
2. Výskumný ústav vodného hospodárstva Bratislava
Environmentálne technológie pre ochranu zdrojov podzemných vôd priepustnými stenami a clonami.
3. DHI Slovakia, s. r. o.
MIKE 21 C, hydrodynamický model. Aplikácia hydrodynamického modelu na prúdenie vody v korytách tokov a v inundačných územiach.

Cieľom súťaže **Modrý akvadukt** je podporiť estetickú úroveň výstavy. Porota hodnotila estetické a účelové pôsobenie architektonického stvárnenia expozičie, vloženie invenciu a inováciu. Porota ocenila tieto expozičie:

1. miesto - **Energie AG**
2. miesto - **PROXIMA 76, s. r. o., Bratislava**
3. miesto - **Slovenské elektrárne, a. s.**
Cenu Milana Topoliho za prínos vo vodnom hospodárstve za rok 2006 získal Ing. Dušan Palko.

Slávnostné otvorenie výstavy spestril krst publikácie **Vodárenstvo I**, ktorej autorom je prof. Ing. Jozef Kriš, PhD. a kolektív.

Výstava AQUA 2006 mala aj zaujímavý sprievodný program. Novinkou bol program pre školy, ktorý pripravila Asociácia vodárenských spoločností. Slovenský národný komitét IWA pripravil už tradične vedeckú konferenciu tentokrát na tému **Minulosť a budúcnosť zdravotno-technických stavieb**. Asociácia čistiareňských expertov zabezpečila odborný seminár ČOV Trenčín pravý breh – implementácia projektu ISPA. Slovenská komora stavebných inžinierov Bratislava – regionálne združenie Trnava, vodohospodárska sekcia zorganizovali seminár **Nové trendy vo vodnom hospodárstve**.

Keď sa na výstavu pozrieme komplexne, mohli by sme byť s ňou spokojní. Je tu však jeden háčik, a tým je návštevnosť výstavy a aj jej sprievodných programov. Na to, že je to naozaj najvýznamnejšie stretnutie vodohospodárov na Slovensku, žiadalo by sa vytvoriť podmienky aj pre návštevu stredných odborných kádrov, vysokoškolákov študujúcich vodné odbory a pod. Vo všeobecnosti klesá záujem o domáce exkurzie do výroby, na stavby. Pracovníci z projekcií, investícií a prevádzok sa na odborné akcie dostávajú len veľmi sporadicky. Nie je zabezpečený odborný rast pracovníkov, ktorí sú priamo vo výrobné sfére. Peniaze idú predovšetkým na zahraničné exkurzie, ktoré rozširujú

síce všeobecný rozhlád účastníkov, ale pre aplikovanie v domácich podmienkach sú väčšinou nepoužiteľné. Tu by mohla zohrať väčšiu úlohu aj Slovenská vodohospodárska spoločnosť (SVHS), avšak bez podpory organizácií nie je schopná túto úlohu splniť. Časy, kedy Váhostav, Hydrostav, ale aj podniky vodární a kanalizácií podporovali aktivity SVHS sú už len minulosťou.

Ide však o to, aby sme na výstavu AQUA neprichádzali len pasívne, ale aby sme hľadali cesty, ako ju oživiť a zvyšovať jej informačnú hodnotu.

Ján Lichý
SVHS

KONFERENCIE

Konferencia o krajinnom inžinierstve

V dňoch 21. a 22. septembra 2006 sa v priestoroch Českej poľnohospodárskej univerzity v Prahe uskutoční konferencia s názvom Krajinne inžinierstvo 2006. Konferenciu organizuje Česká spoločnosť krajinných inžinierov a Český zväz stavebných inžinierov v spolupráci s Úniou krajinných inžinierov Slovenska, Odborom vodného hospodárstva Českej akadémie poľnohospodárskych vied, Poľnohospodárskou vodohospodárskou správou a Českou poľnohospodárskou univerzitou v Prahe. V troch sekciách sa účastníci konferencie budú zaoberať vodným hospodárstvom krajiny, stavbami pre plnenie funkcie lesa a krajinným plánovaním a pozemkovými úpravami.

Prihlášky: Ing. František Kulhavy, CSc., Nová 209, 530 09 Pardubice (fr_kulhavy@quick.cz). Podrobný program a prihlášky na <http://web.quick.cz/cski>

2. ročník konferencie zameranej na prezentáciu dostupnosti environmentálnych informácií a využívanie informačných technológií pri ich spracovaní

Enviro-i-fórum 2005 - prvý ročník konferencie odštartoval novú tradíciu

Vývoj v environmentálnej oblasti možno charakterizovať sústavným nárastom záujmu o životné prostredie a dianie okolo nás. Tieto informácie sú však potrebné aj pri príprave rôznych projektov, ktoré sú časťou žiadostí o finančné prostriedky. Vstupom Slovenska do Európskej únie sa rozšírili možnosti porovnávania stavu životného prostredia medzi krajinami EÚ 25. V zmysle novej legislatívy sa pripravujú viaceré projekty, ktoré by mali dostupnými environmentálnymi informáciami zlepšiť rozhodovacie procesy a umožniť lepšiu informovanosť verejnosti o týchto rozhodovacích procesoch, s možnosťou zasiahnuť do nich svojím vyjadrením. V neposlednom rade v samotnej Ústave Slovenskej republiky je zakotvené právo každého občana SR na včasné a pravdivé informácie o životnom prostredí.

Kde však tieto informácie nájsť?

Kedy a ako sa môže občan zapojiť do rozhodovacích procesov?

Ktoré inštitúcie poskytujú služby v oblasti spracovania environmentálnych informácií?

Kto sú prevádzkovatelia takýchto informačných systémov?

Aké technológie používajú na svoju prevádzku?

Čo poskytujú rôznym skupinám užívateľov?

Odpovede na tieto otázky boli hlavným cieľom prvého ročníka konferencie Enviro-i-fórum 2005. Konferencia sa konala pod záštitou ministra životného prostredia SR dňoch 15. - 17. júna 2005 v priestoroch Technickej univerzity vo Zvolene. Samotný názov konferencie symbolizuje jej poslanie - odborné fórum o dostupnosti environmentálnych informácií a využívaní informačných technológií pri ich spracovaní.

Na Slovensku, na rozdiel od iných krajín, chýbalo podujatie, ktoré by komplexne prezentovalo výsledky prác z oblasti informatizácie údajov o životnom prostredí odbornej verejnosti. Centrum environmentalistiky a informatiky Slovenskej agentúry životného prostredia (CEI-SAŽP) je organizácia zaoberajúca sa budovaním rezortného informačného systému. Preto sa rozhodla vytvoriť tradíciu podujatia, ktoré bude na odbornej úrovni prístupovať a zviditeľňovať prácu rezortných, ale aj mimorezortných inštitúcií v danej oblasti.

Nie náhodou sa prvý ročník Enviro-i-fóra konal na akademickej pôde v priestoroch Technickej univerzity vo Zvolene. Jej štyri fakulty - lesnícka, drevárska, ekológia a environmentalistiky, environmentálnej a výrobné techniky, pripravujú budúcich odborníkov pre rôzne oblasti životného prostredia. V mnohých rezortných inštitúciách v súčasnosti pracujú absolventi tejto univerzity. Aj súčasné vedenie TU vo Zvolene od začiatku chápalo význam takéhoto fóra a aktívne sa podieľalo na jeho spoloorganizovaní.

Enviro-i-Fórum 2005 bolo určené odbornej verejnosti, najmä zástupcom verejnej správy, samosprávy, vedeckých inštitúcií, univerzít, súkromných spoločností, tvorcami a správcami informačných systémov majúciich vzťah k životnému prostrediu a ich koncovým užívateľom.

O slávnostné otvorenie konferencie sa postaral minister životného prostredia SR László Miklós, ktorý aj slávnostne uviedol do života nový informačný portál o životnom prostredí - enviroportal.sk.

Samotný program konferencie prebiehal súbežne v niekoľkých programových blokoch. S najväčším záujmom sa stretli najmä sekcie Informačné systémy o životnom prostredí a Informácie o životnom prostredí na internete. Trojdňový maratón prezentácií, množstvo zaujímavých príspevkov, posterové prezentácie, inšpirujúce nápady, diskusie, nové kontakty... Mnohé inštitúcie ukázali svoje konkrétne výsledky, technologické riešenia, webové stránky ako zdroje informácií. A neboli to len štátne organizácie, ale aj súkromné spoločnosti, resp. mimovládne organizácie, napr. Greenpeace. Keďže životné prostredie nemá hranice, organizátori pozvali aj kolegov z Českej republiky, aby prezentovali ich skúsenosti v danej oblasti. Samozrejme, že sa hovorilo aj o problémoch a negatívnych skúsenostiach, najmä sekcia informačných systémov úradov životného prostredia bola v tomto smere zaujímavá... Taká bola atmosféra 1. ročníka Enviro-i-fóra.

Snahou organizátorov bolo prizvať ľudí pracujúcich v environmentálnej oblasti, aby prezentovali výsledky svojej práce a práce svojich inštitúcií. Prizvať tiež ľudí, ktorí sa zaujímajú o životné prostredie, predstaviť inštitúcie rezortu životného prostredia. Víťani však boli aj všetci ostatní, ktorí sa venujú problematike práce s dátami v tejto oblasti a využívajú k tomu informačné technológie.

Pri plánovaní 1. ročníka konferencie boli určité obavy, s akým záujmom sa na Slovensku stretne. Bez mála 80 referátov a celkovo 210 účastníkov nám však potvrdilo,

že takéto podujatie je potrebné. Účastníci konferencie boli požiadaní o vyplnenie dotazníkov, ktoré organizátorom slúžili ako pomôcka pri plánovaní ďalších ročníkov. Až 70 % účastníkov podporilo každoročné organizovanie konferencie a 30 % dalo prednosť dvojročnej perióde. Závažnou informáciou z dotazníkov bol fakt, že až 75 % účastníkov si myslí, že dostupnosť informácií a služieb štátu, úradov ŽP a samospráv na internete je nedostatočná! A to sa samotnej konferencie zúčastnilo až 67 pracovníkov krajských resp. obvodných úradov životného prostredia. Táto informácia je jednak výzvou pre všetkých, ktorí pracujú v tejto oblasti a pre organizátorov zároveň potvrdením významu konania Enviro-i-fóra.

Enviro-i-fórum 2006 sa bude konať 18. - 20. októbra 2006

Na základe pozitívnych ohlasov na 1. ročník konferencie sa preto organizátori rozhodli pokračovať v jeho organizovaní aj v roku 2006. Cieľ je rovnaký - oboznámiť odbornú verejnosť s existujúcimi informáciami o životnom prostredí a s novinkami v oblasti environmentálnej informatiky.

Pôvodný termín konferencie Enviro-i-fórum 2006 bol stanovený na 13. - 15. júna 2006. Rozhodnutie o vypísaní predčasných parlamentných volieb na 17. júna 2006, organizátorov (CEI-SAŽP, MŽP SR, TU vo Zvolene) ale viedlo k rozhodnutiu presunúť termín konania do neskoršieho obdobia po voľbách. Týmto presunom chceme umožniť v ucelenom, krátkom priestore oboznámiť sa s dostupnosťou environmentálnych informácií pracovníkom štátnej správy, ktorí obsadia svoje pozície podľa výsledkov parlamentných volieb. Zároveň ich vystúpenia umožnia predstaviť plány na najbližšie obdobie. **2. ročník konferencie Enviro-i-fórum 2006 sa preto uskutoční v dňoch 18. - 20. októbra 2006** v priestoroch Technickej univerzity vo Zvolene.

Konferencia nadväzuje na úspešný 1. ročník a je zameraná na prezentáciu dostupnosti environmentálnych informácií a využívanie informačných technológií pri ich spracovaní. Je určená pre odbornú verejnosť, najmä pre zástupcov verejnej správy, samosprávy, vedeckých inštitúcií, škôl, súkromných spoločností, tvorcov informačných systémov o životnom prostredí a ich koncových užívateľov, ale je vhodná aj pre širokú verejnosť, ktorej nie je ľahostajné okolie životného prostredia. Konferencia dáva priestor na výmenu skúseností a prezentáciu prevádzkovaných alebo pripravovaných informačných projektov na zber, spracovanie, analýzu, publikovanie a sprístupňovanie environmentálnych informácií.

Program konferencie bude prebiehať v jednotlivých odborných sekciách s nasledovným tematickým zameraním:

- Medzinárodná a národná legislatíva a spracovanie informácií o životnom prostredí
- Informačné systémy o životnom prostredí
- Informatizácia štátnej správy v životnom prostredí na Slovensku
- Informácie o životnom prostredí na internete
- Informačné technológie v environmentálnej výchove

Všetky informácie o 2. ročníku konferencie sú dostupné na adrese www.sazp.sk/enviroiforum

Výber z programu:

- Internetový portál o komunálnom odpade
- Web aplikácie s väzbou na údaje DPZ a agrometeorologického modelovania vytváraných na VÚPOP
- WEB aplikácie veterinárneho geografického informačného systému spravovaného VÚPOP
- Environmentálne právo formou e-learningu
- IKT a environmentálna výchova v primárnom vzdelávaní

- Aplikácia environmentálnych informácií z internetu v učive technických disciplín na základných školách
- Informačný systém pre spoločnosti pracujúce v oblasti odpadového hospodárstva a recyklácie
- CPD VISU - ZBGIS - teória, prax a stav projektu
- Implementácia INSPIRE v SR a v ČR
- Využitelnosť 3D modelovania povrchu terénu v rozvojových dokumentoch
- IS EIA - posudzovanie vplyvov na životné prostredie
- Legislatívne východiská budovania ISÚŽP
- Technické zabezpečenie prevádzky ISÚŽP, vývoj a prevádzka web stránok ÚŽP
- Prístup ČR k riešeniu informatizácie ÚŽP
- Sk-Reportnet

Kontakt: www.sazp.sk/enviioforum
enviioforum@sazp.sk

Zdravie a životné prostredie

Nové výzvy a perspektívy spoločné pre oblasti zdravia a životného prostredia
 (The Central & Eastern Europe Conference on Health and the Environment - New

Challenges and Perspectives in Health and the Environment) - druhá konferencia zo série dvojročných konferencií konaných v strednej a východnej Európe).

Otázky životného prostredia a otázky vývoja verejného zdravia sa chápu stále viac integrovane. **Zdravie** sa chápe ako rozhodujúci predpoklad pre rozvoj spoločnosti a **životné prostredie** je považované za dôležitý faktor rozvoja zdravia. Určiť jednoznačnú závislosť medzi zdravím populácie a kontamináciou životného prostredia vznikajúcou nárastom rôznych priemyselných činností, ťažobným priemyslom, vojenskými aktivitami a inými činnosťami nie je úplne možné a ani jednoduché.

S cieľom podporiť vzájomnú spoluprácu medzi technickými inžiniermi, toxikológmi, akademickými a vedeckými odborníkmi, ako aj študentmi v oblasti zdravia a životného prostredia z USA a krajín strednej a východnej Európy, sa v dňoch 24. - 27. 10. 2004 v Prahe uskutočnil prvý ročník zo série **dvojročných medzinárodných konferencií** Central and Eastern European Environmental Health Conference: International Health Sciences Solving Common Problems.

Druhý ročník medzinárodnej konferencie sa bude konať v dňoch 22. - 25. 10. 2006 v Bratislave (Radisson SAS Carlton hotel) s podporou významných medzinárodných organizácií, akými sú US EPA (Americká agentúra pre ochranu životného prostredia), US NIEHS (Americký národný inštitút pre výskum environmentálneho zdravia), Texas A&M University USA a EEA (Európska environmentálna agentúra). Hlavnými organizátormi konferencie sú Slovenská zdravotnícka univerzita a US EPA v spolupráci s Úradom verejného zdravotníctva SR, Slovenskou agentúrou životného prostredia, Babes Bolyai University z Rumunska, US NIEHS a so School of Rural Public Health, Texas A&M HSC z USA.

Konferencia je zameraná na päť hlavných cieľov:

1. Poskytnúť vhodnú platformu pre odborné diskusie a rozširovanie vedeckých poznatkov vedeckých pracovníkov, inžinierov a iných odborníkov z USA a Európy, súvisiace s problematikou vplyvu životného prostredia na zdravie obyvateľstva.
2. Prispieť k výmene skúseností v oblasti nových prístupov k charakteristike a hodnoteniu rizík.
3. Podporiť vzájomné diskusie na zlepšenie metód v oblasti risk manažmentu a remediácií.

4. Venovať pozornosť metódam na hodnotenie závislosti medzi expozíciou a chorobami.
5. Poskytnúť priestor pre diskusiu o zlepšených metódach komunikácie v oblasti rizík.

Hlavnými témami druhého ročníka medzinárodnej konferencie sú:

- vystavenie vonkajšiemu a vnútornému znečisteniu ovzdušia a možný dopad na zdravie ľudí,
- vystavenie znečisteniu pitnej, povrchovej vody a vody pre rekreačné účely a možný dopad na zdravie ľudí,
- úloha pôdy vo vzťahu k ľudskému zdraviu a ekosystémom,
- environmentálne zdravie - epidemiologické štúdie,
- environmentálne zdravie, toxikologické štúdie - POPs, endokrinné rozvracače, environmentálne karcinogény,
- zdravie detí,
- hodnotenie zdravotných a ekologických rizík,
- vývoj technológií v oblasti remediácií ťažobných, poľnohospodárskych a vojenských lokalít,
- riadenie rizík a remediácie,
- politické nástroje a informačné systémy environmentálneho zdravia.

Ďalšie informácie o medzinárodnej konferencii sú prístupné na: <http://www.ceeche.org>

PROJEKTY

Trvalo udržateľný rozvoj, separácia a recyklácia

Čistota prostredia, v ktorom žijeme, nakladanie s odpadom, ktorý denne produkuje, finančné náklady spojené s údržbou čistoty nášho okolia, likvidáciu a separáciu komunálneho odpadu sú problémom, ktorý viedol kolektív pracovníkov Slovenskej agentúry životného prostredia vypracovať environmentálny projekt **Trvalo udržateľný rozvoj, separácia a recyklácia**. Projekt bol v januári tohto roku podaný na Recyklačný fond a následne schválený. Jeho aktivity budú financované z prostriedkov Recyklačného fondu a SAŽP sa podieľa na spolufinancovaní projektu 10 % rozpočtových nákladov.

Projekt je zameraný hlavne na propagáciu separovaného zberu a zhodnocovanie odpadu v rámci trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti. Jeho cieľom je šíriť environmentálne povedomie a výchovu k trvalo udržateľnému rozvoju, zvýšiť celkovú informovanosť verejnosti o problematike separovaného zberu a zhodnocovania odpadu, ktorú podporuje aj Recyklačný fond. Jeho prostredníctvom sa budú môcť predstavitelia samosprávy miest a obcí, zástupcovia škôl a environmentálnych mimovládnych organizácií na celom území Slovenska dozvedieť o možnostiach a výhodách separovaného zberu z hľadiska ekonomického i z hľadiska starostlivosti o životné prostredie, a to práve znížením množstva odpadu odvázaného na skládky a do spaľovni.

Ciele projektu budú napĺňané predovšetkým prostredníctvom odborných seminárov pre zástupcov

samospráv pod názvom: **Separácia a recyklácia odpadu v obci - aktuálne informácie** z dielne SAŽP, MŽP SR, RF, Združení miest pre separovaný zber a MVO. Celkovo bude v priebehu mesiacov september až december 2006 zorganizovaných 8 až 10 jednodňových odborných seminárov pre túto cieľovú skupinu, postupne pre všetky kraje. **Prvý sa uskutoční už 19. septembra 2006 v priestoroch Slovenskej agentúry životného prostredia v Banskej Bystrici.** Vedomosti získané na seminári by mali napomôcť predstaviteľom samosprávy miest a obcí zorientovať sa v súčasnej legislatíve a získať informácie o možnosti financovania svojich projektov zameraných na separáciu a recykláciu odpadu v obciach. Seminára budú členené na dve časti. Prvá je teoretická, v rámci ktorej sa lektori zamerajú na nasledovné témy:

- Povinnosti obce pri zabezpečovaní separovaného zberu vyplývajúce zo zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch,
- Poskytovanie prostriedkov z Recyklačného fondu,
- Význam evidencie odpadov v systéme riadenia odpadového hospodárstva na komunálnej úrovni,
- Informačný systém na podporu zhodnocovania komunálneho odpadu v SR,
- Elektronický portál odpadového hospodárstva,
- Prezentácia prípadových štúdií - skúseností z obcí, kde separácia a recyklácia prebieha s finančnou podporou Recyklačného fondu.

Tematická exkurzia je druhou časťou odborného seminára a uskutoční sa prehliadkou prevádzky firmy Elektro Recycling, s. r. o., Slovenská Ľupča, ktorá sa zaoberá spracovaním elektrozariadení. Pre účastníkov seminárov východného Slovenska je plánovaná exkurzia do prevádzky firmy V.O.D.S., a. s., Košice s ukážkou zhodnocovania pneumatík.

Keďže cieľom projektu je osloviť a informovať aj širokú verejnosť na celom území Slovenska s danou problematikou, odborní pracovníci Stredísk environmentálnej výchovy SAŽP pripravujú semináre s podobnou tematikou pre pedagogických pracovníkov a trénerov environmentálnej výchovy v rámci svojho regiónu na príslušných SEV SAŽP.

Súčasťou projektu je aj propagačno-osvetová činnosť. V rámci nej bude vydané CD s textovým a obrazovým materiálom o prezentovaných projektoch, informáciách o legislatíve v oblasti nakladania s odpadom, o možnostiach prevencie vzniku odpadu, zbere, triedení a zhodnocovaní odpadov. Pre školských pracovníkov, trénerov vzdelávania k trvalo udržateľnému rozvoju, ale aj starostov obcí, účastníkov seminárov bude pripravený náučný film na DVD a VHS nosičoch s názvom Odpad alebo surovina.

V prípade záujmu je možné sa o projekte dozvedieť viac na stránke www.sazp.sk. Ak vás daná problematika oslovila a chceli by ste sa odborných seminárov zúčastniť, informácie získate na e-mailovej na adrese: dagmar.rajcanova@sazp.sk alebo jana.nekypova@sazp.sk, ale taktiež telefonicky na tel. čísle 048/ 4374 173, 4374 178.

SIŽP

Vojenské lesy dostali za poškodenie biotopov pokutu 200 tisíc korún

Slovenská inšpekcia životného prostredia, Inšpektorát životného prostredia v Bratislave, ukončila prešetrovanie dvoch prípadov poškodenia biotopov európskeho a národného významu vo vojenskom obvode Žahorje. Vojenským lesom a majetkom SR, štátny podnik Pliešovce, uložila za to pokutu 200 000 korún.

Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny sa na zasahovanie do biotopu európskeho alebo národného významu, ktorým sa môže biotop poškodiť alebo zničiť, vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody. Lesníci z Vojenských lesov na Záhorí takýto súhlas - z Obvodného úradu životného prostredia v Malackách - nemali a v lesnom hospodárskom celku Bažantnica poškodili pri ťažbe dreva najmä cenné jelšové porasty. V uvedenej lokalite sa tým zmenila biodiverzita a lesná mikroklima, došlo k uvoľneniu a pohybu zvýšeného množstva anorganických živín, k akcelerácii rozkladu humózných častíc v pôde a nárastu nitrofilných druhov rastlín.

Vo vojenských obvodoch sa v dôsledku špecifického režimu, ktorý obmedzuje vstup verejnosti do nich, zachovali mnohé vzácne druhy fauny, flóry a biotopov. O to dôslednejšie si ich musíme chrániť. Vstupom do Európskej únie sa naša republika tiež zaviazala dodržiavať smernicu únie o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ktorá bola implementovaná do nášho zákona o ochrane prírody a krajiny.

PUBLIKÁCIE

Nové publikácie EEA k dispozícii v SAŽP

Poľnohospodárstvo a životné prostredie v EÚ -15 – indikátorová správa IRENA

Fungovanie IRENA (Indicator Reporting on the Integration of Environmental Concerns into Agriculture Policy) je spoločnou úlohou niekoľkých DG Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry vyvinúť agro-environmentálne indikátory na monitorovanie integrácie environmentálnych záležitostí do Spoločnej poľnohospodárskej politiky (CAP) EÚ. Táto správa poskytuje hodnotenie pokroku vo vývoji a interpretácii agro-environmentálnych indikátorov určených v COM (2000) 20 počas fungovania IRENA. Správa stavia na viac ako 35 podrobných indikátorových údajových listoch, ktoré možno nájsť na stránke IRENA: <http://webpubs.eea.europa.eu/content/irena/index.htm>.

Integrácia životného prostredia do poľnohospodárskej politiky EÚ – správa o hodnotení indikátorov IRENA

Cieľom tejto správy je poskytnúť pravdivý obraz o pokroku, dosiahnutých výsledkoch a prekážkach v integrácii environmentálnych otázok do poľnohospodárskej politiky EÚ. Je založená na indikátoroch vyvinutých v rámci fungovania IRENA. Rieši i nedostatky v implementácii tejto politiky na úrovni členských štátov EÚ. Príklady politiky z niektorých členských štátov majú ukázať dobrú implementáciu alebo navrhovanie agro-environmentálnej politiky. Vzhľadom na rozsah fungovania IRENA je analýza zameraná na krajiny EÚ -15.

Vývoj smerom k zastaveniu straty biodiverzity do 2010

Postupný úbytok biologickej diverzity a jej komponentov, génov, druhov a ekosystémov je otázkou globálneho záujmu. Výskum ukázal, že diverzita, rovnako ako identita rôznych druhov má podstatný vplyv na rozsah a stabilitu ekologických procesov, ktoré prebiehajú na úrovni ekosystémov. V roku 2004 bola celková úroveň implementácie Stratégie EÚ pre biodiverzitu, ako aj akčných plánov jednotlivých členských štátov EÚ posúdená ako nízka. Záverečný odkaz z Malahide predstavuje 18 prioritných úloh pre zastavenie straty biodiverzity, z ktorých mnohé vyjadrujú potrebu spolupráce medzi sektormi a integrá-

ciu otázok biodiverzity do ostatných politik. Táto správa hodnotí poľnohospodársku pôdu, lesy, sladkovodné ekosystémy, ekosystémy morí a pobreží, mokrade a horské ekosystémy s cieľom nájsť dôkaz pokroku - alebo dôkaz o nedostatku pokroku - smerom k cieľu zastaviť úbytok biodiverzity do roku 2010.

Prioritné otázky v životnom prostredí Stredozemia

Táto správa je produktom EEA a UNEP/MAP. Jej cieľom je identifikovať prioritné zóny znečistenia a otázky objavujúce sa v oblasti Stredozemného mora. Správa sa nepokúša podať celkový prehľad o životnom prostredí Stredozemného mora. Namiesto toho sa sústreďuje na špecifické otázky, ktoré najviac súvisia s trvalo udržateľným rozvojom oblasti a ktoré boli takto stanovené v predchádzajúcich správach EEA (EEA, 1999, 2002).

Doprava a životné prostredie: čelíme dileme

Správa predstavuje súhrn 10-tich vybraných otázok zo súboru indikátorov pre dopravu a environmentálnu integráciu z EEA TERM-u (reportingový mechanizmus pre dopravu a životné prostredie). Jej cieľom je indikovať niektoré z hlavných úloh na zníženie vplyvov dopravy na životné prostredie a predložiť návrhy, ako zlepšiť vzťah dopravy k životnému prostrediu.

Využitie trhu pre environmentálnu politiku efektívnych cien

Táto správa je zhustenou verziou správy „Trhovo orientované nástroje pre environmentálnu politiku v Európe“ (2005). Rovnako ako je širšia verzia, aj táto správa významne rozširuje podiel práce EEA v tejto oblasti tým, že pokrýva veľký rozsah nástrojov. Zahŕňa prehľad použitia a skúseností s environmentálnymi daňami a poplatkami, schémy obchodovania s emisiami, dotácie atď.

Publikácie sú k dispozícii v informačných strediskách EEA Slovenskej agentúry životného prostredia.

EÚ

Európske podnikateľské ceny za životné prostredie

Na slávnostnej ceremónii v Théâtre Saint-Michel v Bruseli boli 1. júna 2006 udelené *Európske podnikateľské ceny za životné prostredie*. Ceny sa udeľujú každé dva roky a sú uznaním za vynikajúce príspevky spoločností k trvalo udržateľnému rozvoju (TUR) v štyroch kategóriách – výrobky, procesy, manažérstvo a medzinárodná spolupráca. Slávnosť sa konala počas Zeleného týždňa, ktorý ako jedno zo svojich najvýznamnejších podujatí, zameraných na konferencie, výstavy a iné aktivity, organizuje Európska komisia každý rok.

Na rok 2006 boli tieto ceny dostupné pre podnikateľské subjekty zo všetkých členských štátov EÚ a kandidátskych krajín (Bulharsko, Rumunsko a Turecko). Podmienkou účasti je popredné umiestnenie v národných schémach environmentálnych ocenení. Zúčastnená krajina môže na európske ceny navrhnúť najviac 12 kandidátov.

Do finále boli v každej kategórii nominované 3 spoločnosti, spolu 12 z 8 krajín EÚ, ktoré porota vybrala zo 139 návrhov z 23 európskych krajín na svojom stretnutí 22. februára vo Viedni. Bol to doposiaľ najvyšší počet návrhov zaznamenaný od roku 1987, kedy sa tieto ceny začali udeľovať. Uvedený rekord odráža vzrastajúci záujem podnikateľskej sféry o environmentálnu udržateľnosť. Spoločnosti, úspešné v tejto súťaži, nielenže sa významne podieľajú na ochrane ŽP, ale prispievajú aj

k inovácii a konkurencieschopnosti, čím podnecujú hospodársky rast.

Zástupcovia nominovaných spoločností sa zúčastnili na slávnosti, počas ktorej v rámci emocionálne ladeného hudobno-tanečného programu prebiehalo v „oskarovskom“ štýle postupné vyhlasovanie víťazov v štyroch uvedených kategóriách a odovzdávanie cien.

Víťazmi sa stali:

V kategórii „výrobok“ (nové výrobky a služby, prispievajúce k trvalo udržateľnému spôsobu výroby a spotreby) spoločné prvé miesto získali:

- *Windsave Ltd (Veľká Británia)* za kompaktnú veternú turbínu, navrhnutú pre súkromné domy a úrady, schopnú dodávať elektrickú energiu do hlavného rozvodu a
- *DTS OABE SL (Španielsko)* za environmentálne priaznivý insekticídny lak, určený na pestovateľské účely v mestách.

Tretím nominovaným bola rakúska spoločnosť *VA Tech Hydro GmbH & Co* s inovatívnou koncepciou výroby elektriny z existujúcich hatí a stavov na vodných tokoch za využitia na mieru konštruovaných turbín a generátorov.

V kategórii „proces“ (nové environmentálne prijateľné výrobné technológie a procesy):

- *Volkswagen AG (Nemecko)* za vývoj a komerčné uplatnenie mechanického procesu na získavanie použiteľných druhotných surovín zo zvyškov rozdrvených vozidiel po skončení ich životnosti.

Ďalšími nominovanými boli:

- *Fortum Power and Heat Oy (Fínsko)* – vývoj nákladovo efektívnej technológie na zníženie emisií oxidov dusíka z elektrární a
- *Ten Cate Advanced Textiles BV and Color Wings BV (Holandsko)* – vývoj digitálnej technológie na tlač a finalizáciu textilu za použitia presného kvapkového dávkovania, prinášajúcej tak environmentálne, ako aj ekonomické výhody.

V kategórii „manažérstvo“ (riadenie spoločnosti spôsobmi umožňujúcimi neustále a merateľné zlepšovanie environmentálneho správania):

- *Sotral SpA (Taliansko)* za zavedenie environmentálneho prístupu do sektora logistiky katering (externé stravovacie služby), vrátane využitia inovatívnych ukazovateľov environmentálneho správania.

Ďalšími nominovanými boli:

- *Aceria Compacta de Bizkaia SA (Španielsko)* so sériou environmentálnych manažérskych opatrení, vrátane inštalácie monitorovacieho systému na zber informácií o znečisťovaní a
- *General Electric Hungary Ltd závod Svetelné zdroje (Maďarsko)* s príkladným environmentálnym správaním vo svojom závode, ktorý je najväčším svetovým výrobcom žiaroviek.

V kategórii „medzinárodná spolupráca“ (medzinárodné partnerstvá, prispievajúce k ochrane životného prostredia, hospodárskeho rozvoja a sociálnej spravodlivosti v rozvojových krajinách, alebo krajinách v štádiu prechodu) spoločné prvé miesto získali:

- *iD-L inspired innovations (Holandsko)* za projekt výroby módnych výrobkov z recyklovaných plastových vriec, poskytujúci prácu ľuďom z najubohejších slumov indického Dillí a
- *YIT Rakennus Oy (Fínsko)* za výstavbu ČOV v Petrohrade, ako významného príspevku k zníženiu znečistenia Baltiku v rámci prvého súkromno-verejného partnerstva v Rusku.

Tretím nominovaným bola spoločnosť

- *BASF AG (Nemecko)* so sprístupňovaním manažérskych nástrojov, vyvinutých firmou, na identifikovanie

príležitostí zlepšenia eko-efektívnosti výrobkov a procesov.

Súčasťou slávnosti bolo aj vyhlásenie víťazov a odovzdanie cien v súťaži škôl: základné školy za výtvarné práce a stredné školy za videonahrávky na témy súvisiace s biodiverzitou ako hlavnou témou Zeleného týždňa 2006. Odovzdané boli aj ceny v súťaži miest v aktivitách, orientovaných na udržateľnú mestskú dopravu.

ASPEK v spolupráci s MŽP SR pripravuje realizáciu národnej schémy obdobnej súťaže v SR, aby sa aj slovenské firmy mohli v budúcnosti zapojiť do tejto európskej súťaže.

Ing. Andrej Šoltés

Sekretariát Asociácie priemyselnej ekológie na Slovensku – ASPEK

Nový internetový monitorovací systém znečistenia ovzdušia

Užívatelia môžu sledovať hladinu ozónu v celej Európe

Ozone Web, nový internetový nástroj, ktorý v Kodani 13. júla predstavila Európska environmentálna agentúra (EEA), ponúka užívateľom po prvýkrát možnosť monitorovať a sledovať výskyt prízemného ozónu v celej Európe.

Prízemný ozón je jedným z najzávažnejších problémov znečistenia ovzdušia v Európe. Každú hodinu sa posielajú údaje z viac ako 500 monitorovacích staníc kvality ovzdušia do EEA v Kodani a zobrazujú sa (takmer) v reálnom čase na novej internetovej stránke. Užívatelia môžu buď vložením názvu miesta, alebo kliknutím na mapu Európy sledovať miestnu kvalitu ovzdušia a kvalitu ovzdušia v Európe. Internetová stránka bude obsahovať aj informácie o vplyve koncentrácií ozónu na zdravie, ktorým čelia užívatelia.

„Ozone Web ako spoločný európsky projekt vyjadruje medzinárodný charakter znečistenia ovzdušia. Zostavuje sa na jednom mieste, ale môže mať vplyv aj na iné miesta vzdialené mnoho stoviek kilometrov. Internetová stránka je jedinečným príkladom toho, ako EÚ dokáže vytvárať partnerské vzťahy s členskými krajinami, aby slúžila a pomáhala svojim občanom,“ povedala výkonná riaditeľka agentúry profesorka Jacqueline McGlade.

Ozón pri vysokých koncentráciách ohrozuje zdravie. Môže vyvolať podráždenie dýchacích ciest, spôsobiť ťažkosti s dýchaním a poškodiť pľúca už pri niekoľkohodinovej expozícii. Až 30 % obyvateľov miest v Európe je vystavených koncentráciám ozónu nad prahové hodnoty stanovené EÚ. Znečistenie ozónom zodpovedá každoročne až za 20 000 úmrtí.

V stratosfére - 10 až 50 km nad zemským povrchom - ozón chráni život na Zemi pred ultrafialovými lúčmi zo slnka. V blízkosti zemského povrchu sú koncentrácie ozónu v dôsledku činnosti človeka niekoľkonásobne vyššie ako v prírode. Ak sú hladiny ozónu a iných látok znečisťujúcich ovzdušie, ako napríklad úroveň oxidov dusíka (NO_x) a tuhých znečisťujúcich látok vysoké, môžu sa navzájom kombinovať a vytvárať škodlivý smog. Nie vždy sa najvyššie koncentrácie ozónu namerajú v centrách miest, kde sú obvykle emitované znečisťujúce látky, ktoré spôsobujú vznik ozónu. Je to kvôli tomu, že nadbytok oxidu dusnatého z dopravy často potláča vznik ozónu. Keďže sa ozón môže prenášať vetrom do vzdialenosti 400 - 500 km za deň, niekedy sa môže objaviť i v prímestských a vidieckych oblastiach ďaleko od zdroja znečisťujúcich látok.

„Právne predpisy EÚ ukládajú štátom povinnosť varovať občanov na národnej úrovni, ak hladiny ozónu dosiahnu stanovené medzné koncentrácie. Ozone Web

však ponúka podstatne viac, pretože vám umožňuje monitorovať ozón kedykoľvek a odkiaľkoľvek. Môžete sledovať hladiny ozónu v susednej krajine alebo v cieľovej destinácii vašej dovolenky, skontrolovať najnovší vývoj a sledovať šírenie ozónu vetrom po celej Európe,“ povedala profesorka McGladeová.

Ozónové epizódy v roku 2005

V lete 2005 sa najzávažnejšie ozónové epizódy v Európe vyskytli medzi 21. - 24. júnom a 14. - 17. júlom. Počas tohto obdobia bolo hlásených množstvo prekročení prahových koncentrácií pre varovanie obyvateľstva v Európe. Ozónová epizóda pokrývala veľkú časť Európy, vrátane Rakúska, Belgicka, Francúzska, Nemecka, Grécka, Talianska, Holandska, Portugalska, Rumunska, Slovinska a Švajčiarska.

Nárast produkcie skleníkových plynov v EÚ druhý rok po sebe

Európsky priemysel a doprava majú narastajúcu tendenciu

Emisie skleníkových plynov pochádzajúce z EÚ-25 vzrástli od roku 2003 do 2004 o 18 miliónov ton (0,4%) a emisie z EÚ-15 o 11,5 milióna ton.

„Hoci sa nárast o 0,4 % zdá byť malý, pri súčasnom rozsahu emisií skleníkových plynov je významný. V roku 2004 bolo v EÚ-25 vypustených približne 11 ton skleníkových plynov na obyvateľa. 0,4%-ný nárast sa dá porovnať s množstvom emisií, ktoré by sa vypustili, ak by 3 milióny ľudí obišli autom okolo Zeme,“ hovorí Prof. Jacqueline McGlade, výkonná riaditeľka Európskej environmentálnej agentúry.

Španielsko a Taliansko zaznamenalo najmarkantnejší nárast o 19,7 (4,8 %) a 5,1 (0,9 %) milióna ton. Pozitívna

kový rok, s ktorým sú porovnávané množstvá väčšiny skleníkových plynov na základe Kjótskeho protokolu, EÚ-15 znížila svoje emisie len o 38 milióna ton (0,9 %) v porovnaní s rokom 1990.

Emisie CO₂ z dopravy v EÚ -15 vzrástli

Emisie CO₂ sú najproblematickejšim skleníkovým plynom, pre EÚ-15 dosiahli hodnotu 4,4 % nad úrovňou roku 1990. V porovnaní s rokom 2003 vzrástli CO₂ emisie o 0,6 %. Cestná doprava bola najväčším prispievateľom k zvyšujúcemu sa trendu s nárastom o 12 miliónov ton CO₂.

V Španielsku v roku 2004 dramaticky stúpla produkcia CO₂ pri náraste výroby energie spaľovaním fosílnych palív, keďže nastal deficit hydroelektrární, čo bolo spôsobené suchom.

„Napriek rôznym politickým iniciatívam, táto správa ukazuje, že vývojový trend sa stále uberať zlým smerom. Európa musí zaviesť všetky plánované stratégie a opatrenia týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov. Pripravované Národné alokačné plány pre roky 2008 - 2012 vytvorené na základe európskeho systému obchodovania s emisiami musia prejavíť snahu v súvislosti so splnením národných povinností týkajúcich sa redukcie emisií,“ hovorí Prof. McGlade.

Zmeny v emisiách skleníkových plynov v jednotlivých sektoroch EÚ -15

Celkovo nárast 11,5 milióna ton emisií v krajinách EÚ-15 v priebehu rokov 2003 až 2004 bol odrazom zvýšenia podielu skleníkových plynov pochádzajúcich z priemyslu (+16 miliónov ton, +1,8 %), kde najviditeľnejšie vzrástli emisie z produkcie železa a ocele a taktiež z chladiacich a klimatických zariadení.

Emisie z dopravy zaznamenali nárast o 14 miliónov ton (1,7 %) a to hlavne emisie CO₂ zo spaľovania nafty

Tabuľka 1: Trendy emisií skleníkových plynov a emisné stropy pre roky 2008 - 2012

MEMBER STATE	Base year ¹⁾ (million tonnes)	2004 (million tonnes)	Change 2003-2004 (million tonnes)	Change 2003-2004 (%)	Change base year-2004 (%)	Targets 2008-12 under Kyoto Protocol and "EU burden sharing" (%)
Austria	78.9	91.3	-1.2	-1.3 %	15.7 %	-13.0 %
Belgium	146.9	147.9	0.3	0.2 %	0.7 %	-7.5 %
Cyprus ²⁾	6.0	8.9	-0.3	-3.0 %	48.2 %	-
Czech Republic	196.3	147.1	-0.5	-0.3 %	-25.1 %	-8.0 %
Denmark	69.3	68.1	-6.0	-8.1 %	-1.8 %	-21.0 %
Estonia	42.6	21.3	0.1	0.7 %	-50.0 %	-8.0 %
Finland	71.1	81.4	-4.2	-4.9 %	14.5 %	0.0 %
France	567.1	562.6	1.5	0.3 %	-0.8 %	0.0 %
Germany	1230.0	1015.3	-9.1	-0.9 %	-17.5 %	-21.0 %
Greece	111.1	137.6	0.3	0.3 %	23.9 %	25.0 %
Hungary	122.2	83.1	-0.2	-0.2 %	-32.0 %	-6.0 %
Ireland	55.8	68.5	0.1	0.1 %	22.7 %	13.0 %
Italy	518.9	582.5	5.1	0.9 %	12.3 %	-6.5 %
Latvia	25.9	10.7	0.0	0.4 %	-58.5 %	-8.0 %
Lithuania	50.9	20.3	3.1	17.9 %	-60.1 %	-8.0 %
Luxembourg	12.7	12.7	1.3	11.3 %	0.3 %	-28.0 %
Malta ²⁾	2.2	3.2	0.1	4.2 %	45.9 %	-
Netherlands	214.3	217.8	2.5	1.1 %	1.6 %	-6.0 %
Poland	565.3	386.4	3.7	1.0 %	-31.6 %	-6.0 %
Portugal	60.0	84.5	0.9	1.0 %	41.0 %	27.0 %
Slovakia	73.2	51.0	-0.1	-0.1 %	-30.3 %	-8.0 %
Slovenia	20.2	20.1	0.4	2.0 %	-0.8 %	-8.0 %
Spain	289.4	427.9	19.7	4.8 %	47.9 %	15.0 %
Sweden	72.5	69.9	-1.1	-1.5 %	-3.6 %	4.0 %
United Kingdom	767.9	659.3	1.3	0.2 %	-14.1 %	-12.5 %
EU-15	4265.7	4227.4	11.5	0.3 %	-0.9 %	-8.0 %

(zdroj: European Environment Agency, 2006)

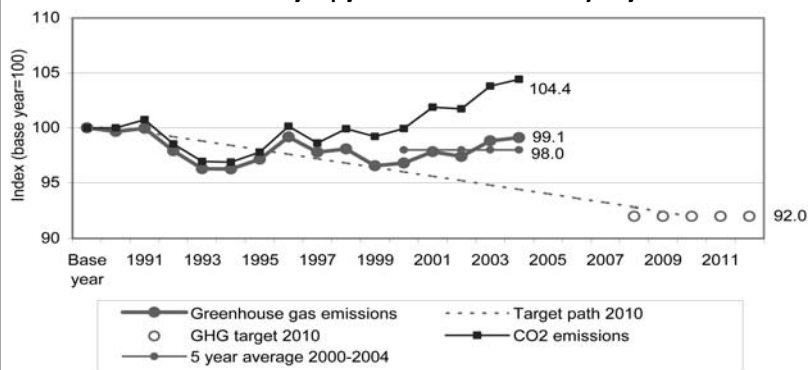
stránka je, že v roku 2004 Nemecko zaznamenalo redukcii emisií o 9,1 milióna ton (-0,9 %), Dánsko o 6 miliónov ton (8,1 %) a Fínsko o 4,2 milióna ton (-4,9 %).

Zatiaľ čo celkové emisie skleníkových plynov v EÚ-25 boli 4,8 % pod hodnotou z roku 1990 - čo je východis-

vo dieslových motoroch (+ 23 miliónov ton, +5 %), čo sa len sčasti vyrovnalo s poklesom CO₂ pochádzajúcim z benzínových motorov (-10 miliónov ton, -3 %).

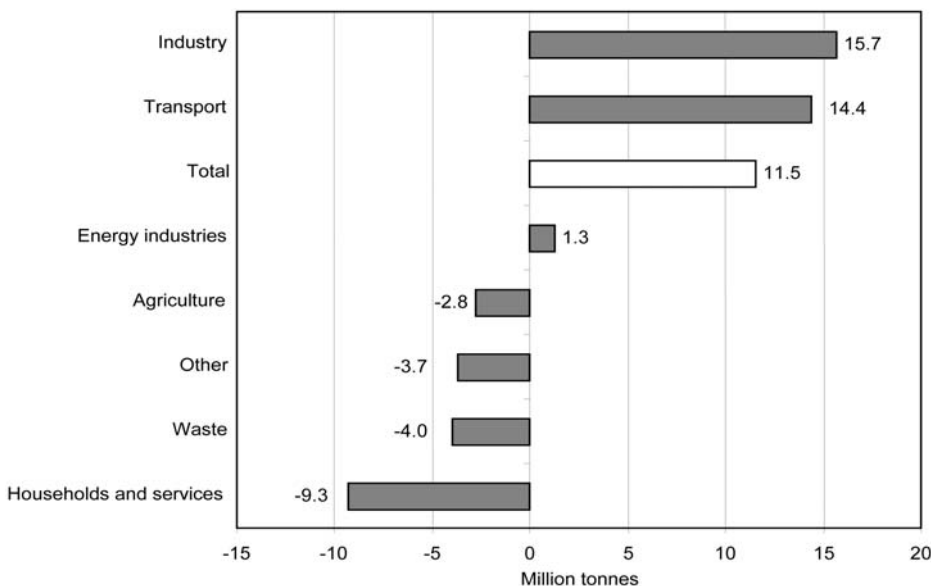
Energetický priemysel má pomerne stabilnú produkciu skleníkových plynov, bol zaznamenaný len nepatrný

Graf 1: Celkové emisie skleníkových plynov EÚ -15 vo vzťahu ku Kjótskym cieľom

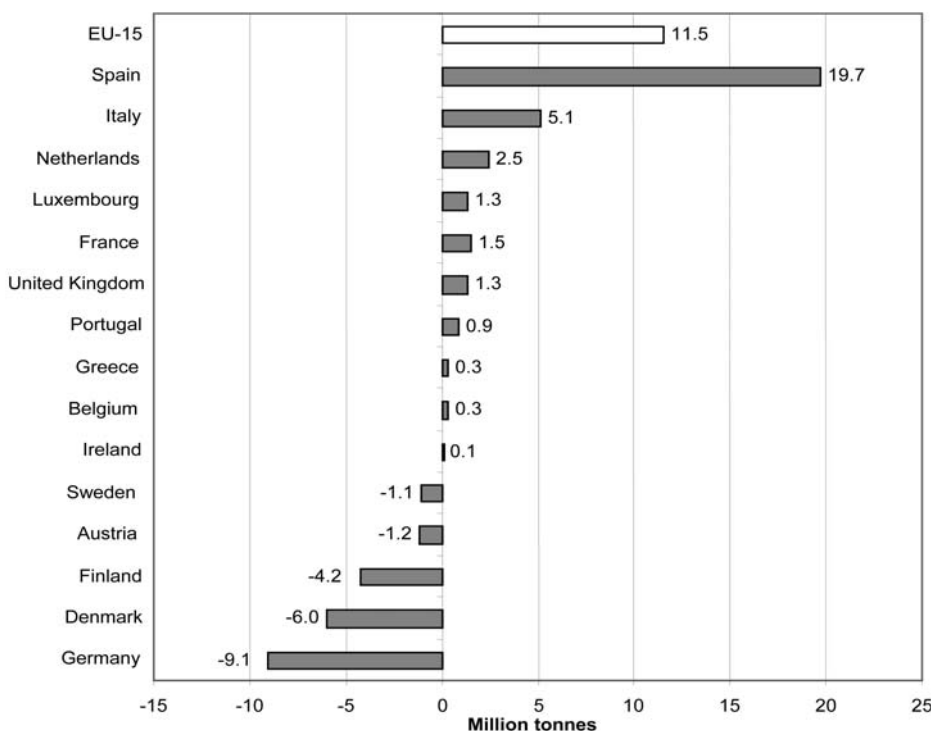
Zdroj: European Environment Agency, 2006

Graf 2: Absolútne zmeny v emisiách skleníkových plynov v rokoch 2002 - 2004 v rozdelení na sektory v EÚ -15

Zdroj: European Environment Agency, 2006

Graf 3: Absolútne zmeny v emisiách skleníkových plynov v rokoch 2002 - 2004 v štátoch EÚ -15

Zdroj: European Environment Agency, 2006

nárast o 0,1 %, čo je pravdepodobne následok týchto protichodných trendov:

- CO₂ z výroby tepla a elektriny pokleslo o 3,2 miliónov ton (-0,3 %)
- CO₂ z ropných rafinérií stúplo o 3,9 miliónov ton (+3,3 %)

Európske domácnosti vyprodukovali o 9 miliónov ton skleníkových plynov menej, čo predstavuje úbytok 1,4 %.

Aj v poľnohospodárstve nastal pokles emisií a to hlavne z dôvodu znižujúceho sa počtu kusov dobytky.

Ďalšie redukcie boli dosiahnuté pri fugitívnych emisiách z ťažby uhlia a zemného plynu. Emisie pochádzajúce z odpadov poklesli hlavne v dôsledku pribúdania metánových náhrad a menšieho množstva odpadov umiestnených v krajine.

EÚ stráca kredibilitu v plnení záväzkov z Kjóta

Už druhý rok v rade emisie skleníkových plynov v EÚ narastajú, čo podkopáva pozíciu EÚ ako svetového lídra v boji proti globálnemu otepľovaniu.

Nová výročná správa o emisiách skleníkových plynov EÚ, zverejnená 22. júna Európskou environmentálnou agentúrou (EEA), ukazuje nárast o 0,4 %, čo nasleduje po náraste o 1,5 % v minulom roku.

Najväčší nárast bol zaznamenaný v Španielsku a Taliansku. Dánsko, Fínsko a Nemecko naopak svoje emisie znížili. V porovnaní s rokom 1990, ktorý je braný ako základ pre ciele Kjótskeho protokolu, EÚ znížila svoje emisie skleníkových plynov len o 0,9 %. Zaviazala sa však k zníženiu o 8 % v porovnaní s rokom 1990.

Cestná doprava je hlavným vinníkom zvýšených emisií, ale výroba železa a ocele sa tiež významne podieľala na náraste.

Európa musí implementovať všetky plánované politiky a opatrenia, vzťahujúce sa na zníženie emisií skleníkových plynov. Nadchádzajúce národné alokačné plány na roky 2008 - 2012 v rámci schémy EÚ na obchodovanie s emisiami musia byť tiež ambicióznymi v kontexte národných záväzkov na zníženie emisií.

Priatelia Zeme tvrdia, že EÚ je „zahanbujúco mimo kurzu splnenia medzinárodných záväzkov Kjótskeho protokolu“. Jan Kowalzig, člen kampane za ochranu podnebia v tejto organizácii, povedal: „Ako tieto nové čísla zahanbujúco ukazujú, naši európski lídri sa stále nezobudili na klimatickú krízu. Vlády Európy robia veľké vyhlásenia o svojich záväzkoch znižovania znečistenia skleníkovými plynmi, avšak ministri pre hospodárstvo a priemysel naďalej blokujú alebo oslabujú politické opatrenia, ktoré sa usilujú o prechod k obnoviteľným zdrojom energie, zníženie odpadu alebo zavedenie štandardov palivovej spotreby v automobiloch.“

Poslanci EP za čistejšie ovzdušie

Návrh na revidovanie smernice o kvalite okolitého ovzdušia je súčasťou širšieho programu na aktualizáciu legislatívy EÚ, upravujúcej kvalitu ovzdušia s názvom Tematická stratégia proti znečisťovaniu ovzdušia, ktorá bola zverejnená v septembri 2005. Najvýznamnejšou časťou tejto stratégie je boj proti znečisteniu, spôsobenému dopravou, poľnohospodárstvom a malými priemyselnými továrňami, ktoré v súčasnosti nie sú pokryté existujúcou legislatívou EÚ.

Environmentálny výbor Európskeho parlamentu (EP) hlasoval v stredu 21. júna väčšinou v prospech sprísnenia hraničných hodnôt týkajúcich sa znečisťovania ovzdušia.

Poslanci EP podporili 39 hlasmi proti 11 správu Holgera Krahmera (ALDE/Nemecko) o navrhovanej revízii smernice o kvalite okolitého ovzdušia. Vyzývajú na ambicioznejšie ciele, pokiaľ ide o zníženie koncentrácie ultrajemných pevných častíc, ktoré môžu mať priemer 2,5 mikrometra a ktoré sú známe ako PM_{2,5}.

Pokiaľ ide o väčšie častice – PM₁₀ – environmentálny výbor hlasoval za zníženie koncentrácie týchto častíc na maximálne 30 milióntin gramu na meter kubický do roku 2010. To je prísnejšie, než 40 mikrogramov na meter kubický, čo je hodnota pôvodne navrhnutá Komisiou.

Konečné schválenie v EP je naplánované na september 2006, ale environmentalisti prichádzajú s kritikou už teraz. Zelení nazvali sprísnené štandardy „kamuflážou“ a tvrdia, že navrhované nové pravidlá v skutočnosti existujúcu legislatívu oslabujú.

Júnové hlasovanie by takmer zdvojnásobilo počet dní do roka, počas ktorých môže byť prekročený limit na hraničné hodnoty PM₁₀ a navyše umožňuje členským štátom odložiť splnenie noriem, týkajúcich sa kvality ovzdušia, o viac než 10 rokov. To je úder do tváre odporúčaniem európskych zdravotných vedcov a je ďaleko za štandardmi kvality ovzdušia v USA, zdôraznila fínska poslankyňa Satu Hassiová.

Dobré životné podmienky zvierat - záujem rastie

Problematicke životných podmienok hospodárskych zvierat sa v EÚ venuje dostatočná pozornosť. Sú ale európski spotrebitelia ochotní platiť za „produkty šetrné ku zvieratám“? Aj to bola téma, o ktorej sa diskutovalo na Vypočutí organizovanom poľnohospodárskym výborom EP k Akčnému plánu EÚ na zaistenie dobrých životných podmienok zvierat na obdobie rokov 2006 - 2010.

Cieľom akčného plánu je zabezpečiť, aby sa dobré životné podmienky zvierat dosiahli najefektívnejším možným spôsobom. A to vo všetkých sektoroch EÚ, prostredníctvom vzťahov EÚ s tretími krajinami a v súlade s Protokolom o ochrane a dobrých životných podmienkach zvierat, ktorý je súčasťou Amsterdamskej zmluvy, v ktorej je zakotvené, že zvieratá sú citiace bytosti.

Dobré životné podmienky zvierat patria medzi európske hodnoty a sú úzko späté s ostatnými oblasťami politiky. EÚ už v súčasnosti vykazuje vysoký štandard v tejto oblasti, ale „dá sa urobiť oveľa viac,“ podotkla nemecká kresťanská demokratka Elisabeth Jeggle, ktorá pripravuje správu o akčnom pláne.

Vlajšajší prieskum Eurobarometra medzi 24 708 Európanmi poukázal na fakt, že v 15 z 25 členských štátov EÚ si väčšina respondentov myslí, že v poľnohospodárskej politike ich vlastnej krajiny sa otázke dobrých životných podmienok zvierat nevenuje dostatočná pozornosť. Prieskum poukazuje na rozdielne vnímanie dobrých životných podmienok a ochrany jednotlivých druhov chovaných zvierat. Podmienky nosní sa totiž považujú za horšie ako podmienky prasiat a kráv.

Napriek vysokej informovanosti o problematike dobrých životných podmienok zvierat sa zdá, že väčšina občanov to pri nákupe potravín neberie do úvahy, a ľudia ako keby boli ochotní akceptovať len obmedzené zvýšenie ceny. Podľa španielskeho akademika Luis Gosálves Laru je len 11 % ľudí ochotných akceptovať viac ako 25 %-ný nárast cien mäsa.

Dopyt po produktoch, ktoré rešpektujú dobré životné podmienky zvierat, je značný a stále rastie, uviedol Dil Peeling z Európskej skupiny pre dobré životné podmienky zvierat. Poukázal pritom na štúdiu Národného centra pre potraviny z roku 2000, podľa ktorej tretina populácie Írska, Veľkej Británie, Francúzska, Talianska

a Nemecka znížila spotrebu mäsa z dôvodu záujmu o dobré životné podmienky zvierat. Spotreba vajec vyprodukovaných v hospodársky šetrných chovoch je približne dvaapokrát vyššia než tomu bolo pred desiatimi rokmi, a naďalej rastie.

Nedostatok vnímavosti môže spôsobovať problémy pri zisťovaní pôvodu, takže dôležitý krok by mohlo predstavovať jasnejšie označovanie. Približne 51 % občanov EÚ uvádza, že z etikety na vajciach, mlieku a mäse dokážu zistiť, či ide o chov ohľaduplný k životným podmienkam zvierat, len zriedka alebo vôbec nikdy.

Francúzsky europoslanec za Európsku ľudovú stranu kresťanských demokratov a Európskych demokratov a zároveň predseda výboru pre poľnohospodárstvo Joseph Daul zdôraznil, že dobré životné podmienky sa dotýkajú aj domácich zvierat. Vyzval, aby sa uskutočnili štúdie so sociálno-ekonomickým dopadom nových pravidiel a aby sa rešpektovali geografické odlišnosti pri zavádzaní noriem. Lepšie životné podmienky pre zvieratá by nemali znamenať vyššie náklady a byrokráciu.

SÚŤAŽE

Zelený dom a Zelené mesto

Občianske združenie TATRY vyhlasuje súťaž pre kolektívny zo základných a stredných škôl

Naše mestá a dediny často charakterizuje výskyt fotochemického smogu, nevhodné mikroklimatické podmienky a v neposlednom rade aj nízka estetika prostredia, ktorá je výsledkom prehlbujúceho sa odprírodňovania ľudí. V každom meste pritom nájdete tisíce metrov štvorcových plôch vhodných na zazeleňovanie, napr. popínacími rastlinami. Výhodou vertikálnej zelene môže byť to, že nemusí byť v konflikte s plánovanou alebo existujúcou zástavbou a pre svoj plošný rast vyžaduje v porovnaní so stromami minimum priestoru.

Zelený dom

- Úlohou školských skupín je vo svojom okolí vyhľadávať objekty (budovy, zákucia...), v ktorých je ukázkovým spôsobom využité vertikálne zazeleňovanie, a tieto objekty zdokumentovať.
- **Do 28. februára 2007** je potrebné na adresu OZ TATRY zaslať kvalitné fotografie zdokumentovaných objektov napálené na CD s popisom (mesto, ulica, kde sa objekt nachádza, druh využitého vertikálneho zelene, dátum zhotovenia fotografie).
- **Tri skupiny, ktoré nájdú najkrajšie a najzaujímavejšie objekty z vertikálnou zeleňou, získajú pre školu knižný dar v hodnote 1 000 SKK.**

Zelené mesto

- Úlohou školských skupín je vypracovať projekt na vertikálne zazeleňovanie školského areálu, budovy školy, prípadne iného objektu v mieste pôsobenia skupiny.
- Uzavierka prijímania projektov: **28. 2. 2007**
- **Občianske združenie TATRY podporí realizáciu dvoch najlepšie vypracovaných a zmysluplných projektov finančnou dotáciou, každý vo výške 3 000 Sk.**
- OZ TATRY zašle na požiadanie, elektronickou poštou, informačný text o základnej metodike vertikálneho zazeleňovania.

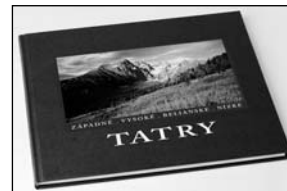
Kontakt: OZ Tatry, KEMI 627/5, 031 04 Liptovský Mikuláš
tel./fax: 044/553 10 27, e-mail: wolf@mail.viapvt.sk

Kto vyhral Rastlinu?

V minulom čísle Enviromagazínu sme priniesli súťaž o unikátnu publikáciu Rastlina, ktorá prezentuje nielen

bohatstvo a rozmanitosť druhov rastlín, ale súčasne upozorňuje aj na nutnosť ich ochrany. Do zberovania o túto, viac ako 512 stranovú knihu s dvomi tisícami nádherných ilustrácií rastlín, sme zaradili všetkých, ktorí na otázku ako sa volá vzácny stromček, ktorého objav v roku 1994 bol oslavovaný ako nález storočia odpovedali, že Wollemi Pine. **Výhercom je Michal Kalamenovič**, Rybky. Srdečne blahozeláme, knihu posielame poštou.

Súťaž o obrazovú publikáciu Tatry

V časoch pred dvesto miliónmi rokov, keď bol svet najbližšie neskorším predstavám starých civilizácií, ležal jediný pra-

kontinent Pangea uprostred praoceánu Panthalassa. Kdesi v hlbínach planéty však mohutneli sily k procesu, ktorému vďačíme za možnosť priviesť na svet túto knihu...

Takto sa čitateľovi hneď v úvode prihovráajú autori reprezentačnej obrazovej publikácie Tatry. A text pokračuje ďalej: O tridsaťpäť miliónov rokov neskôr sa Pangea rozpadla a medzi Lauráziu na severe a Gondwanu na juhu vnikol teplý oceán s menom matky všetkých riek, bohyně Tethys. V prirodzenom slede vývoja planéty bolo rozpínanie oceánskeho dna napokon vystriedané jeho pohlcovaním. Rozlámajúce časti zemskej kôry sa začali približovať a na konci druhohôr kryha, ktorú dnes nazývame Afrikou, narazila na Európu. Usadeniny zanikajúceho oceánu boli stlačené a nasunuté v mohutných príkrovoch na klesajúcu zemskú kôru. Tlak hŕnul pred sebou koberec vrás, rozrušovaný zvetrávaním a niekoľkokrát znovu zaliaty morom. Napokon panvy pod vlastnou váhou klesli v protismere vyrástli jadrové pohoria Západných Karpát. Zrodili sa Tatry.

Z odstupu má čas iný rozmer. Po dinosauroch zostala len stopa v Tichej doline a cicavce mali dosť času dospieť vývojom až k nám. Sme súčasťou histórie a fotografi ukladajú pre radosť a pre budúcnosť svetlo každej chvíle. Našlapujeme opatrne po chodníkoch Tatier a v noci načúvame, ako ešte stále pod nami rastie zem...

Štrnásť fotografov na viac ako 300 fotografiách predstavuje naše Tatry tak, ako ich poznáte, ale aj nepoznáte. Tatry Západné, Vysoké, Belianske aj Nízke. Citlivé oko fotografa dokáže zachytiť prírodu v okamihoch a situáciách, aké sa pohľadu bežného človeka často nenaskytú. Publikácia Tatry ponúka pohľad na naše hory vo všetkých ročných obdobiach, vo všetkých farbách a podobách. Aj v tej podobe, ktorá ich zmenila na nepoznanie – po víchrici v novembri 2004.

Publikácia Tatry vyšla vlni v edícii Záhrada snov (Spektrum Grafik), autormi fotografií sú Maroš Dedko, Karol Demuth, Dionýz Dugas, Miroslav Eliáš, Alexander Jiroušek, Wiesław Kaluska, Jozef Kočajda, Ján Krošlák, Jozef Lomnický, Braňo Molnár, Jaroslav Prochádzka, Dušan Slivka, Ladislav Struhár, Jana Vasilíková. Text Stano Bellan, dizajn Vladimír Yurkovic.

V spolupráci s vydavateľstvom Spektrum Grafik vám ponúkame šancu túto príťažlivú publikáciu vyhrať. Výhercu vyžrebujeme spomedzi tých čitateľov, ktorí najneskôr do **20. augusta 2006** na adresu našej redakcie: Enviromagazín, Tajovského 28, P. O. B. 252, 975 90 Banská Bystrica, pošlú lístky s kupónom súťaže.

ENVIROMAGAZÍN
KUPÓN SÚŤAŽE

Leháro

Edita Sipeky

Názov najnovšej knihy Edity Sipeky nesporne evokuje práve aktuálne chvíle oddychu, prázdnin, dovoleníek. Leháro... Sladké ničnerobenie. S touto knihou však až tak celkom leňošiť nebudete, budete s ňou v pohode a bez námahy chudnúť. Lebo aj tak sa to dá. Autorka zrozumiteľným spôsobom vysvetľuje, prečo a ako priberáme, ale predovšetkým radí, čo s nepriemnými kilogramami. S humorom upozorňuje na vlastné pochybenia pri chudnutí a prezrádza, prečo ju aj po rokoch práca s bacuľkami baví. V knihe si prečítate, aj to, čo ženy nechcú počuť, dozviete sa niečo o vplyve Mesiaca, nájdete v nej rady z Editinho seminára, cviky pre zdravie a krásu, ale aj odpoveď na otázku: Som v kríze, čo s ňou?

(Ikar 2006)

Milujem to, čo je

Byron Katie a Stephen Mitchell

Autorka Byron Katie je samouk. Z dlhotrvajúcich stavov zúrivosti, paranoje a zúfalstva našla sama cestu späť do kvalitného normálneho života. Zažila veľkú bolesť a vie, čo je utrpenie. Uprostred úspešného života vstúpila na desať rokov trvajúcu špirálu smerujúcu nadol do zúrivosti, paranoje a zúfalstva... Katie rozpráva, ako sa v nej prebudila sloboda a ako si pomocou vnútorného sebaspytovania uvedomila, že všetky jej staré myšlienky boli nepravdivé. V knihe sú odpovede na štyri jednoduché otázky, ktoré môžu zmeniť život. Je určená všetkým ľuďom bez rozdielu veku, pohlavia, vzdelania, či iných atribútov. Jedinou podmienkou je ochota pracovať na sebe a túžba poznať pravdu.

(Ikar 2006)

Feng šuej

Dom a záhrada

Feng šuej je starodávne čínske umenie žiť v harmónii s prostredím. Učí nás rozpoznať pozitívne a negatívne energie, aj to, ako ich môžeme posilniť, prípadne odvrátiť. Kniha vysvetľuje základy feng šuej a predstavuje jeho nástroje. Čitateľ v nej nájde všetko, čo treba vedieť o pôvode tohto starodávneho čínskeho umenia, veľa praktických návodov, ako dosiahnuť harmóniu vo svojom okolí, cítiť sa dobre a získať úspech, ako aj ľahko pochopiteľné vysvetlenia prírodných síl a ich vplyvov. V popredí knihy je takzvaná metóda kompasu orientovaná na osem smerov. Samozrejme, nechýbajú ani návrhy na vytvorenie obydla a záhrady podľa feng šuej.

(Ikar 2006)

KRÍŽOVKA

Pomôcky: Alibas, EAN, rent, smrž, toko	počítadlo (v ruskom prostredí)	druh lyžiar- skeho vosku	výska	liek na modriny a opuchliny	nanofarad (zn.)	tovarový čiarový kód (skr.)	stav bez vojen		uskutočniš niečo sľúbené	emisia	nasávať	osobné zámeno	rádiolo- kátor	pracovník v škole	prázdnota (expr.)
zostanem stát (pren.)								obrábaci stroj trhám (bás.)							
ZAČIATOK TAJNÍČKY															
poumývaj vo vani					nevbehni (expr.) anglické muž. meno							549 rím. číslami urobím tesnenie			
vinograd- nicka obec v Maďarsku						nájomné, po anglicky molybdén (zn.)					príradova- cia spojka existovalo				
	meno Serafíny	aromatický (skr.) sídlo v Turecku				písmeno gréckej abecedy filtre				typ čiarky EČ áut okr. Rim. Sobota					
zvrtné zámeno			skrivil urob buchot nohami			staré železo veziem, po česky							ajhľa nedospelý človek asi do 15 r.		
patriaci Elze						abvolt (zn.) smrčok, po česky			súvislé poradie meno Ludovita					mužské meno	štále, kopanice
súprava nádob					smeroval (kniž.) zvuč, jasne znej					dal zrno do pôdy pohyb vzduchom					
sluha boží (v islam- skom prostredí)				zotrel letecké opravovne (skr.)							meno Kornélie predložka so 6. pádom				
KONIEC TAJNÍČKY															
častica vyjadrujúca isté hodno- tenie								pohovky							

Nič sa nedáva tak štedro ako rady. Taká je tajnička krížovky druhého čísla Enviromagazínu 2006. Spomedzi správnych riešiteľov sme vyžrebovali týchto troch výhercov: Ing. Ľubomíra Sarnu z Ľubice, Dušana Greguša z Ružomberku a Ing. Štefana Palaťku z Levíc. Výhercom srdečne blahoželáme. Ďalšie zaujímavé publikácie čakajú na troch správnych lúštitelov tejto krížovky. Vaše odpovede čakáme v redakcii do 20. augusta 2006.